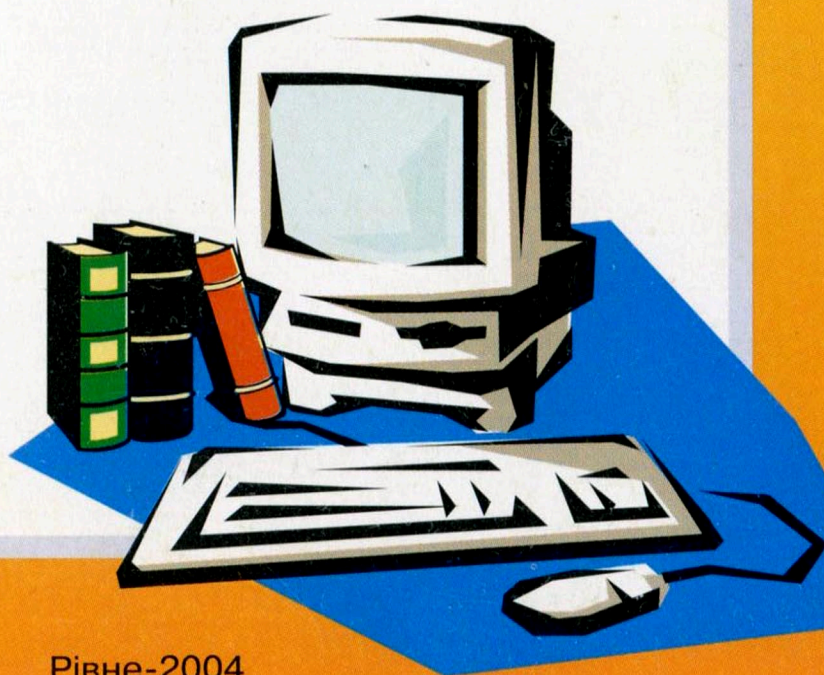

**БІБЛІОТЕКИ
РІВНЕНЩИНИ:
ІННОВАЦІЇ,
ДОСВІД РОБОТИ**

Рівне-2004

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ОБЛАСНЕ УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ
РІВНЕНСЬКА ДЕРЖАВНА ОБЛАСНА БІБЛІОТЕКА

БІБЛІОТЕКИ
РІВНЕНЩИНИ:
ІННОВАЦІЇ,
ДОСВІД РОБОТИ

Збірник статей

Рівне
«Перспектива»
2004

ББК 78.38 (4Укр-4Ров)
Б-594

Бібліотеки Рівненщини: Інновації, досвід роботи: Збірник статей. – Рівне: Перспектива, 2004. – 92 с.

Видання приурочене до Всеукраїнської науково-практичної конференції директорів державних та обласних універсальних бібліотек „Використання нових технологій – зростання іміджу сучасної бібліотеки” 26-28 жовтня 2004 року у м. Рівному.

Автори розкривають зміст та головні тенденції розвитку діяльності бібліотеки на сучасному етапі. Статті містять інформацію про інновації в практиці роботи з новітніми технологіями у Рівненській державній обласній бібліотеці. Включено також матеріали з досвіду роботи деяких районних централізованих систем публічно-шкільних бібліотек.

Збірник буде корисним для бібліотечних працівників, викладачів та студентів бібліотечних спеціальностей.

Видання підтримано Міністерством культури і мистецтв України.

Науковий рецензент:

В.П.Ярощук, директор
Рівненської державної обласної бібліотеки

Рецензент:

Р.М.Щербан, заступник директора
Рівненської державної обласної бібліотеки
з наукової роботи

Редактор **Л.Г.Сахнюк**

ISBN 966-7643-40-9

© Рівненська державна обласна бібліотека, 2004.

© «Перспектива», 2004.

ПЕРЕДМОВА

Сучасні обласні універсальні наукові бібліотеки характеризуються як заклади, що екстенсивно розвиваються. Причиною є вплив навколишнього середовища і комп'ютеризація бібліотечних технологій, з впровадженням яких відбулися кардинальні зміни у діяльності бібліотек. Це торкнулося процесів і операцій створення і використання власного ресурсу і ресурсів Інтернет. Знайшли відображення у оновлених формах бібліотечні послуги, розширився їх асортимент, покращився сервіс.

Рівненська державна обласна бібліотека в процесі реалізації своїх основних функцій спрямовує діяльність на ефективну взаємодію бібліотеки і суспільства у системі наукових і інформаційних комунікацій. Такі засади сприяють застосуванню інновацій.

Інноваційні процеси торкаються насамперед управління бібліотекою. З розвитком комп'ютерної техніки і програмного забезпечення удосконалюється автоматизована бібліотечна технологія. У зв'язку з розширенням демократичних засад українського суспільства зростає соціалізуюча функція в організації бібліотечно-інформаційного обслуговування різних громадян.

У збірнику зібрані статті бібліотечних фахівців і науковців Рівненського державного університету, які узагальнюють практичний досвід діяльності Рівненської державної обласної бібліотеки за останні два роки. Подаються також матеріали з досвіду роботи бібліотек Рівненської області.

Метою створення даного збірника є висвітлення інноваційних процесів у діяльності Рівненської державної обласної бібліотеки на сучасному етапі.

Дане видання виходить за підтримки Міністерства культури і мистецтв України з нагоди проведення Всеукраїнської науково-практичної конференції директорів державних та обласних універсальних бібліотек „Використання нових технологій – зростання іміджу сучасної бібліотеки” 26-28 жовтня 2004 року у м. Рівному.

Матеріали збірника можна застосовувати практикам бібліотечної справи, викладачам вищих навчальних закладах для підготовки фахівців та в системі підвищення кваліфікації працівників бібліотечної сфери.

Директор Рівненської державної обласної бібліотеки Ярощук В.П.

**РІВНЕНСЬКА ДЕРЖАВНА ОБЛАСНА БІБЛІОТЕКА –
ГОЛОВНА БІБЛІОТЕКА РЕГІОНУ**

Ярощук В.П.

Рівненська державна обласна бібліотека (РДОБ), головна бібліотека регіону, в останні роки стрімко трансформує основні напрямки діяльності у відповідності до потреб основних категорій користувачів та потреб, що виникли у результаті розвитку суспільства в цілому. Бібліотека розташована у центрі міста в парковій зоні. Це чотирьохповерхове сучасне, спеціально збудоване приміщення. Бібліотека має розгорнуту структуру обслуговування з абонементом, читальними залами, Регіональним інформаційним центром, Інтернет-центром, лекційною залом, залом для роботи читацьких об'єднань, сектором ксерокопіювання, кафе. Впродовж останніх п'яти років кількість

читачів збільшилася від 37 тис. до 40 тис. у 2003 році. Це майже на 10 тис. більше ніж у 1990 році, коли бібліотека обслуговувала щорічно 28 тис. читачів. Удвічі збільшилась кількість книговидач, яка складає 748.75 тис. документів. Відвідування становить 148.0 тис. разів на рік. У період навчального року щоденно книгозбірню відвідують від 800 до 900 чоловік.

Основною категорією користувачів є студентська і учнівська молодь, яка становить більше 20 тис. користувачів, фахівці різного профілю та науковці складають 9,7 тис., робітники – 1,0 тис., службовці – 6, 1 тис., інші користувачі (а це в основному безробітні, інваліди, пенсіонери) - 4,5 тис.

Рівненська державна обласна бібліотека на теренах області – єдина велика багатогалузева публічна бібліотека. Це означає, що вона доступна різним верствам населення для ознайомлення з вітчизняними і зарубіжними документами, які представлені на різних носіях. Тому формування повноцінного ресурсного потенціалу для задоволення широких потреб користувачів є її головним завданням.

Бібліотечний фонд складає близько 600 тис. одиниць зберігання. За останні чотири роки спостерігається тенденція збільшення кількості надходжень документів (майже у 1,5-2 рази), стабілізувалось надходження кількості назв і становить близько 4 тисяч щорічно. Сприяє цьому дія обласної Програми комплектування бібліотечних фондів, відповідно до якої у 4 рази збільшено обсяги бюджетних коштів на придбання книг та періодичних видань.

Доповнює джерельну базу електронна база повнотекстових законодавчих документів "Ліга. Закон", яка представляє поряд з документами Верховної ради, Уряду, Кабінету Міністрів документи обласних рад та облдержадміністрації, що відображають діяльність усіх регіонів країни.

Бібліотека приділяє значну увагу комплектуванню фонду обов'язковим примірником краєзнавчих документів, що підтримується Розпорядженням голови облдержадміністрації. Певні зрушення у цьому питанні вже є. Як обов'язковий примірник бібліотека щорічно отримує більше 40 періодичних видань. Кількість книжкових надходжень збільшилась з 286 у 1999 р. до 500 у 2003 році. Всі видання, що надійшли в бібліотеку протягом 2003 року, відображені в анотованому каталозі "Книга Рівненщини – 2003". На території області функціонує близько 18 видавництв різної форми власності. Бібліотека співпрацює із 14 видавництвами. Це, зокрема, "Азалія", "Вертекс", "Перспектива", "Ліста", "Волинські обереги", редакційно-видавничі структури Рівненського державного гуманітарного університету, Українського державного університету водного господарства та природокористування. Враховуючи те, що бібліотека досить обмежено комплектується науковою літературою, збірки наукових праць цих вузів, зокрема "Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти", "Актуальні проблеми сучасної філології", "Літературознавство", окремі випуски „Вісника Українського державного університету водного господарства та природокористування” ("Економіка", "Право", "Технічні науки", "Гідромеліорація та гідротехнічне будівництво", "Сільськогосподарські науки") - частково вирішують проблему забезпечення науковими доробками користувачів книгозбірні.

Бібліотека постійно ініціює дарування книг від установ, організацій та приватних осіб, серед яких - Українсько-американський фонд "Сейбр-світло",

Інститут соціології НАН України, Український незалежний Центр політичних досліджень, Києво-Могилянська Академія, Бібліотека Будинку Америки, Товариство українсько-польської дружби. Тільки у минулому році подаровано більше 2 тис. примірників,.

Є тенденція фізичного старіння бібліотечного фонду. Помітно, що поряд із звичайною фізичною зношеністю книг різко потерпають від зношеності книги, видані у 1990-1997 роках, тобто у період, коли бібліотека придбавала книги малою кількістю примірників і вони посилено використовувались читачами. Тепер ці книги підлягають списанню. Щорічно бібліотека вилучає близько 2 тис. примірників документів.

У новому інформаційному середовищі РДОБ інтегрує з соціальними структурами. Інтеграційна технологія, яка складає базу інформатизації суспільства, й розпочала трансформаційні стимулюючі процеси у бібліотеці. Впровадження нової автоматизованої технології розпочалося у 1990 році, з 1991 року розпочато створення електронного каталогу.

Освоюючи інформаційні технології, ми переслідуюмо глобальну мету загальної доступності інформації, забезпечення пошуку інформації і миттєвої доступності в електронній формі. У сучасному динамічному технологічному оточенні читачі вже більше не можуть задовольнитися лише інформацією, яка міститься на паперових носіях. Необхідно надати можливість здійснення доступу до всіх типів інформації: тексту, зображення, кіно, звуку.

Відповідно до Розпорядження Голови облдержадміністрації у РДОБ створено на базі інформаційно-бібліографічного і краєзнавчого відділів Регіональний інформаційний центр (РІЦ). У РІЦ підтримується і надається користувачам інформація з електронного каталогу. Електронний каталог на даний час відображає бібліографічні відомості про 42,7 тис. записів книг та 129,6 тис. аналітичних описів з періодичних видань. У 2003 році придбано нове програмне забезпечення ІРБІС, розпочато перехід на формування ЕК в новому програмному забезпеченні. У ІРБІС конвертовані "старі" бази даних. ІРБІС дозволяє виставити ЕК бібліотеки в Інтернет.

У секторі акумуляції та створення інформаційних ресурсів "Регіонального інформаційного центру" формується частина електронного каталогу, а саме: аналітичний розпис з періодичних видань, створюється база даних бібліографічних описів краєзнавчих документів, регіональна БД рішень обласної та міської рад та розпоряджень обласної адміністрації.

Підготовлено 36 тематичних списків вебліосторінок. Найбільш популярними серед користувачів залишаються теми "Екологія", "Працевлаштування", "Спорт", "Молодіжна культура", "Історія", "Медична інформація", "Шоу-бізнес", "Новини" тощо.

Сектором краєзнавчої літератури та бібліографії щорічно готуються традиційні покажчики "Новини краєзнавчої літератури", "Література до знаменних і пам'ятних дат Рівненщини на ... рік". Створені фундаментальні науково-допоміжні покажчики: "Одвічні джерела: Острогу – 900", "340 років Берестецькій битві". Розпочато серію "Дослідники Рівненського краю" покажчиками "Історіограф Волинської землі", який присвячений 70-річчю від дня народження історика, краєзнавця, дослідника історії Рівненщини Г.В.Бухала, та "Вибір на все життя" – до 65-річчя І.Г. Пашука, журналіста, педагога, краєзнавця. Започатковано серію "Славетні земляки" покажчиком "Во-

лодимир Галактіонович Короленко та Рівненщина". На базі згаданих секторів розпочато роботу по створенню корпоративного каталогу за участю бібліотек різних систем і відомств, які працюють на програмному забезпеченні ІРБІС.

У секторі інформаційних послуг і консультування (РІЦ) користувач може отримати відомості про інформаційний ресурс бібліотеки як через традиційні каталоги і картотеки, так і використовуючи електронний каталог, де відомості видрукуються на принтері. У секторі діє два безплатних Інтернет-місця для користувачів, представлена законодавча база "Ліга. Закон" та бази даних "Регіональне законодавство" "Фінанси", "Краєзнавство", які поповнюються працівниками РІЦ. Тільки у 2003 році з використанням інформаційно-бібліографічних ресурсів бібліотеки в режимі "запит - відповідь" було надано 24,0 тис. різних довідок, в т.ч. 3,2 тис. – з використанням ЕБД. Біля каталогів і картотек проведено понад 5,0 тис. консультацій і бесід, 44 екскурсії по бібліотеці.

За допомогою мережі Інтернет бібліотекою надано 1,8 тис. послуг за вимогами користувачів. 112 користувачів бібліографи індивідуально навчили самостійно працювали в світовій мережі.

На замовлення виконавчої влади та місцевого самоврядування, навчальних закладів, науковців та спеціалістів було виконано 12 письмових довідок, а саме: "Діяльність України в ООН", "Міжнародний тероризм", "Порушення прав людини", "Голодомор в Україні (1932-33рр.)", "Колегіум – осередок освіти та культури України", "Корпоративна культура", "Міжнародне публічне право" та ін.

Відповідно до Угод, які уклала бібліотека з Українським університетом водного господарства та природокористування, Європейським університетом фінансів, інформаційних систем менеджменту та бізнесу, Рівненським інститутом Слов'янознавства, аграрним та текстильним технікумами, ВАТ "Рівненський завод тракторних агрегатів" та ін. готуються щоквартальні інформаційні списки літератури з екології, економіки, програмування, впровадження новітніх технологій.

Бібліотека збирає та узагальнює інформацію з питань культурно-мистецького життя області. Двічі на місяць інформація представляється на Веб-сторінці облдержадміністрації та розширено - на Веб-сайті бібліотеки.

У РІЦ, у секторі створення Регіонального інформаційного порталу та Web-сайту бібліотеки реалізується проект за підтримки МФ "Відродження": формується контент порталу, проводяться маркетингові дослідження віртуального середовища, пошук інформаційних партнерів (<http://libr.rv.ua/>)

На сайті бібліотеки (<http://libr.rv.ua/>) представлені інформаційні ресурси бібліотеки, новини діяльності бібліотеки, інформація для бібліотекарів і для читачів, інформація про партнерів та діяльність за Програмами. На сайті бібліотеки діє служба віртуальної довідки, до якої може звернутись будь-яка особа через мережу Інтернет і отримати відповідь бібліографа. Розпочато надання послуги електронної доставки документів.

Бібліотека є і дозвілєвим закладом культури. Ми прагнемо, щоб дозвілля було змістовним і розширювало знання про книгу. Дієвими формами залучення користувачів до книги, інтелектуальної та духовної спадщини стали літературні тематичні вечори, творчі зустрічі, презентації місцевих видань,

засідання клубів, мистецькі вітальні. Заходи сприяли кращому ознайомленню з життєвим і творчим шляхом письменників, надавали можливість зустрічі з авторами книг. Серед них варта відзначити презентації книг за участю авторів: доктора філософських наук П. Сауха “ХХ століття. Підсумки” та “Україна на межі тисячоліть”, книг М. Жулинського “То твій, сину, батько” та “Високий світоч віри”, “Поминаймо в скорботі, але не в гніві”, С. Робітницького “Серед неправди на землі”, Є. Шморгуна “Шість століть Велигорських”, Б. Столярчука “Снилась осінь в батьківським саду”, А. Пастушенка “Моя родина, Україна”. Річниці Берестецької битви була приурочена презентація поеми журналіста, поета В. Басараби “Калинова кров”. Уривки твору, прочитаного заслуженим артистом Олексієм Заворотнім, не залишили у залі нікого байдужим. В обговоренні брали участь письменники-краєзнавці С. Бабій, Є. Шморгун, І. Пащук, професор Рівненського державного гуманітарного університету М. Гон. Особливо хотілося б відзначити презентації книг (факсимільні видання) В. Барки “Правда Кобзаря” та М. Вовчка “Маруся”, виданих за сприянням Товариства “Просвіта” ім. Т.Г. Шевченка.

Неабиякою популярністю користуються серед читачів бібліотеки клуби “Співрозмовник” та “У світі прекрасного”. Члени клубів постійно дбають про сталість і розвиток традицій, прагнуть урізноманітнити спектр тематичних заходів. Незмінні ведучі клубів Н.О. Нікітіна, Н.В. Корнійчук, О.І. Сисюк та педагог С.В. Русіна пропонували ознайомитись із “Славнозвісним Віктором Гюго”, “Нашим співрозмовником - Веніаміном Каверініним”, “Культурою і традиціями європейських країн”, французьким письменником, вченим і громадським діячем Проспером Меріме, творчим колективом Народного молодіжного театру, театром пластики “Яблуко”.

Окрасою відділу мистецтв залишаються демонстрації виставок образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва: Р.Хвесья (живопис), Р.Сябро (живопис), Н.Хасевича (графіка - копії), М.Пашковського (живопис), персональної виставки вишиванок А.Чайковської та Л.Пристопчук. Особливого піднесення та пафосного сприйняття здобула виставка заслуженого художника України А.Єлсукової, яка співпала з її 70-річним ювілеєм. В експозиції виставки були представлені живопис, графіка, гобелени, сувенірно-подарункові вироби, батік. Презентація виставки вилилася у маленьке свято міста, на якому були присутні працівники владних структур, мистецтвознавці, студенти, солісти обласної філармонії та викладачі диригентсько-хорової кафедри Рівненського державного гуманітарного університету. Крім того у відділі обслуговування документами з мистецтва щорічно проходить відкритий захист дипломних робіт студентів інституту мистецтв Державного гуманітарного університету.

Для обласної книгозбірні залишається актуальними питання роботи галузевих відділів, які спрямовуються в основному на тісну співпрацю з фахівцями аграрної та промислової галузі, науковцями вищих та середньоспеціальних закладів. Так на ділових зустрічах обговорювалися проблеми формування і розвитку аграрного ринку в Україні, наукових основ ведення землеробства в умовах ринкової економіки, виробництва якісних продуктів харчування, розвиток орендних відносин у сільському господарстві, екології в системі пріоритетів незалежної України. Незмінною формою роботи з фахівцями виробничої сфери залишаються Дні спеціаліста, Дні інформації, пе-

регляди літератури, а для студентів навчальних закладів - відкриті тематичні уроки. Тематичний спектр їх різноплановий: від економічних питань до суто виробничих технологій. Зокрема, "Управління персоналом"; "Фінансова діяльність підприємств"; "Комерційна діяльність у сфері товарних послуг"; "Фінансово-кредитна політика у виробництві", "Адреси ефективного господарювання" тощо.

Впродовж останніх років ми підтримуємо такий тематичний напрям, як популяризація екологічних знань. З 2002 року діє проект "Екологічний резонанс", який був схвалений обласним управлінням екології та природних ресурсів і фінансово підтриманий обласним фондом охорони навколишнього середовища. Завдяки цій підтримці значна частина екологічної інформації представлена у Інтернеті, спеціалісти управління та спеціалісти, що працюють з проблемами екології, отримували щомісячно дайджести, які готувалися бібліотекою. Працює школа молодого еколога "Живи, природо". Слухачі школи ознайомились із заповідними місцями України та Рівненщини, відвідали місцевий ентомологічний заказник "Бармаківський", провели фенологічні спостереження, взяли участь в екологічних вікторинах, конкурсах на кращий прозовий та поетичний твір природничої тематики. До Дня навколишнього середовища відділами виробничої літератури спільно з обласним управлінням екології та природних ресурсів підготовлено тематичний вечір "Світ сучасних екологічних проблем" та презентацію видання "Звіт про стан навколишнього середовища в Рівненській області". Впродовж трьох років тема "Екологічно чистим продуктам - широку рекламу" виносилася на ділові зустрічі. Учасники проведених заходів мали можливість поспілкуватися з виробниками продуктів, експертами, санітарними лікарями, представниками управління захисту прав споживача, ознайомитись з асортиментом виробів, отримати інформацію з технології виготовлення, а також дати оцінку смаковим якість представлені продукції.

Важливим чинником забезпечення повноцінного навчання та виховання молоді залишається робота на допомогу навчально-виховному процесу в школі. Бібліотека продовжує підтримувати тісні зв'язки з міським та обласним управліннями освіти, Інститутом післядипломної педагогічної освіти, загальноосвітніми навчальними закладами міста. Працівники книгозбірні традиційно беруть участь у серпневих нарадах вчителів. Планомірно проводяться заходи у школах, коледжах, ліцеях на такі основні теми, як от: "Українська мова в системі світових мов" (круглий стіл), "Технологія навчання в сучасній школі" (перегляд літератури), "Формування християнських ідеалів на уроках загальноосвітньої школи" (бібліографічний огляд), "Письменники української діаспори" (круглий стіл), "Наркоманія - дорога в безодню" (вечір-зустріч: питання - відповідь). Серед заходів, проведених за шкільними абонементом, слід відмітити "Барви живого слова" (до дня рідної мови), "Вони вмирили - їм сурми не грали" (до 60-річчя УПА), "Художники українського авангарду", "Музеї західного та східного мистецтва" та інші. На замовлення вчителів окремих шкіл були підготовлені літературні вечори, приурочені до Дня української писемності і мови, присвячені письменникам І.Франку, Л.Українці, Л.Костенко, О.Богачуку. Цілий комплекс заходів вчителям та викладачам іноземних мов організовує відділ обслуговування документами іноземними мовами. Лише за останній рік на базі Ресурсного цен-

тру з вивчення англійської мови було організовано науково-практичну конференцію “Шляхи формування соціокультурної компенсації в навчально-виховному процесі”, семінари з методики викладання англійської мови в середній школі згідно нової програми, а також семінар для методистів, керівників методоб'єднань та вчителів англійської мови – “Телекомунікаційні технології в діяльності вчителя англійської мови”.

У відділі діє Ресурсний центр “Вікно в Америку” за підтримки Посольства США в Україні. В рамках Ресурсного центру працює “English Club”, в засіданнях якого беруть участь волонтери корпусу миру, студенти та викладачі рівненських вузів, шкіл та ліцеїв.

Незмінною формою популяризації літератури залишаються книжкові виставки, перегляди літератури, бібліографічні та інформаційні огляди. Серед них можна відзначити: “Українські імена у світовій науці”, “Українська повстанська армія: сторінки історії”, “Конституція - основа правової держави”, “Князь К. Острозький - гуманіст, реформатор, державотворець”, “Скарби музеїв України”, “Рівненській Просвіті - 85”, “Мистецька Британія” та інші.

Стратегія розвитку Рівненської державної обласної бібліотеки як науково-дослідного центру будується на принципах маркетингової концепції. Соціологічні дослідження, які проводяться щороку, сприяють визначенню нових соціальних орієнтирів, освоєнню належного місця бібліотеки в системі інформаційних інституцій, підвищенню якості обслуговування користувачів, розширенню зв'язків з громадськістю. За результатами досліджень 1995 та 2001 рр. РДОБ отримувала двічі дипломи другого ступеня на Всеукраїнському конкурсі на кращу науково-дослідну роботу обласних універсальних наукових бібліотек, що проводився Міністерством культури і мистецтв України. РДОБ співпрацює з факультетом документальних комунікацій Рівненського гуманітарного університету і є базою дослідницької і практичної роботи викладачів і студентів. Працівники бібліотеки беруть участь у науково-практичних конференціях, у тому числі і Міжнародних, які проходять у НБУ ім. Вернадського, та у щорічній Міжнародній Кримській конференції.

РДОБ як методичний центр бібліотек області здійснює у складі методичної Ради трьох обласних бібліотек (для юнацтва і дітей) експеримент по об'єднанню публічних і шкільних бібліотек у сільській місцевості відповідно до Розпорядження голови облдержадміністрації. Головним напрямком розвитку бібліотек області є запровадження новітніх технологій, розширення інформаційного сервісу. На новий рівень розвитку вийшли Березнівська, Радивилівська, Сарненська, Здолбунівська ЦРБ та ЦМБ м. Рівне, у яких розгорнули діяльність Інтернет-центри. Вони розширили можливість і якість обслуговування користувачів, створили власні електронні продукти – веб-сайти та виставили їх в мережу Інтернет. 70% ЦРБ області підключено до мережі Інтернет.

Придбано комп'ютерне обладнання у Здолбунівській ЦРБ, Костопільській ЦРБ та ЦМБ м. Кузнецовська, У ці бібліотеки (як бази практики) Рівненський гуманітарний університет передав програмне забезпечення ІРБІС для впровадження нових бібліотечних технологій. Розпочато комп'ютеризацію сільських бібліотек.

Набуває системного характеру діяльність центрів регіональної інформації

на базі районних і сільських бібліотек, де акцентується увага на задоволенні інформаційних потреб представників місцевої громади.

В Костопільській, Радивилівській, Острозькій ЦРБ з метою доведення рішень владних структур до громади на спеціальних стендах представлено офіційні документи районної та міської рад, райдержадміністрації. Формуються прес-досьє законодавчих, розпорядчих документів державного та місцевого рівнів. Для представників окремих груп оформлено тематичні стелажі "Вам, майбутні пенсіонери", "Пільги... інвалідам..., ветеранам..., чорнобильцям...", "Податковий вісник інформує", "Пропонує біржа праці" тощо. Користується популярністю зібрана бібліотеками рекламна продукція місцевих підприємств та організацій.

Динамічно розвивається сфера платних послуг у районних та сільських бібліотеках. Коли у 2002 р. залучено 95,8 тис. грн., то у 2003 р. - 167,3 тис. грн. Кошти, отримані від платної діяльності, здебільшого використовуються для придбання нової літератури та поліпшення матеріально-технічної бази бібліотек.

Соціально-політичні зміни породили нові господарські умови для діяльності бібліотек. Перше, з чим стикнулися бібліотека в умовах ринку, було жорстке бюджетне обмеження у фінансуванні на прямі і обов'язкові витрати. Одночасно потреби користувачів в отриманні інформації та інформаційних продуктів і сервісних послуг, що, як правило, були пов'язані з комп'ютерною технікою, були високими. Бібліотеці було необхідно пристосовуватись і виконувати свої функції в умовах, які створились. Тому РДОБ однією з перших в Україні широко впровадила весь асортимент платних послуг, які може надавати бібліотека, встановивши якомога меншу плату за них, оскільки бібліотека не є прибутковою організацією.

За останні десять років надходження від платних послуг збільшилися від 2 тис. до 76 тис. гривень (у 2003 р.), щорічно 5 тис. грн. надходить від здачі в оренду окремих приміщень. Кошти від платних послуг використовуються на фінансові потреби, які не забезпечені достатньо з бюджету: це придбання літератури, господарські витрати, закупівля канцтоварів, підтримка і ремонт комп'ютерного парку (23 ЕОМ), ксерокопіювальної та розмножувальної апаратури, оплата відряджень, видавничої діяльності, косметичних ремонтів та інших потреб бібліотеки.

За госпрозрахункові кошти в минулі роки придбавалася комп'ютерна техніка і ксерокс, підтримувалася робота автотранспорту, проводилася оплата за послуги, як от: пожежна охорона, охорона пультом, оплата за обслуговування ліфту, вивіз сміття, проводилась доплата за використання води та електроенергії. У роки заборгованостей по заробітній платі проводились виплати заробітної плати.

Бібліотека має близько сорока партнерів у своїй діяльності, але ніколи не використовує їх як спонсорів. Здебільшого це спільна діяльність над проектом, де обидві сторони і бібліотека, і партнер мають і свій інтерес, і спільну зацікавленість.

Так спільно з партнерами готуються проекти, які потім подаються на конкурс різних донорських організацій. За останні десять років РДОБ виграно 13 конкурсів, завдяки чому отримано 400 тис. гривень, які було вкладено у матеріальне та інтелектуальне забезпечення бібліотеки. Значне розширення комп'ютерного парку, підтримка Інтернет зв'язку, придбання програмних

продуктів – все це сприяло інтелектуальному, фаховому росту колективу, розширенню сервісу та інформаційного потенціалу книгозбірні.

У цьому році бібліотека працює у проекті Міжнародного фонду Відродження "Створення регіональних порталів на базі публічних бібліотек", Посольства США в Україні - у проекті "Вікно в Америку" та LEAP, LEAP-plus, LEAP-Delta.

Відповідно до проекту на базі трьох центральних районних бібліотек Рівненської області (Березнівської, Радивилівської, Сарненської) створено Інтернет-центри, які діють два роки на безоплатній основі. Головними напрямками діяльності Інтернет-центрів є навчання консультантів, користувачів Інтернет-центрів, забезпечення безкоштовного доступу різних категорій користувачів без вікових обмежень до мережі Інтернет, використання всесвітньої мережі як важливого джерела для задоволення запитів читачі бібліотеки.

Проект LEAP-plus надав можливість поширення інформації з мережі Інтернет серед населення області за допомогою інформаційного бюлетеня "Інва.net" (за фінансовим сприянням Обласного Фонду соціального захисту інвалідів). Бібліотекарі РДОБ у всесвітній мережі Інтернет оглядають спеціальні сайти, українські електронні періодичні видання, відбирають необхідні матеріали, роблять оцінку інформації на предмет доцільності розміщення у бюлетені "Інва.net". У результаті аналізу заповнених та надісланих читачами анкет бюлетень доповнюється інформацією, що запитується, новими рубриками, психологи та юристи відповідають на запитання, надають консультації тощо.

До створення "Інва.net" бібліотекою залучено головне управління праці та соціального захисту населення, обласний центр соціальної служби для молоді, територіальний центр медико-соціального обслуговування інвалідів з порушеннями опорно-рухового апарату, Рівненська обласна громадська організація "Комітет виборців України", обласний центр практичної психології і соціальної роботи, обласне психотерапевтичне товариство, які стали хорошими партнерами в підготовці інформаційного бюлетеня.

Електронна версія кожного випуску виставлена на WEB-сайті РДОБ (<http://libr.rv.ua>), інформація про нього надсилається партнерам.

Інформація про життєдіяльність інвалідів, державні та громадські організації, які працюють з цією категорією людей, висвітлюється на Web-сторінках в розділі "Інва.net" lib.sowa.com.ua - Сарненська ЦРБ, rad.rv.ua - Радивилівська ЦРБ, library.berezne.com - Березнівська ЦРБ . libr.rv.ua - РДОБ.

Цілеспрямована і поглиблена діяльність установи була б неможливою без кваліфікованого колективу працівників. У РДОБ працює 68 спеціалістів, усі вони бібліотекарі-бібліографи з вищою освітою і стажем роботи у середньому 10 – 15 років. У бібліотеці майже відсутня плінність кадрів. 60% працівників зайняті в роботі із застосуванням комп'ютерної технології. 1% спеціалістів зайнятий за сумісництвом на викладацькій роботі у вузі по викладанню фахових дисциплін. У бібліотеці постійно проводиться навчання кадрів з актуальних проблем організації і впровадження сервісу бібліотечного обслуговування.

Колектив бібліотечних працівників підтримує політику розвитку установи, створює привабливий імідж, про що свідчать численні публікації: тільки у

2003 р. про бібліотеку було опубліковано 75 статей та заміток в регіональній та республіканській пресі, прозвучало 28 теле-, радіорепортажів, підготовлено 32 повідомлення про заходи, послуги, ресурси бібліотеки, які були вміщені на сторінках рекламних газет.

Сьогодні РДОБ займає вагоме місце у інформаційному просторі регіону. Її ресурсний потенціал є конкурентоспроможним у задоволенні основних категорій користувачів. Одночасно є необхідність реалізації комплексу заходів для узгодження інформаційних ресурсів і сучасних інформаційних і сервісних потреб користувачів. Серед нагальних проблем є інтеграція ресурсів регіону, створення єдиної паритетної системи для використання і залучення ресурсу, в т.ч. через сучасні технології.

РЕОРГАНІЗАЦІЯ БІБЛІОТЕЧНОЇ МЕРЕЖІ ОБЛАСТІ: ДОСВІД, ПЕРСПЕКТИВА

Ступницька С.П.

Розглядається досвід об'єднання публічних і шкільних бібліотек в єдину централізовану систему публічно-шкільних бібліотек.

Впродовж двох років бібліотеки Рівненщини працюють в умовах експерименту, який передбачає об'єднання публічних і шкільних бібліотек в сільській місцевості.

Його основними завданнями є:

- переведення бібліотечних працівників на повні ставки посадових окладів;
- поліпшення матеріально-технічної бази бібліотек за рахунок переміщення об'єднаної публічно-шкільної бібліотеки в краще приміщення;
- об'єднання інформаційно-документальних ресурсів книгозбірень.

Процес реорганізації знайшов розуміння і підтримку в органах місцевої влади: головами обласної та райдержадміністрацій прийняті відповідні розпорядження. Затверджено Статут Централізованої системи публічно-шкільних бібліотек (ЦСПШБ), у якому враховано інтереси як навчального закладу, так і публічної бібліотеки.

Інформація про хід реорганізації щомісячно заслуховується на засіданнях обласної державної адміністрації, ключові питання виносяться на розгляд сесій обласної та районних рад, спільно долаються проблеми.

Процес становлення ЦСПШБ був нелегким і в кожному районі мав свої особливості. Керуючись вищезазначеними розпорядженнями, начальники відділів культури та освіти райдержадміністрації попередили всіх працівників бібліотек про можливе звільнення, визначались терміни передачі фонду.

За цей період необхідно було вирішити чимало складних організаційних питань. З метою виявлення кращих приміщень в стислі строки проведено аналіз стану матеріально-технічної бази книгозбірень обох галузей і подано голові райдержадміністрації пропозиції щодо можливості переведення бібліотек в одне приміщення, необхідності функціонування у двох приміщеннях та організацію обслуговування пунктами видачі.

В ході реорганізації збільшилась мережа бібліотечних закладів. У 67 населених пунктах відкрито нові бібліотеки. Відповідно до Статуту ЦСПШБ передбачено їх створення в населених пунктах, де проживає 500 і більше

мешканців, або діє загальноосвітній навчальний заклад (ЗНЗ) не менше як з 8 класокомплектами. Це сприяло розширенню обслуговуванню користувачів різних вікових категорій, адже раніше в цих селах публічні бібліотеки були відсутні.

В цілому ж на селі створено нову модель книгозбірні з розгорнутою структурою: публічно-шкільну бібліотеку, до складу якої входить шкільний відділ, а в окремих випадках - пункти видачі літератури. Останні функціонують здебільшого на базі загальноосвітніх навчальних закладів I-II ступеня або публічної бібліотеки в сусідніх селах. Жодна шкільна бібліотека не припинила свого існування, а стала структурним підрозділом ПШБ.

Паралельно під час виїздів проводився моніторинг кадрового складу. В ході співбесіди зверталася увага, в першу чергу, на рівень фахової освіти бібліотекаря, стаж роботи та готовність працювати в нових умовах. Слід зазначити, що на організаційному етапі, процес ротації кадрів був найскладнішим і найвідповідальнішим. Зважаючи на людський фактор, він вимагав зваженості та неабиякої юридичної компетентності у прийнятті рішень. Грамотно діяти в правовому полі керівникам галузі допомагали юристи, провідні спеціалісти профспілок. Про можливе звільнення всі бібліотечні працівники обох галузей, як зазначалося вище, були повідомлені за два місяці.

На основі результатів моніторингу, а також згідно Структури та штатного розпису ЦСПШБ було визначено склад кадрів новоствореної ЦСПШБ. При цьому перевага надавалась бібліотекарям з фаховою освітою. Звільнені працівники, а це здебільшого педагоги, які працювали на 0.5 ставки посадового окладу в школі, працевлаштовані за фахом, про що попередньо було узгоджено з директорами ЗНЗ та управлінням освіти. Погоджена і затверджена в райдержадміністрації кандидатура директора ЦСПШБ.

В цей період розпочалася копітка робота по передачі фонду. Директором ЦСПШБ складено, узгоджено у відділі освіти і затверджено графіки передачі фонду шкільними бібліотеками, які мали увійти до складу централізованої системи. Фонд шкільної бібліотеки був звільнений від застарілої та зношеної літератури, проіндексований та у визначені терміни переданий управлінням освіти до ЦСПШБ за зведеним актом.

В ряді районів інформаційно-документальний масив шкільних бібліотек був оформлений тільки за обліковими документами, що в подальшому призвело до проблем з його очисткою, виведенням балансової вартості. На організаційному етапі, а особливо при передачі фонду, виникало безліч питань. Тому в цей період особливі функції покладались на обласну бібліотеку як методичний центр. Саме тому було створено координаційну науково-методичну раду. За обласними бібліотеками закріплено напрямки методичного впливу, затверджено план організаційно-методичних заходів.

На допомогу бібліотекам розроблено пакет примірних документів, зокрема: Статут ЦСПШБ, Положення про публічно-шкільну бібліотеку, Положення про формування фонду ЦСПШБ, Посадова інструкція завідувача (бібліотекаря) ПШБ.

З актуальних питань реорганізації підготовлено ряд методичних листів та інструктивних рекомендацій. Директорам ЦСПШБ, завідуючим відділами культури та освіти райдержадміністрацій постійно надається необхідна консультативна допомога.

Цей процес - початок реорганізації, продовженням якого стала поглиблена реалізація практичних завдань експерименту. В кожному районі розроблений перспективний план заходів на період реорганізації. Ним передбачено: подальше переселення бібліотек в кращі приміщення, переведення працівників на вищі ставки посадових окладів, здобуття освіти неспеціалістами. При цьому визначені села та обумовлені терміни проведення цих заходів. В цей період особливої значимості набула система навчання кадрів, адже до ЦСПШБ влилися нові працівники освітянських бібліотек.

З метою підвищення кваліфікації бібліотекарів на обласному і на районному рівнях розроблено комплекс заходів, які включали школи керівника, семінари та семінари-практикуми, стажування новопризначених працівників. До участі в них залучались провідні спеціалісти галузей освіти та культури, юристи, фахівці профспілок, що дало можливість професійно вирішувати питання, що виникали в ході реорганізації.

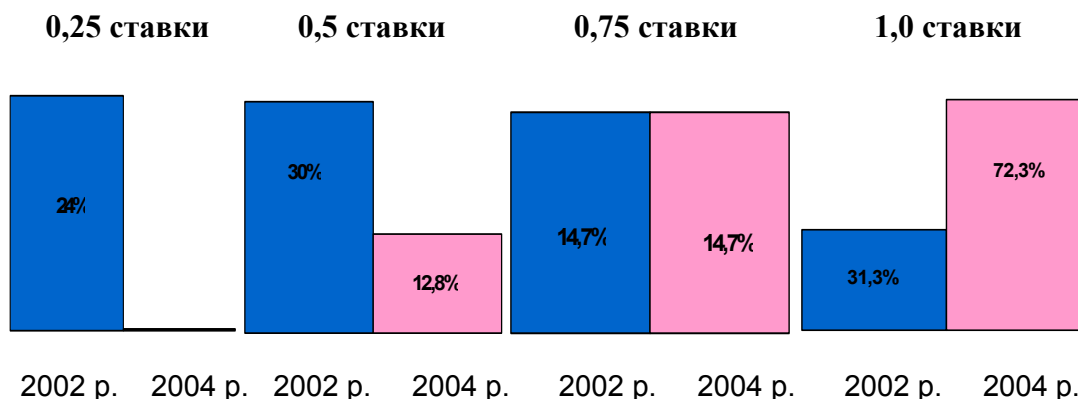
Варіанти організації бібліотечного обслуговування користувачів ПШБ різні і залежать від умов конкретного населеного пункту, як от: чисельності жителів, ступеня навчального закладу, матеріально-технічної бази, територіальної відстані між бібліотечними закладами. В більшості публічно-шкільних бібліотек один працівник надає послуги користувачам у двох приміщеннях: у першій половині дня в школі, у другій – у публічній бібліотеці. У інших населених пунктах обслуговування здійснюється в школі, де бібліотеки здебільшого облаштовані на першому поверсі і мають окремий вхід, що забезпечує їх доступність для мешканців територіальної громади. Облік читачів ПШБ ведеться за єдиною реєстрацією.

Діяльність публічно-шкільної бібліотеки регламентується Положенням, затвердженим директором ЦСПШБ. План роботи, графік відпусток працівників, режим роботи установ, зручний для усіх категорій користувачів, погоджується з сільським головою, директором школи, опісля затверджується директором ЦСПШБ.

Позитивні наслідки експерименту сьогодні очевидні.

Збільшилась кількість працюючих на повну ставку і складає 72,3% проти 31,3 % в 2002 р., а в Дубровицькому, Демидівському, Костопільському, Рівненському районах цей показник сягає 100 %. Повністю припинено практику роботи бібліотекарів на 0,25 % посадового окладу, в той час, як до реорганізації на чверть ставки працювала одна четверта частина бібліотекарів.

Показники оплати праці бібліотекарів

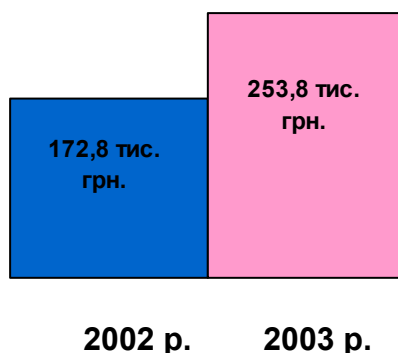

Забезпечення комфортних умов праці є складовою високого рівня обслуговування користувачів. За період реорганізації поліпшили умови функціонування майже 100 бібліотек. У Володимирецькому, Гощанському, Костопільському районах вони складають третину всіх бібліотечних закладів.

В ході реорганізації п'ять централізованих систем набули статусу юридичної особи, відкрили банківські рахунки та створили власні бухгалтерії. Це сприяло раціональному і цілеспрямованому використанню коштів, перерозподілених з галузі освіти на потреби бібліотек, зокрема на придбання книг, сучасного технічного оснащення, передплату періодики. У Костопільському та Сарненському районах набула поширення практика стимулювання праці бібліотекарів через надання надбавки до заробітної плати працівникам централізованої системи.

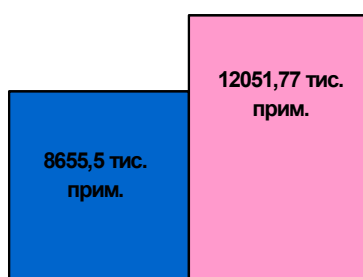
Динамічно розвивається сфера платної діяльності книгозбірень. Її активізації сприяла реалізація Плану залучення коштів, яким передбачено реальну суму на кожну бібліотеку з урахуванням якісного складу читачів та розширення асортименту сервісних послуг. Запровадження платних послуг шкільними відділами ПШБ викликало невдоволення у педагогів ЗНЗ. Однак, завдяки притаманній бібліотекарям наполегливості, роз'яснювальній роботі серед різних категорій користувачів і підвищенню якості обслуговування, опір педагогів вдалося подолати. В 2003 р. сума залучених коштів в порівнянні з попереднім роком збільшилась на 81 тис. і склала 253,8 тис. грн.

Динаміка залучення коштів від платних послуг

Об'єднання інформаційно-документальних ресурсів бібліотек, зкоординована передплата періодики підвищили якість обслуговування користувачів. Спостерігаючи навчальні та дозвіллеві запити школярів, професійні потреби педагогів бібліотекарі зосередили оперативну частину фонду у шкільних відділах.

Динаміка росту документально-інформаційних ресурсів

2002 р. 2003 р.

Інформаційна підтримка освіти, освіченості мешканців територіальної громади є сьогодні пріоритетним напрямком діяльності книгозбірень області.

Широкі можливості для оперативного обслуговування користувачів, підвищення якості інформаційного обслуговування відкрила комп'ютеризація сільських бібліотек, розпочата в 2003 р.

На часі об'єднання ресурсів на електронних носіях і створення єдиної медіа-системи навчального закладу.

Робота в умовах об'єднання підвищила авторитет бібліотечних працівників. Результати опитування педагогів свідчать, що вони оцінили переваги обслуговування фахівцем: його різнобічну компетентність, оперативність пошуку інформації, якість надання послуг і інше. В свою чергу це стимулює працю бібліотекаря. Однак, як і за старих часів, гасло "Кадри вирішують все" актуальне і сьогодні.

В умовах, коли з'явилась нова галузь — інформаційна індустрія: нові джерела інформації, пошукові засоби і системи, можливості доступу до інформації, - посилюється роль бібліотекарів як інформаційних провайдерів, одночасно підвищуються і вимоги до них. А тому збереження професійної компетентності спеціалістів, адаптація їх до роботи в нових умовах, з новими носіями інформації були і залишаються першочерговим завданням.

Досягнення реорганізації - плід щоденної, наполегливої і злагодженої співпраці представників органів місцевої влади, бібліотечних фахівців, освітян. Примноженню позитивного результату до деякої міри заважають непередбачені проблеми міжвідомчого характеру, невизначеність, зумовлена експериментом.

І все ж орієнтація на користувача, його потреби і задоволення запитів - головний критерій успішності книгозбірень. На це спрямовані і завдання експерименту.

Література:

- Бібліотеки на порозі великих змін // Ого. – 2002. – 2 серп.
Вербець М. Публічно-шкільні бібліотеки Рівненщини в умовах становлення // Бібліотечний форум України. – 2003. - № 1. – С. 29-30.
Експеримент зі шкільними бібліотеками Рівненщини: чи можливо передбачити наслідки? // Шкільна бібліотека plus. – 2003. - № 3-4. – С. 10-11.
Реорганізація бібліотечної мережі: Збірник матеріалів / Упоряд. С. Ступницька. – Рівне: ДЦНТЕІ. – 2003. – 48 с. – (Сер. "Бібліотечна практика).
Реорганізація бібліотечної мережі // Вільне слово. – 2002. – 2 серп.
Ступницька С. Експеримент на часі // Культура і життя. – 2003. – 29 жовт. – С.2.

РЕГІОНАЛЬНА КОРПОРАТИВНА БІБЛІОТЕЧНА ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА (З досвіду роботи бібліотек Рівненської області)

Щербан Р.М.

Розглядаються питання організації корпоративної бібліотечної системи Рівненської області, взаємодія бібліотек в межах корпорації, шляхи створення зведених БД, досягнення та проблеми РКБІС.

Початок нового тисячоліття ознаменувався для бібліотек Рівненщини

активізацією впровадження в практику роботи комп'ютерних технологій. Поштовхом до автоматизації бібліотек стало розпорядження голови обласної державної адміністрації від 5.03.2001 р. № 134 „Про інформатизацію бібліотек області”. За рахунок коштів місцевих бюджетів в 10-ти центральних районних бібліотеках (50 % від загальної кількості) придбано по 2 комп'ютери, в ЦРБ, ЦМБ (4 %) - по 1 комп'ютеру. 15 бібліотек підключені до мережі Інтернет, в тому числі 6 сільських (с. Антонівка, Каноничі, Городець Володимирецького району, Кам'янка, Балашівка, Городище Березнівського району). У 5-ти центральних районних бібліотеках (Здолбунів, Сарни, Радивилів, Березне, м. Рівне) за підтримки Посольства США в Україні працюють Інтернет – центри з необмеженим, безкоштовним доступом до мережі Інтернет.

Досягнуте сьогодні – лише початок, до кінця року передбачається придбання в усі центральні районні бібліотеки по 2 комп'ютери та підключення їх до мережі Інтернет, комп'ютеризація сільських бібліотек-філіалів.

Таким чином на початку 2004 р. в області були створені передумови для формування Регіональної корпоративної бібліотечної системи.

Головні цілі РКБІС:

➤ об'єднання інформаційних ресурсів бібліотек і створення регіонального корпоративного інформаційного простору;

➤ підвищення повноти, оперативності бібліотечного інформаційного обслуговування всіх категорій користувачів за рахунок надання їм об'єднаних інформаційних ресурсів корпорації і засобів пошуку в них з використанням сучасних інформаційних технологій;

➤ скорочення фінансових затрат, трудових і матеріальних ресурсів бібліотек-учасників корпорації на створення і підтримку електронних каталогів, інших видів бібліотечно-інформаційних ресурсів.

Необхідною умовою для включення бібліотек в РКБІС є:

➤ наявність автоматизованого робочого місця (АРМ) в бібліотеці;

➤ підключення до мережі Інтернет;

➤ наявність єдиного програмного забезпечення автоматизованої бібліотечної інформаційної системи (АБІС) „ІРБІС”.

Для співпраці в корпорації об'єднались бібліотеки:

1. Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека.

2. Здолбунівська центральна районна бібліотека.

3. Костопільська центральна районна бібліотека.

4. Кузнецовська міська центральна бібліотека.

5. Бібліотека Острозького університету.

6. Бібліотека аграрного коледжу.

7. Рокитнівська центральна районна бібліотека.

8. Сарненська центральна районна бібліотека.

9. Березнівська центральна районна бібліотека.

10. Радивилівська центральна районна бібліотека.

11. Володимирецька центральна районна бібліотека.

12. Рівненська центральна міська бібліотека.

На першому етапі об'єднання передбачалося вирішення таких завдань:

➤ впровадження системи організаційної, технічної і технологічної взаємодії бібліотек-учасниць;

- створення інформаційної мережі бібліотек регіону;
- формування кожною бібліотекою-учасницею локальних електронних каталогів на базі АБІС „ІРБІС”;
- корпоративна обробка періодичних видань;
- створення зведених електронних бібліотечних ресурсів і забезпечення доступу до них через мережу Інтернет;
- забезпечення електронної доставки документів,
- ретроспективна конверсія БД.

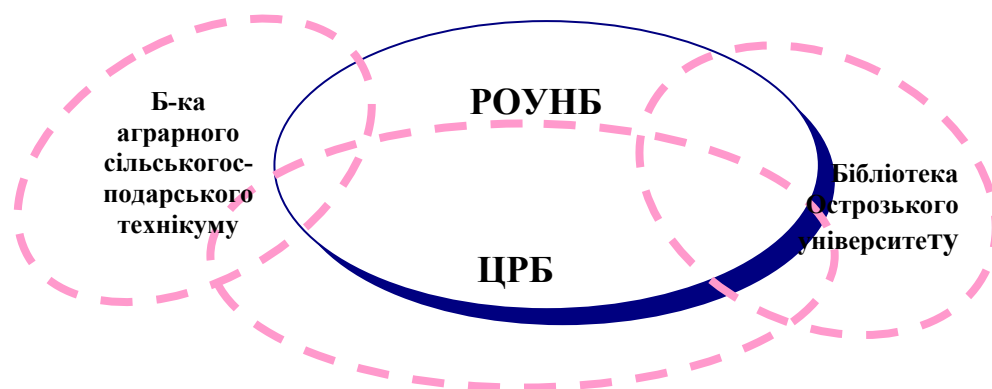
Розроблено структуру РКБІС з чітко визначеними функціями як для головної бібліотеки, так і для бібліотек середнього і нижнього рівня: бібліотек, що створюють ресурси і бібліотек-клієнтів (бібліотеки-філіали), що використовують створені інформаційні ресурси в своїй внутрішній роботі і в роботі з читачами.

Головною в РКБІС визнано РОУНБ, яка має сучасні технічні засоби, високий кадровий потенціал, нагромаджений досвід створення електронних ресурсів, з 2003 р. працює в РКБІС „ІРБІС”. На сьогоднішній день в РОУНБ сформовано БД - 160 тис. бібліографічних описів газетних та журнальних статей, БД книг – 35 тис. описів. В 2004 р. проведено конвертацію БД статей за 1993-2002 рр. з програми „Електронний каталог” на основі СУБД (Система управління базами даних), „Карт-плюс” в програму ІРБІС. Створено робочу групу, в складі якої редактори, систематизатори, каталогізатори, працівники, які здійснюють програмно-технічну і технологічну підтримку функціонування і розвиток РКБІС. Координаційну роботу здійснює керівний орган – Координаційна рада, в яку ввійшли представники бібліотек-партнерів. Очолює раду директор РОУНБ Ярощук В.П.

Розроблено Договір про співпрацю, в якому визначено права та обов’язки всіх сторін, процедуру прийняття нових членів і виходу із проекту, терміни бібліографічної обробки кожного номера періодичного видання, а саме: здійснення розпису періодичних видань протягом 7-днів після їх надходження. Одним з принципів побудови і розвитку корпоративної бібліотечної системи є те, що вона відкрита для всіх зацікавлених бібліотек незалежно від відомчого підпорядкування.

Складено список періодичних видань, які обробляються. В межах корпорації розподілено 100 періодичних видань, які розписуються досить детально, виключаються лише реклами і оголошення.

Участь кожної бібліотеки в корпорації визначається кількістю періодичних видань, які вона передплачує та обробляє, їх тематикою.

Загальний перелік джерел в корпорації розподіляється так:

- видання, які розписуються однією бібліотекою;
- видання, які розписуються двома і більше бібліотеками з окремих питань;
- видання, які розписуються всіма бібліотеками.

РОУНБ сформувала єдиний список тематичних рубрик і підрубрик. Рубрикатор систематично (щоквартально) поповнюється членами корпорації. Великою підмогою у роботі бібліотекарів став інформаційно-пошуковий тезаурус, підготовлений фахівцями Національної Парламентської бібліотеки України. Використання інформаційно-програмного продукту на CD бібліотеками об'єднання дало можливість оперативно, кваліфіковано визначати предметні рубрики.

Кожному періодичному виданню, що розписують бібліотеки об'єднання РОУНБ, присвоєно єдиний шифр, за яким воно значиться в ЕК. Передача бібліографічних описів з періодичних видань в головну бібліотеку здійснюється кожним учасником за допомогою електронної пошти. Бібліограф РОУНБ виконує функції редактора, перевіряє корегує БО, і розсилає їх 1-2 рази в місяць всім учасникам. При необхідності редактор повертає БО бібліотеці на доопрацювання, пояснюючи допущені помилки. Зважаючи на велику кількість періодичних видань, відсутність навиків в роботі бібліотекарів ЦРБ, у штаті бібліографічного відділу виділено окрему одиницю.

Складним для більшості членів корпорації було оволодіння процесами імпорту та експорту бібліографічних описів. Для полегшення цієї роботи розроблено "Інструкцію експорту-імпорту БО", в якій подано техніку обміну БД в межах корпорації.

Унікальним для бібліотек області є фонд краєзнавчих документів. Придбання ОУНБ програми АБІС "ІРБІС" дало можливість розпочати формування зведеного електронного краєзнавчого каталогу (ЗЕКК). Особливістю ЗЕКК є те, що він включає бібліографічні описи книг, статей із збірників, періодичних видань, інших видів документів краєзнавчого змісту незалежно від місця їх видання. Вироблено схему взаємодії та обміну інформацією між членами корпорації, відповідно до якої кожна бібліотека-учасниця надсилає до ОУНБ БО статей з місцевих періодичних видань, які виходять в районі, місті. Після редагування БО імпортується в краєзнавчу БД. В свою чергу РОУНБ передає всім членам корпорації БО статей з періодичних видань, які виходять в місті Рівне і які передплачують бібліотеки-учасниці.

БО книг, інших видів документів краєзнавчого змісту, які виходять на території району, міста, надсилаються бібліотеками у відділ комплектування та обробки документів РОУНБ, де в новоствореній БД звіряються на дублетність, редагуються і 1-2 рази на місяць з позначкою місця знаходження документів імпортується в зведену БД. БО документів, що надійшли протягом місяця в РОУНБ, відбираються за ключевим словом з БД, книги копіюються і також імпортується в краєзнавчу БД. БО в більшості краєзнавчих документів містять анотацію, що робить БД особливо корисною та цікавою для читачів. Анотація (складається відповідно до діючого стандарту 7.9-95 „Реферат и аннотация. Общие требования”)

стисло і лаконічно висвітлює краєзнавчий зміст документа. Визначається видавничий індекс кожного документа, що є важливим для подальшого формування „Новин краєзнавчої літератури”, який виходить щоквартально. Особливо ретельно підходять бібліотечні працівники до визначення предметних рубрик, які відповідають змісту документа. Їх може бути 3 – 5. РОУНБ розроблено і запропоновано всім членам корпорації тематичний рубрикатор. За основу взято „Тематичний рубрикатор Дніпропетровської ОУНБ” (Краєзнавча діяльність бібліотек: Метод. посіб. – К., 2002. – С. 148 – 176.).

Зведений краєзнавчий каталог нараховує 7 тис. записів.

Об'єднання публічних та шкільних бібліотек в єдину мережу сприяло збільшенню бібліотечних фондів на 3 млн. В той же час поклато на бібліотечних працівників додаткові обов'язки в роботі з навчальною літературою: обробки, зберігання, вилучення, популяризації. Значною підмогою у виконанні цих процесів стала розпочата в РКБІС корпоративна каталогізація. В рамках корпорації створено Типовий електронний каталог шкільної бібліотеки (ТЕКШБ) на CD-ROM в інтерфейсі системи автоматизації ІРБІС. Базою формування ТЕКШБ обрано Костопільську та Здолбунівську ЦРБ, які мають високий кадровий потенціал, ведуть індивідуальний облік навчальної літератури. ТЕКШБ створені на основі “Переліку програм і підручників”, рекомендованих Міністерством освіти і науки України для використання в середніх навчальних закладах в 2004/05 навчальному році. БО документів виконані відповідно до існуючих нормативів і можуть бути використані при формуванні локальних каталогів бібліотек – учасниць корпорації публічно-шкільних бібліотек області та шкільних бібліотек України.

- Каталогізатор при отриманні нових документів проводить пошук БО в ТЕКШБ по ключовому слову; якщо БО знайдено, каталогізатор відмічає його.

- Імпорт в БД, здійснюється в форматі ISO, кодировка Windows.

При необхідності каталогізатором робляться виправлення. В полі Систематизація – КС в кожний запис вводиться ТЕКШБ, що дає можливість відібрати з локальної БД книг навчальну літературу.

Великим попитом у читачів користується Каталог назв періодичних видань, які передплачують бібліотеки області, який РОУНБ готує з 1980 року. Проте традиційні технології збору, обробки інформації (понад 1000 записів), невеликий тираж друкованого каталогу негативно позначаються на повноті та оперативності доведення її до користувачів. Тому в 2004 році було прийнято рішення “Про підготовку зведеного електронного каталогу періодичних видань, які передплачують бібліотеки області”. Проведено моніторинг стану створення БД статей бібліотек всіх систем і відомств і як результат виявлено, що вузівські бібліотеки при створенні ЕК використовують програмне забезпечення УФД “Бібліотека”, частина бібліотек різних систем і відомств ще не приступила до формування БД. Створено робочу групу, куди увійшли спеціалісти ОУНБ, та бібліотек провідних вузів. Визначено обов'язкові для всіх бібліотек-учасниць поля за ознаками: назва документа, відомості, що відносяться до назви, місце видання, рік видання, періодичність, відомості про бібліотеку, електрон-

на адреса і, що важливо, при наявності - web-адреса. Відібрані бібліотеками БО передаються РОУНБ через електронну пошту або на дискеті. Бібліотеки, в яких відсутні інформаційні технології (30%), подавали в РОУНБ інформацію в рукописному вигляді з обов'язковим заповненням визначених полів. БД вузівських бібліотек конвертовано із програми УФД "Бібліотека" в ІРБІС, що є позитивним кроком на шляху до майбутньої співпраці.

Формування електронних каталогів, регіональний аналітичний розпис статей періодичних видань в рамках корпорації поставили перед її учасниками вимоги щодо дотримання існуючих стандартів БО, правил заповнення полів обміну БД. Це є особливо важливим для центральних районних, міських бібліотек, які не мають досвіду створення ЕК. Для них участь в об'єднанні є школою професійної майстерності, можливістю оперативно отримати реальну допомогу з різноманітних питань.

Одним з найбільш складних процесів є приєднання до корпорації нових членів - центральних районних, міських бібліотек, які не мають достатніх знань та можливостей для виконання вже прийнятих в об'єднанні правил. Це вимагає додаткової роботи з "новачками" для їх психологічної адаптації та професійної підготовки. Тому навчання працівників бібліотек є одним з найважливіших складових успішної взаємодії корпорації. Адже від рівня підготовки бібліотечних працівників, їх відповідальності залежить якість роботи всієї системи.

При РОУНБ працює тренінг-центр, який об'єднує кадровий потенціал головних функціональних відділів та підрозділів: обробки і комплектування документів, довідково-бібліографічної роботи, відділу методичної роботи і бібліотечного маркетингу, сектору автоматизації бібліотечних процесів.

Система навчання різних категорій працівників: каталогізаторів, методистів, працівників, які супроводжують і підтримують програмно-технічні комплекси, включає семінари-практикуми, тренінги, стажування. Від набуття учасниками знання, навичок роботи на комп'ютері, до освоєння процесів обробки документів, їх систематизації, обміну БО в межах корпорації, створення ЕК. Головне завдання не просто навчити працівника чітко і вчасно виконувати всі процеси роботи при створенні електронного каталогу, але і усвідомити ті завдання і цілі, які стоять перед об'єднанням. Тому крім практичних занять читаються лекції, проводиться аналіз домашніх завдань, які виконуються на місцях, зокрема, аналізуються створені кожним учасником БО періодичних видань, краєзнавчих документів, книг тощо. Термін навчання 50-60 год.

При необхідності надається консультативна і практична допомога членам корпорації під час виїздів на місця, здебільшого з питань адаптації програмного забезпечення ІРБІС.

Досвід роботи, набутий в корпорації, розроблені нормативні документи будуть використовуватися новими учасниками на II етапі розвитку проекту (I півріччя 2005 р.).

- Дубнівська центральна районна бібліотека,
- Острозька центральна районна бібліотека,
- Корецька центральна районна бібліотека,

- Дубровицька центральна районна бібліотека,
- Зарічненська центральна районна бібліотека,
- Гощанська центральна районна бібліотека,
- Рівненська центральна районна бібліотека,
- Демидівська центральна районна бібліотека.

Вже розпочато навчання бібліотекарів-“новачків” на базі тренінг-центру РОУНБ, технічне та програмне забезпечення книгозбірень області.

На III етапі до проекту приєднуються:

- Бібліотека Рівненського державного гуманітарного університету;
- Бібліотека Національного університету водного господарства та природокористування;
- Бібліотека Міжнародного університету “Рівненський економіко-гуманітарний інститут” імені академіка С. Дем’янчука;
- Рівненська обласна державна бібліотека для юнацтва;
- Бібліотека Рівненського інституту Слов’янознавства Київського славістичного університету.

Метою даного етапу є:

- створення стійкої структури управління корпорацією;
- створення системи корпоративної каталогізації, ефективної технології, представлення БО в зведених БД корпорації;
- створення єдиного регіонального бібліотечного інформаційного простору;
- підключення до корпоративної мережі бібліотек України;
- координація діяльності обслуговування користувачів через систему електронної доставки документів (ЕДД) на основі корпоративних інформаційних ресурсів.

На допомогу бібліотекам на сервері обласної бібліотеки відкрито рубрику “Регіональна корпоративна бібліотечна система”, де представлена інформація про мету та цілі об’єднання, його учасників та майбутніх членів проекту, регламентуючі документи: інструкції імпорту/експорту, зміни шифрів періодичних видань, договори, рубрикатори, список періодичних видань, висвітлюється діяльність тренінг-центру РОУНБ, подана контактна інформація.

З розвитком корпоративної системи, Web-ресурс буде постійно удосконалюватися.

Результати діяльності РКБІС протягом I етапу.

1. Поліпшення матеріально-технічної бази бібліотек, створення Регіональної комп’ютерної мережі через підключення ЦРБ до мережі Інтернет.

2. Забезпечення сумісності програмно-технічних комплексів на базі АБІС/ІРБІС для створення зведених електронних каталогів.

3. Відпрацьована і вдосконалюється технологія формування бібліотечних ресурсів, яка дозволяє при малих фінансових витратах, забезпечити включення бібліотек в процес створення єдиного регіонального інформаційно-бібліографічного простору.

4. Відпрацьована технологія створення та підвищення якості електронних каталогів бібліотек-учасників корпорації, розвиток на їх базі інформаційних центрів.

5. Створено зведений електронний краєзнавчий каталог;
6. Типовий електронний каталог шкільної бібліотеки;
7. Зведений електронний каталог періодичних видань, які передплачують бібліотеки області.

БД виставлено в мережу Інтернет. Доступ до БД CDS / IRBIC здійснюється через Web сервер. В якості Web сервера використовується Apache 1.3.27 на платформі Windows 2000.

8. Розвиваються нові види сервісних послуг, які надаються користувачам бібліотек, членам об'єднання, підвищення якості обслуговування читачів, що в кінцевому результаті піднімає престиж бібліотек.

9. Підвищується професійний рівень бібліотечних працівників з питань оволодіння новими технологіями.

Викладений вище досвід діяльності РКБІС є реальним фактом, проте об'єднання в корпорацію раніше незалежних організацій породжує цілу низку проблем організаційного і психологічного характеру.

1. Корпоративна мережа регіональних бібліотек є єдиною системою, яка підпорядковується єдиним правилам, її учасники перестають бути незалежними один від одного і мають нести відповідальність перед всіма членами за реалізацію рішень, пов'язаних із забезпеченням створення, функціонування РКБІС.

2. Директори бібліотек, керівники підрозділів комплектування і обробки, бібліографи не легко і не завжди з ентузіазмом переходять із звичних умов роботи на корпоративні.

3. Психологічні бар'єри, недостатня професійна підготовка працівників ЦРБ, відсутність навиків роботи на ПК потребують великої підтримки "зі сторони", як в технічному, так і в організаційному плані.

4. Для забезпечення повсякденного функціонування РКБІС як єдиної системи і її розвитку значна частина провідних спеціалістів - учасників об'єднання повинні взяти на себе додаткові функції, до тих, які вони виконують щоденно. Це в першу чергу відноситься до:

- керівника корпорації;
- спеціалістів, які здійснюють технологічну і технічну підтримку роботи корпоративної мережі;
- спеціалістів, які ведуть зведені електронні каталоги і сайти корпорації.

5. Зарплата спеціалістів, які здійснюють технічну підтримку мережі значно нижча ніж в комерційних організаціях. Це негативно відображається на комплектуванні кадрів, необхідних для забезпечення ефективної роботи не лише РКБІС, а особливо ЦРБ, які впроваджують сучасні технології і програмно-технічні засоби. В них, як правило, працюють спеціалісти з низькою кваліфікацією, або висококваліфіковані спеціалісти на 0,25 ставки, частина підготовлених в бібліотеках спеціалістів через 2-3 роки переходять в комерційні служби.

6. Проект з самого початку здійснюється без зовнішньої фінансової підтримки. Як показав досвід, можна вирішувати головні завдання РКБІС без додаткового фінансування, проте робота в таких умовах негативно позначається на якості та темпах просування до намічених цілей.

Висновок. Створення регіональної корпоративної мережі бібліотек, її розвиток є об'єктивною необхідністю сьогодення для надання користувачам всебічного доступу до інформаційних ресурсів.

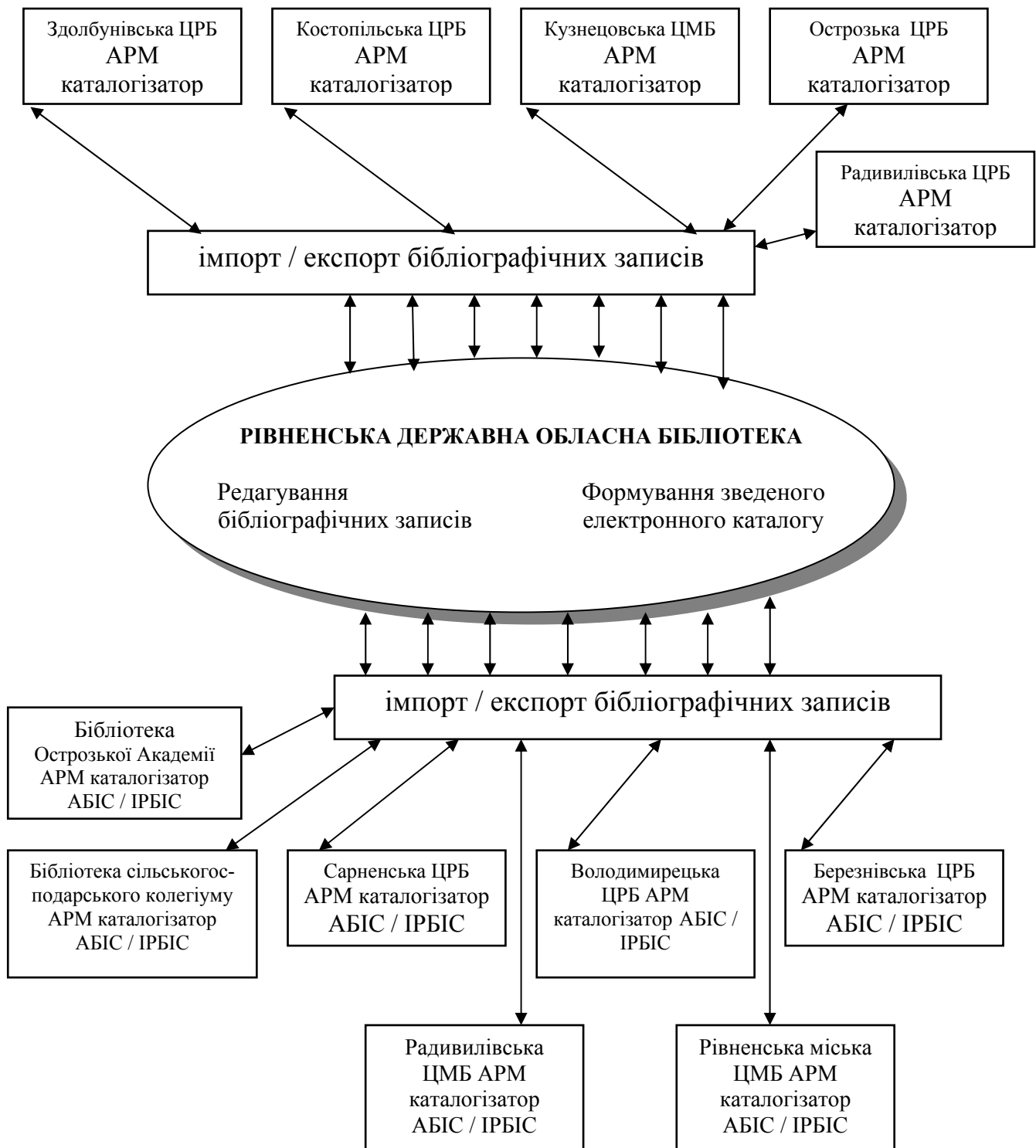
Зважаючи на соціальну важливість завдань, які покладені на РКБІС, її

створення, функціонування має знайти підтримку в Міністерства культури і мистецтв України, Національної Парламентської бібліотеки України, в питаннях консультативно-методичної допомоги, розробки нормативних документів, привернути увагу окремих фондів і керівників місцевих органів влади.

Література

1. Амельченко С.А. Проблеми створення перспективи використання Новосибірського регіонального центру корпоративної каталогізації. Карелії // Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире: технологии и новые формы сотрудничества: Материалы конференции Крым – 2001. – М., 2001. – Т.2. – С. 784-786.
2. Барабанщиков Н.М. Створення і використання корпоративних ресурсів у державних бібліотеках Томської області // Там само. – С. 680-682.
3. Воройський Ф.С., Шрайберг Я.П. Корпоративные автоматизованные библиотечно-информационные системы: состояние, принципы построения и перспективы развития (аналитический обзор). – М., 2003. – 132 с.
4. Данилов А.В. Міжрегіональний аналітичний розпис статей: автоматизована система управління інформаційними ресурсами. Карелії // Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире: технологии и новые формы сотрудничества: Материалы конференции Крым – 2001. – М., 2001. – Т.2. – С. 610-613.
5. Зеленіна Т.М. Міжрегіональний аналітичний розпис статей. З досвіду корпоративної роботи // Там само. – С. 614-618.
6. Иванова С.В. Корпоративна каталогізація і взаємодія бібліотек Карелії // Там само.– С. 743-744.
7. Ким І.І. Міжрегіональний аналітичний розпис статей: практичне використання // Там само. – С. 619-621.
8. Кучерява Н.М. Проблеми і шляхи створення корпоративного зведеного каталогу періодичних видань в умовах великого міста // Там само. – С. 563-565.
9. Шадрін Д.В. Розвиток корпоративної бібліотечної системи Омського регіону // Там само. – С.588-591.

Модель обліку (передачі) БО в рамках корпоративного об'єднання

ІННОВАЦІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У ФОРМУВАННІ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ ОУНБ

(з досвіду Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки)

Ярошук В.П.

Останні десять років трансформується управління бібліотечною установою: відбувся відхід від таких принципів управління, як політичний і ідеологічний підхід до бібліотечної галузі. В основу сучасного управління бібліотекою покладаються принципи і методи бібліотечного менеджменту. Управління бібліотекою виступає як процес самоуправління. Існують особливості, які характеризують бібліотеку і впливають на підходи до її управління. Ці особливості пов'язані з прямою залежністю усієї діяльності від користувача і зовнішнього середовища. Відповідно до їх впливу діяльність бібліотеки характеризується мінливістю параметрів, зміною функціонування у конкретних умовах.

Бібліотечний менеджмент – це управління на засадах системного підходу, розгляд бібліотеки і всіх процесів, що в ній відбуваються, як цілісної системи, якій притаманні складові частини; між якими існують тісні взаємозв'язки: поєднується відносна самостійність кожного окремого елемента з обов'язковістю виконання ним функцій, необхідних для існування бібліотек у цілому. Логічним у цій системі є те, що для управління бібліотекою необхідно розробити систему цілей.

Формування цілей діяльності Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки відбулося паралельно та на основі результатів проведених наукових досліджень: моніторингу динаміки інформаційних потреб та інформаційно-комунікативної діяльності читачів; аналізу власних інформаційних ресурсів. У 1995 - 2001 рр. проведені локальні дослідження: "Читацькі потреби та стан їх задоволення в РОУНБ", "Визначення інформаційних потреб народних депутатів та представників владних структур", "Стан використання періодичних видань читачами ОУНБ", "Вивчення незадоволеного запиту користувачів РОУНБ", "Формування ядра національного фонду "україніки" з питань "Держави і права України", „Зовнішні інформаційні ресурси м. Рівного" та інші. У рамках останнього названого дослідження були вивчені зовнішні зв'язки і виявлені зовнішні впливи на РОУНБ, її взаємодія з бібліотеками регіону, службами НТІ та іншими інституціями системи документальних комунікацій.

Бібліотекою визначено чисельність, склад та запити основних груп користувачів, яким необхідні інформаційні послуги і продукти. Орієнтуючись на обслуговування даних груп, РОУНБ організовує бібліотечне обслуговування, формує документальний фонд, аналітичні БД (тематичні, фактографічні), підтримує сервіси, в тому числі і електронні.

Результати власних досліджень та досліджень, що їх здійснювали інші бібліотеки, допомогли сформуванню цілі діяльності.

Цілі можуть бути довгостроковими, щоб визначити найбільш значимі результати діяльності, які можна досягти за межами планового періоду. Ці стратегічні цілі використовуються для формування основних напрямків розвитку. Короткотривалі цілі у межах одного року визначають результати, яких можна досягти у короткий період часу.

Серед стратегічних цілей Рівненської обласної універсальної наукової бібліотеки визначена ціль формування і підтримування позитивного іміджу головної книгозбірні області. Відомо, що імідж як соціальне явище відіграє істотну роль. За словником Вебстера імідж являє собою штучну імітацію або надання зовнішньої форми будь-якого об'єкта. Він є мисленим уявленням про людину, товар чи інститут, що цілеспрямовано формується у масовій свідомості за допомогою публіситі, реклами або пропаганди. Тобто імідж можна свідомо формувати, уточнювати або перетворювати за допомогою модифікацій діяльності і вчинків.

Для реалізації вищевказаної цілі нами обраний для застосування інструментарій маркетингу. Теоретики бібліотекознавства намагаються осмислити поняття "маркетинг", яким позначається досить багатогранний і неоднозначний процес. І перш за все це стосується сутності некомерційного маркетингу установ, що не орієнтовані на отримання прибутку, а за своїми функціями можуть брати участь у виробництві товарів або наданні послуг, просувати свої послуги на ринок, формувати імідж. Проблемами іміджу займаються фахівці з публік релейшнз (ПР). Основні методи їх діяльності перенесені на терени організації бібліотечної справи. Остаточною метою діяльності зі створення іміджу бібліотеки повинно стати формування позитивного ставлення суспільства до бібліотеки, прихильності до неї з боку керівних структур, створення її привабливого іміджу, повернення уваги до її фінансового становища та органічного розвитку.

З позиції ПР до цієї проблеми є багато підходів, які активно впроваджуються у світовій практиці. Спільним для усіх концепцій іміджу (і це нам найбільше імпонує) є сприйняття бібліотеки як впливового суб'єкта суспільства, що модернізується для надання сучасних послуг, а не тільки скарбниці з багатствами відстроченого використання. Привабливий імідж потрібен для того, щоб люди розуміли і оцінювали її роль у соціальному, політичному та економічному житті конкретного регіону та країни. Імідж повинен справляти всебічно привабливе враження і підтримувати таке враження.

Маркетингові дослідження (Багрянцева Л.М., Перенега А.М. Вивчення іміджу бібліотек – шлях до вдосконалення її діяльності // Державні бібліотеки: сучасні проблеми і перспективи: Зб. наук. праць. – К., 1993. – С. 23-30) показують, що користувачі бібліотек визначають такі рейтингові ознаки: повноту фондів, якість ДБА, сервіс обслуговування, але досить рідко відмічають взаємодію бібліотеки і суспільства. З цього можна зробити висновок про те, що бібліотеці необхідно набути "образа" інтегрованої "особистості". Потрібно показати установу як надзвичайну скарбницю, надбану попередніми поколіннями, яка продовжує формуватись і прагне до удосконалення ресурсу і технологій у своїй діяльності, прямує шляхом інформатизації постіндустріального суспільства у відповідності із загальносвітовими вимогам. Необхідно підкреслити, що книгозбірня є загальнодоступною, толерантною та вимагає опіки кожного пересічного мешканця міста і області. Саме такою ми бачимо концепцію іміджу Рівненської ОУНБ.

Створення іміджу бібліотеки позначається прагненням укорінити у свідомості людей ідею соціальної відповідальності і важливості підтримки

повноцінної діяльності бібліотеки, прищепити людям почуття власної причетності до збереження знань людства, що зафіксовані у документах, які зберігаються у бібліотеці, можуть при необхідності використовуватись усіма членами суспільства сьогодні і у майбутньому. Необхідно формувати механізми у психіці людини, впливаючи на почуття, щоб, навіть, будучи заглибленою у буденні справи, вона відгукувалась на згадку про бібліотеку.

Відповідно до вищевикладеного нами обраній серед теоретичних підходів формування іміджу “управлінський”, запропонований П. Стоуксом, президентом фірми з питань управління “Сторкс, Вуд енд Асошіейшс”. Підтримуючи його думку про те, що імідж корпорації має будуватися на трьох основних засадах, ми перенесли їх на терени управління бібліотекою (РОУНБ).

На чільне місце він виносить необхідність подання корпорації як певної особистості, підкреслюючи важливість зовнішніх ознак: приміщень, обладнання, стилю спілкування у середині корпорації тощо. Приміщення РОУНБ розташоване у центрі міста на перехресті усіх шляхів сполучення, у парковій зоні відпочинку, поблизу невеликого озера. Дозволю собі ліричний відступ про те, що саме на це озеро щороку повертаються лебеді. Рівняни і гості міста прагнуть спілкуватись з чорними і білими птахами. І про те, що саме біля обласної бібліотеки ростуть найвищі сріблясті ялинки, які збережені працівниками бібліотеки від рук новорічних “варварів”. Такі ж високі і розкішні ялинки біля будинків міської і обласної адміністрацій. Приміщення побудоване за індивідуальним проектом, має сучасні та зручні інтер'єри, справляє враження ділового і водночас культурного центру. Вже від одноразового відвідування про таку установу формується враження як про респектабельну, надійну організацію.

Ми вважаємо, що бібліотека не досягне створення бажаного образу надійної, солідної, ділової і професійної установи, якщо не буде піклуватись про створення фірмового стилю. Фірмовий знак установи - це зображення приміщення бібліотеки. Фірмовий знак присутній на фірмовому бланку установи, на візитках, буклетах, на бейджах, запрошеннях, сайті бібліотеки – супроводжує всю друковану, сувенірну продукцію, яка виходить за межі бібліотеки. Визначені стилі і кольорова гама. Це поєднання синього і сіро-сріблястого кольорів для написання оголошень. У дотриманні стилю і кольору написана назва бібліотеки на фасаді, розпорядок роботи бібліотеки, назви відділів. “Вкраплення” інших стилів зумовлені відхиленнями певного напрямку діяльності бібліотеки. Так у відділі літератури іноземними мовами діє ресурсний інформаційний центр “Вікно в Америку”, у центрі дотримується стиль єдиний для усіх “Вікон” у бібліотеках України. Керівник центру носить особливий бейдж, який відрізняється від бейджів працівників РОУНБ. На бейджі працівника РОУНБ у лівому верхньому кутку зображено фірмовий знак (приміщення РОУНБ), у верхній частині повна назва бібліотеки, у центрі бейджа прізвище, ім'я, по батькові і посада працівника.

Бібліотека формує і видає велику кількість друкованої продукції. Путівник по бібліотеці видається кожному користувачу при запису і відвідувачам під час екскурсій. Кожний структурний підрозділ розробляє невеликі

візитки, закладки, які розраховані на певну категорію відвідувачів, або пропонують певну послугу відділу і роздаються відвідувачам безпосередньо у відділах. Спеціально розробляється і роздається за межами бібліотеки невелика за розмірами друкована рекламна продукція, яка розрахована на ознайомлення з програмами певної групи потенційних користувачів. Так на сесіях обласної ради та міської ради кожному депутату роздані рекламівки, у яких викладена інформація про те, якими послугами вони можуть скористатися у бібліотеці і через Інтернет; на серпневих нарадах вчителів роздані рекламівки з врахуванням потреб вчителів шкіл; у вузах на кафедрах і деканатах на дошках об'яв учбових приміщень і гуртожитків розміщені афіші про сервіси бібліотеки на допомогу учбового процесу, у вузи на кафедри підготовлені інформаційні листи про послуги бібліотеки на допомогу проведення лекційних і практичних занять з введення у спеціальність та з пропозицією надання інформаційних послуг та підписання угод.

На усіх видах друкованої продукції відображаються: адреса, контактні телефони, адреса Web-сайту бібліотеки, Web-адреса регіонального інформаційного порталу, адреса електронної пошти.

Тексти до рекламної продукції розробляються працівниками відділу наукової роботи і маркетингу, подекуди відділів обслуговування. Макети створюються у редакційно-видавничому відділі, який і організовує їх тираж на видавничих підприємствах міста. Слабкою стороною друкованої продукції є поліграфічне оформлення, якість якого прямо пропорційна фінансовим можливостям бібліотеки.

Поряд з фірмовими стилями найважливішого для нас значення набуває демонстрація інформаційних можливостей ресурсної бази бібліотеки. Вміло і тонко рекламуючи ретроспективні документи фонду бібліотеки, ми намагаємось показати читачеві нові можливості отримання інформації через автоматизовані технології. З 1991 року у бібліотеці створюється електронний каталог (ЕК) на нові надходження літератури, формується база даних аналітичних описів з періодичних видань, які отримує бібліотека. У 2003 році впроваджено інформаційну систему ІРБІС, у яку конвертовано "старі" бази даних ЕК. Надається у користування Законодавча база "Ліга. Закон" і локальні бази бібліографічних і фактографічних даних, які створені бібліотекою.

Обслуговування користувачів здійснюється у Регіональному інформаційному центрі (РІЦ) у ручному і автоматичному режимі. У РІЦ за допомогою бібліографа можна отримати інформацію з локальних БД. У РІЦ є два безплатних автоматизованих робочих місця (АРМ) для користування Інтернетом. Місця в Інтернеті підтримуються Програмою Посольства США в Україні і МФ Відродження (підтримка каналу).

У РІЦ надаються усі електронні сервісні послуги: видрук з баз даних, макетування, сканування, читання CD, копіювання документів, зняття на дискету, електронна доставка документів і електронна довідка.

Бібліотека активно використовує можливості Інтернету для рекламування, інформатизації, надання послуг. Сайт бібліотеки <http://libr.rv.ua> відображає на першій сторінці всі події, які відбуваються у бібліотеці і за її участю, подається й анонс подій. На сайті працює віртуальна довідка,

через яку користувач може отримати відповідь на запитання у межах компетенції бібліотеки. На сайті бібліотеки працює сервіс доставки документів на робочий стіл замовника. Роботу віртуальної довідки і електронної доставки забезпечують працівники Регіонального інформаційного центру сектору обслуговування користувачів. На сайті подана інформація про ресурси РОУНБ. Програми, які вона реалізує, у лінці "біблїонет" представлені Web-адреси усіх бібліотек України і СНД, які володіють інформаційними ресурсом. На сайті в одній з лінчок - "корпоративні об'єднання" - представлена діяльність бібліотек регіону по створенню спільного інформаційного ресурсу у рамках і на засадах корпорації.

У Інтернеті подано ще один інформаційний ресурс бібліотеки – Регіональний інформаційний портал: Рівненщина <http://www.irp.rv.ua> - завдяки МФ Відродження. Портал відображає регіональний інформаційний ресурс, надає Інтернет-сервіси.

Бібліотека намагається впровадити усі найновіші електронні сервіси для бібліотечного обслуговування користувачів. Однак фінансові можливості бібліотеки не дозволяють здійснити усе необхідне. Тому бібліотека надає власні площі в оренду для здійснення цієї діяльності приватному підприємству "Контур-плюс". Таким чином у бібліотеці функціонує Інтернет – центр, обладнаний клас для навчання на 11 АРМ, де надається широкий асортимент послуг з навчання різним категоріям мешканців міста.

Відвідувачі потрапляють у насичене комп'ютеризоване середовище: запис у бібліотеку та пошук інформації по локальних базах даних комп'ютеризовані, Інтернет доступний, надаються послуги електронного сервісу та ксерокопіювання. Все це є перевагою у рейтингу серед інших інформаційних установ.

Імідж інформаційної установи приносить на даний час плідні результати: по-перше, це надає найбільший шанс отримати грантову підтримку від донора, визначає досвідченість і набутий досвід персоналу; по-друге, підвищує репутацію перед органом влади і управління та комерційними структурами (останні найбільше цінують інформаційно-насичене середовище), тобто у разі необхідності вступають у партнерські відносини.

Повертаючись до управлінського аспекту формування іміджу за П. Стоксом, відповідно до другої підвалини його теорії; що базується на використанні вже існуючої репутації і необхідності поширення нової інформації про неї; діяльність РОУНБ спрямовувалась на відбір яскравих сторінок з історії установи, з просвітницької діяльності, дозвіллевої, забезпечення виробничих процесів, роботи з спеціалістами та на допомогу учбовому процесу, демонстрацію наукових праць, написаних користувачами у бібліотеці та за її допомогою, популяризацію цінних і рідкісних книг, подарованих видань та колекцій, що довірені на зберігання і використання визначними людьми і просто земляками. Висвітлення перелічених заходів здійснюється у формі публікацій, виставок, інших RP-акцій. Так бібліотека презентує колекцію книг (880 примірників), подарованих Сидором Кравцем уродженцем краю, емігрантом з США: книги з колекції вирізненні у електронному каталозі, мають матеріальну помітку при демонстрації на виставках, про колекцію публікують статті і подаються посилання принагідно.

Реалізуючі даний підхід підняття пласту репутації, бібліотека щорічно проводить святкування Всеукраїнського дня бібліотек на найбільшій сцені області – у обласному театрі з залученням усіх бібліотек різних систем і відомств, запрошенням керівництва, демонстрацією своїх досягнень за рік та вшануванням працівників.

До забезпечення цього ж напрямку ми відносили укладання збірників матеріалів до річниць заснування бібліотеки “Головна книгозбірня області: історія і розвиток”, “Історія бібліотечної справи Рівненщини”, „Регіональна бібліотека в сучасному соціально-культурному контексті”, а також укладання бібліографічних покажчиків, які носять краєзнавчий характер і роблять бібліотеку відомою далеко за її межами. Це такі покажчики: “340 років Берестецькій битві”, “Острогу 900” та інші. Розпочато серію бібліографічних покажчиків “Дослідники Волинського краю”, у якій представлено два покажчика - творче надбання краєзнавців Г.В. Бухала і І. Г. Пащука.

Надзвичайно великого значення для підтримки існуючої репутації є участь працівників бібліотеки у конференціях різних рівнів, виступи на конференціях, круглих столах, виступи з тезами, доповідями, статтями у різних збірниках та професійних журналах.

РОУНБ підтримує свою фахову репутацію і тим, що організовує систематичне професійне спілкування для бібліотекарів різних категорій, де повідомляються або обговорюються важливі бібліотечні проблеми, зустрічі з учасниками міжнародних конференцій, творчих відряджень і т.п.

РОУНБ є базою практики для студентів факультету документальних комунікацій Рівненського державного гуманітарного університету (РДГУ), а також базою для написання курсових і дипломних робіт на основі досвіду РОУНБ і досвіду бібліотек області – це підтримка професійної репутації серед молодих фахівців і викладачів вузу. Обов'язковим є поширення нової інформації про бібліотеку для привернення уваги до потенціалу книгозбірні як соціального інституту.

Бібліотекою регулярно і цілеспрямовано у новинах про РОУНБ доповнюється “образ” живого і сучасного інституту, який весь час поруч з користувачем і може залучитись до вирішення його проблем. З року в рік, бібліотека публікує на сторінках в основному місцевої преси близько 80 публікацій, висвітлює діяльність через репортажі на теле- та радіоканалах (близько 40). Нами використовуються усі можливості безкоштовних оголошень, де ми рекламуємо послуги бібліотеки і її заходи. Коли ЗМІ запрошується на заходи у бібліотеку, для них готується прес-реліз, у якому відображається мета заходу, вказуються організатори, учасники і інші важливі на наш погляд моменти. Ми пишемо прес-реліз кожного разу без винятку - це підтримка нашого іміджу через ЗМІ. Організаційно це вирішується так: відповідальний за проведення заходу працівник - завідуючий відділом чи головний бібліотекар - складають прес-реліз. Попередньо для працівників було проведено навчання для розвитку їх майстерності.

Використовуючи третю підвалину створення іміджу за П. Стоуксом, за якою показ сутності діяльності корпорації подається не від самої корпо-

рації, а за допомогою сторонньої, третьої, особи, ми активізували партнерські стосунки. Вони полягають у співпраці з громадськими організаціями, державними установами, органами влади і управління, засобами масової інформації, авторитетними відомими особами. Співпраця відбувається через реалізацію спільних заходів і спільних ініціатив у формі зустрічей, дискусій, книжкових виставок, презентацій, лекцій, концертів, засідань клубів, відкритих захистів дипломних чи творчих робіт.

Ми вважаємо, що надання громадським об'єднанням, комерційним структурам приміщення для проведення різного роду засідань є важливими для розповсюдження хороших вражень про установу. Ймовірно, що учасники цих засідань не є користувачами бібліотеки, – нові враження про сучасну і комфортну бібліотеку вплинуть на їх ставлення до неї. Діяльність у бібліотеці різних громадських структур, якщо вона навіть не пов'язана з прямою діяльністю книгозбірні, приведе до збільшення кількості відвідувачів, а сама бібліотека буде розглядатись як складова частина інфраструктури громадського життя міста і регіону, що підвищить її статус у суспільстві. Однак співпрацюючи з партнерами, слід зберігати індивідуальність бібліотеки і не виконувати непритаманних бібліотеці функцій.

Бібліотека постійно пропонує для бібліотекознавців власний досвід. Статті науковців В.М. Жук, В.Д. Ясьмо, Г.М. Швецовою-Водкою, І.В. Мілясевиц, Л.Ф. Бандилко і наукові роботи студентів висвітлюють певні ракурси діяльності, глибоко аналізують їх, тобто популяризують бібліотеку, демонструють її вклад у вітчизняну бібліотечну практику.

Використовується нами і такий потужний важіль, що піднімає авторитет бібліотеки як надзвичайно важливої інформаційної установи регіону, як співпраця з органами влади і управління. Останні роки були розроблені комплексні програми, як от: "Екологічний резонанс" з управлінням охорони навколишнього середовища для популяризації екологічних знань серед населення. Напрямок роботи бібліотеки з людьми з обмеженими можливостями реалізується через залучення управління соціального захисту населення, управління у справах сім'ї і молоді, спорту, освіти, охорони здоров'я, депутатського корпусу різних рівнів. Ця спільна робота представлена інформаційним бюлетенем "Інва.net", який поширюється у кожен бібліотеку регіону і встановлюється на веб-сайті бібліотек.

Те, що в області проходить експеримент з організації інноваційної діяльності бібліотек у сільській місцевості в умовах об'єднання сільських публічних бібліотек з шкільними і сприяння його розгортанню здійснюється головою облдержадміністрації М.П. Сорокою, також додає ваги і авторитету бібліотечній справі області, підвищеного соціального значення бібліотечному закладу. Затверджені на рівні облради і погоджені облдержадміністрацією програми розвитку бібліотечної справи, окремі розпорядження голови облдержадміністрації: про обов'язковий примірник місцевих видань, про придбання комп'ютерних комплексів у ЦРБ, про підтримку створення регіонального інформаційного порталу на базі РОУНБ, а також доручення про організацію підключення Інтернет-мережі до ЦРБ області – підкреслює важливість і авторитетність бібліотек як інформаційних закладів для обслуговування населення. Представники органів

влади і управління є учасниками, співорганізаторами, ініціаторами і просто відвідувачами на масових заходах, які проходять у бібліотеці.

У ракурсі проблеми, яку ми розглядаємо, адміністрування масової роботи бібліотеки набуває певного забарвлення. Наша думка збігається з думкою колеги з Росії Р.Панової про те, що “Ніхто не може проводити масовий захід заради самого заходу. Це надзвичайно дороге задоволення. Будь-який масовий захід, на кого б він не був розрахований, повинен принести бібліотеці дивіденди у вигляді піднесення престижу у місцевому суспільстві, створення необхідного іміджу”. (Панова Р. Положительный имидж: как его создать // Библиотека. – 1997. - № 2. – С.12.)

У РОУНБ щорічно проводиться близько сорока п'яти масових заходів. Їх організують усі структурні підрозділи, галузеві відділи: відділи наукової роботи і маркетингу, комплектування, обробки літератури; останній організує щорічно книжковий ярмарок видавництва Рівненщини з презентаціями авторів, книг, читачів і відзначеннями видавців, бібліотекарів, журналістів, письменників. Масові заходи різноманітні не тільки за тематикою та цільовою аудиторією, вони відрізняються формою проведення.

Так цикл заходів відділу технічної літератури та відділу обслуговування спеціалістів сільського господарства, що присвячені популяризації екологічно чистих продуктів сільськогосподарського виробництва нашої області, передбачав окрім зустрічей з виробниками молочної продукції, м'ясної, хлібобулочної, демонстрацію цих товарів, а потім і дегустацію продуктів аудиторією. Чи міг наш відвідувач заходів на таке сподіватись. Враження про зустріч у бібліотеці залишиться у пам'яті. Найважливіше, на нашу думку, це атмосфера заходу. Вона характеризує комунікаційний клімат у колективі бібліотеки. Саме комунікаційна функція бібліотеки покладена в основу стилю її діяльності, її іміджу. Бібліотека діє на основі єдності цілей та інтересів взаємоприйнятних відносин користувачів та співробітників бібліотеки, що забезпечує узгодженість у ділових контактах.

У зв'язку із зміною стилю ділового спілкування у бібліотеці в останнє десятиліття бібліотекарі-практики долають новий шлях і не завжди він легкий для них.

Тут ми підійшли до однієї з найважливіших проблем, яка стоїть на шляху до розгортання формування позитивного іміджу бібліотеки. “Вагомим обмежувальним фактором будь-якого перетворення в бібліотечній діяльності є кадри. Люди не тільки надають системі руху і створюють нове, але і гальмують розвиток, не обов'язково свідомо. Людський фактор включає багато аспектів: економічний, соціальний, психологічний. Якщо говорити, наприклад, про психологічний аспект, то слід вказати на ту обставину, що бібліотекар як особистість у багатьох випадках чинить супротив технічним, організаційним, соціальним, економічним змінам. Причина: зміни ведуть до порушення рівноваги між бібліотечними працівниками і середовищем. Практично будь-яка програма розвитку бібліотеки буде реалізована в тій мірі і у тому вигляді, в якому вона відповідає можливостям, знанням і інтересам, бажанням і потребам бібліотечних працівників”. Ми привели цитату М. Карташова (Качество управления обусловлено технологи гей / Библиотека. – 1999. - № 5. – С. 44) тому, що вона

розкриває широкий спектр “кадрових” питань. У процесі ломки стереотипів ставлення до бібліотечної діяльності, до виконання посадових обов’язків, а саме: в оволодінні новими навиками, підходами, технологіями, стилями спілкування і т.п., спостерігається відсутність у працівників мотивації прагнення до оновлення. У працівників фірм дана мотивація присутня постійно, оскільки підкріплюється відповідно адекватною заробітною платою. Бібліотекар не має такої мотивації тому, що його заробітна плата найнижча серед працівників бюджетної сфери. Тому найголовніше завдання адміністрації РОУНБ - “забезпечити мотивацію”, передбачити надбавки до заробітної плати і інші стимулюючі виплати у колективі. Як результат у РОУНБ середня заробітна плата у 2003 році на 40% вища мінімуму, у 2004 - на 45%. Щорічно проводиться конкурс професійної майстерності, у якому визначено п’ять номінацій. Отже кожний працівник може, обравши напрямок, впродовж року демонструвати власні особливі прояви майстерності і отримати премію. Введена практика стимулювання окремих видів робіт, впровадження нових технологій, участь у реалізації програм і грантів. Моральним стимулом ми вважаємо визначення місії бібліотечного колективу, яка оголошена для кожного, хто відвідує бібліотеку: “Місія нашої бібліотеки у гарантії рівноправного доступу до інформації. Ми допоможемо Вам потрапити у велетенський інформаційний простір світу. Бібліотекарі”.

Бібліотекознавці останнім часом вивчають роль внутрішньої громадськості, тобто колективу бібліотеки, і визначення її впливу на сприйняття іміджу організації зовнішньою громадськістю. Відмічається розбіжність у думках і поглядах, що існує серед бібліотекарів-адміністраторів, бібліотекарів-технічних виконавців, бібліотекарів-творчих працівників. Вся культурна атмосфера колективу, а її рисами є стаж роботи працівників, рівень їх освіти, навик ділового спілкування, способи взаємодії керівників і підлеглих, впливає на працівників і їх взаємовідносини з користувачами і все це разом впливає на сприйняття бібліотеки.

Що ми намагаємося перебороти у роботі з персоналом бібліотеки? Те, що відзначено теоретиками ПР, коли ставлення службовців до своєї організації не співпадає з іміджем, до якого прагне установа. Не рідко бібліотекарі індиферентно ставляться до іміджу бібліотеки, не сприяють його покращенню, відчуваючи на собі негативне ставлення читачів до бібліотеки. Тут слід звернути увагу на категоричність міркування професіоналів ПР: вони вважають, що працівники, які індиферентні до ідеалу, ніколи не будуть ініціативними в роботі і тому з ними краще прощатися. Але досвід РОУНБ показує, що найчастіше бібліотекарі просто не обізнані з даними проблемами. Тому ми ознайомили працівників з політикою бібліотеки по створенню іміджу книгозбірні, поширили знання про те, що кожний працівник бібліотеки є носієм реклами про устанovu і перебуває у контакті з громадськістю під час надання послуг. Поступово ми стали помічати, що більшість працівників мають тверді почуття причетності до реалізації завдань бібліотеки. Вони, включаючись у ситуацію спілкування, поширюють всебічну інформацію про бібліотеку, її діяльність, ресурси, сервісні послуги та ін. І тут керівництву бібліотеки найскладніше - це не допускати розбіжностей між словами, що обстоюють ідеал, і діями.

Підсумовуючи викладене, ми вважаємо за необхідне зауважити, що для створення єдиного цілісного привабливого образу бібліотеки необхідно активізувати одночасно усі напрямки рекламування усіх ділянок роботи РОУНБ. Окремі зусилля і несистематичність або безсистемність не створять повноцінного образу. Важливо “відчувати” зміни соціальні, демографічні, економічні, технологічні і відповідно корегувати імідж бібліотеки. Особливо цінні для іміджу – впровадження інновації.

Гарантоване і стабільне сприйняття привабливого образу бібліотеки її користувачами і мешканцями регіону є можливим тільки за умови надання якісних послуг. А проблеми якості - це вже тема іншої розмови з питань бібліотечного менеджменту.

РОЗГОРТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ У ПЕРІОД ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РІВНЕНСЬКІЙ ОУНБ

Слесаренко Л.С.

Формування ринкових відносин у суспільстві належним чином вплинуло і на роботу бібліотек. Стало очевидним, що для повноцінної роботи книгозбірні як соціального інституту і як єдиної установи, що надавала населенню безкоштовні бібліотечно-інформаційні, культурно-мистецькі, пізнавально-навчальні послуги, вже недостатньо просто забезпечувати її функціонування. Для вирішення проблеми, з якими зіткнулася бібліотека, а це в основному недофінансування із бюджету, було необхідно переглянути традиційні методи діяльності та впроваджувати інноваційні форми господарської роботи.

Вже в другій половині 90-х років інноваційний процес, який відбувався в книгозбірні, став не тільки об'єктом дослідження: новації почали застосовуватися у структурі, функціях, системі відношень і поведінці, у пошуку додаткових джерел фінансування. В бібліотечній теорії і практиці виникло нове поняття – „фандрейзинг”, яке означає для бібліотек пошук, залучення додаткових коштів, покращання свого фінансового стану, вміння заробляти гроші.

Всі потенційні джерела позабюджетного фінансування фахівцями умовно поділяються на дві групи: внутрішні, - коли використовуються в основному власні можливості і ресурси, які поклали початок відмінно новим стосункам між бібліотекою - виробником послуг і користувачами, та зовнішні – залучення сторонніх коштів, яке базується на благодійництві, меценатстві, спонсорстві.

Впровадження платних послуг як внутрішнього джерела позабюджетного фінансування вимагало від працівників більш напружених зусиль, додаткових витрат, уваги, знань, більшої адаптованості до потреб конкретного користувача для максимального його задоволення. Безумовно, це була вимушена дія, яка у свій час активно дискутувалася у професійній пресі, проте

вона стала надійним індикатором пристосованості бібліотекарів до нових умов господарського механізму.

Рівненська державна обласна бібліотека протягом 14 років надає додаткові бібліотечні і сервісні послуги своїм відвідувачам, пройшовши складний і динамічний шлях розвитку. Аналіз роботи минулих років показав, що бібліотека спочатку розробила комплекс платних послуг і лише потім почала активний пошук споживачів та методів інтенсивного збуту. Вже в перший рік впровадження платних послуг їх було надано 9 видів. Найбільш популярними набули відеоклуб, робота гуртків з вивчення іноземних мов, лекції-концерти із залученням акторів театру та артистів філармонії, перегляд промислових каталогів, журналів мод і в'язання, інформаційні заходи на виробництвах на договірній основі.

Однак пізніше, коли бібліотека почала активно працювати в умовах ринку, для поповнення виробництва та розробки високоякісних послуг необхідна була повна переорієнтація на споживача. З цією метою відділ маркетингу і наукової роботи з певною періодичністю проводить наукові дослідження "Читацькі потреби та стан їх задоволення". В ході одного з таких досліджень було виявлено думку 300 респондентів-користувачів про асортимент додаткових і сервісних послуг, серед яких виявили потребу:

- ◆ отримати літературу через "Нічний абонемент" - 72%;
- ◆ під заставу – 64%;
- ◆ зробити копії документів – 80%;
- ◆ продовжити термін користування документами – 53%;
- ◆ терміново замовити літературу по телефону – 48%;
- ◆ отримати довідки різних типів з використанням електронних БД - 39%;
- ◆ відвідати масові заходи та екскурсії по бібліотеці – 28.6%.

Анкетування також показало, що користувачі згодні платити за пріоритетне обслуговування в комплексі - 11%. Всього 6.3 % опитаних виявили бажання у виділенні робочого місця, де зберігатимуться недопрацьовані видання, і лише 4 % респондентів не потребують сервісного обслуговування за додаткову плату. В ході дослідження було визначено, що читачі книгозбірні позитивно налаштовані до впровадження платних послуг і змодельювали своє бачення їх асортименту.

Як бачимо, маркетинговий підхід сприяє удосконаленню роботи книгозбірні у відповідності до вимог читачів. Маркетинг, як один із методів управління, в процесі якого бібліотека, враховуючи існуючі та потенційні потреби та запити користувачів, узгоджує відповідність цих запитів і потреб власній пропозиції бібліотечних продуктів і послуг.

Правовою основою впровадження платних послуг для бібліотек є Закон України "Про бібліотеки і бібліотечну справу" (1995 р.) із внесеними змінами (2000 р.), зокрема ст. 22 "Права користувачів бібліотеки визначає порядок користування послугами як безплатними так і на платних засадах". А також ст. 26 зазначає, що додаткове фінансування бібліотек може здійснюватись за рахунок коштів фізичних осіб, в т.ч. іноземних, за рахунок коштів, одержаних бібліотеками від господарської діяльності, надання бібліотеками платних послуг, пожертвувань та інших джерел, не заборонених законодавством. Постановою Кабінету Міністрів України від 5 червня 1998 року № 534 затверджено "Перелік платних послуг, які можуть надаватись заклада-

ми культури та мистецтв, заснованими на комунальній формі власності”, який розкриває широкі можливості визначення видів платних послуг для надання користувачам. Розрахунки цін на послуги бібліотека здійснює відповідно до Закону України “Про ціни і ціноутворення”, затвердженого 3 грудня 1990 року № 507, із змінами, внесеними 4 січня 1992 року №2032, який дозволяє встановлювати вільні ціни і тарифи (ст. 7) і Наказом Міністерства культури та мистецтв України від 13 лютого 1998 року № 49/12-301/53 “Порядок надання платних послуг закладами культури і мистецтв”.

РДОБ використовує майже весь перелік послуг додаткового бібліотечного обслуговування, а також практикує надання певних сервісних послуг інших установ культури в цілому. Коротко зупинимося на традиційних та найбільш популярних послугах книгозбірні.

◆ Оформлення реєстраційних документів, тобто реєстрація читачів у базі даних, видача читацького квитка та надання доступу читачу до користування послугами.

◆ Видача документів (книг, часописів, аудіовізуальних джерел) через “нічний абонемент”.

◆ Продовження терміну користування документами, який читач визначає добровільно.

◆ Автоматизоване інформаційно-бібліографічне обслуговування, яке включає:

- інформаційний пошук в базах даних: підготовка та видача бібліографічних та аналітичних довідок;

- видрукування інформації з баз даних, в т.ч. повнотекстових варіантів публікації;

- послуги Internet;

- сканування, макетування, роздрук матеріалів;

- набір текстів;

- ксерокопіювання.

Використання новітніх технологій значно розширює спектр платних послуг. Серед причин, які спонукають користувачів вдаватися до платного автоматизованого бібліографічного обслуговування, є такі: потреба здійснити якісний відбір документів, необхідних для наукової діяльності, задоволення освітніх потреб, брак часу, довіра до професіоналів-бібліотекарів, відсутність необхідних джерел інформації у бібліотеках вищих навчальних закладів міста, низька інформаційна культура, недостатнє розкриття фондів книгозбірень тощо. РДОБ відповідає більш високим стандартам, так як відкриває доступ до широких інформаційних масивів БД електронних каталогів і картотек, БД “Ліга: Закон”, реферативних журналів, віртуальної бібліотеки, Інтернету. Впродовж останніх п'яти років виконано довідок різних типів з використанням новітніх технологій від 2500 до 4000. Аналіз тематики виконаних бібліографічних довідок відзеркалює пріоритети суспільного та соціально-економічного розвитку, проблеми становлення ринкових відносин в Україні. Розпочалася робота по виявленню потенційних абонентів для надання віртуальної довідки віддаленим користувачам, яка знаходиться на веб-сайті бібліотеки <http://libr.rv.ua>.

В діяльності обласної книгозбірні набули актуальності сервісні послуги по організації бібліотечного комфорту: створені спеціальні місця для прослу-

ховування платівок, копіювання документів, ксерокопіювання, інтернет-місця. Бібліотека організувала декілька комерційних залів при спеціалізованих відділах для перегляду і використання визначених видань, придбаних за кошти від господарської діяльності.

Нагальна потреба пошуку позабюджетних джерел фінансування змушує знаходити нові і цікаві форми роботи, вивчати досвід інших регіональних бібліотек, щоб утримати перевагу над конкурентами. До переліку платного обслуговування входять також організація і проведення масових заходів за індивідуальним замовленням, в т.ч. за "шкільними абонементом", проведення екскурсій, вечорів відпочинку, організація презентацій фірм, посвяти в студенти тощо.

У структурі платних послуг значне місце належить інформаційно-бібліотечному обслуговуванню підприємств, організацій, навчальних закладів на договірній основі. В останні роки дещо змінилося коло споживачів інформації. Ними стали Рівненський інститут слов'язнавства, Національний університет водного господарства та природокористування, Європейський університет фінансів, інформаційних систем, менеджменту та бізнесу, аграрний та текстильний технікуми, регіональний Бізнес-центр, окремі виробничі структури. В комплекс заходів входять послуги, які передбачають пошук і видачу документів, проведення Днів інформації та Днів спеціаліста, складання тематичних інформаційних щоквартальних списків літератури, які формуються з електронних баз даних. Зокрема: з питань впровадження нових технологій у виробничих сферах, розвитку підприємництва малого і середнього бізнесу, економіки аграрного та промислового секторів, банківської та митної справи, екологічних та інших проблем.

Рівненська державна обласна бібліотека за об'ємом і різноманітністю платних послуг (а їх нараховується, включаючи оренду приміщення, більше тридцяти) займає провідне місце в регіоні і одне з провідних в Україні. За даними річних звітів в 1997 р. бібліотека отримала від платної діяльності 26 тис.грн. і надходження коштів зростало з кожним роком. Вже в 1998 р. сума становила 35 тис. грн., в 1999 р. - 57 тис. грн., а в 2003 р. – 67 тис. грн. Від річних бюджетів це становить 25-30%.

Кошти від сплати за оренду оподатковуються в розмірі 30 %. Це не сприяє економічності задачі приміщень в оренду. Тим більше, що приміщення, які виділені під оренду, вкрай необхідні для функціонування бібліотеки. З 1 червня 2004 року рішенням обласної Ради на прохання адміністрації бібліотеки була відмінена сплата 30 % орендних платежів до обласного бюджету за здане нерухоме майно у зв'язку з необхідністю проведення ремонтів приміщень. Це рішення дійсне лише до 31 грудня 2004 року. На нашу думку, оскільки бюджетне фінансування забезпечується з місцевого бюджету, таке оподаткування не є доцільним.

Впроваджуючи платні послуги, книгозбірня в даних умовах ставила за мету практикувати таку цінову політику, яка забезпечила б часткове відшкодування вартості затрат. Для цього було вирішено ряд питань бухгалтерського обліку, економічного обґрунтування послуг, визначення їх вартості, враховуючи такі умови: ціна мала відповідати цінності послуги, цінова схема - бути чіткою, стабільною і зрозумілою користувачу, ціноутворення - гнучким, яке задовольняло як випадкових, так і постійних відвідувачів. На основі перед-

бачених вимог на окремі види платних послуг була розроблена калькуляція розрахунку регульованих цін. При цьому бралися до уваги передбачені законодавчими та регламентуючими документами конкретні чинники:

- ◆ витрати на оплату праці;
- ◆ внески на соціальні заходи;
- ◆ матеріальні витрати;
- ◆ інші витрати;
- ◆ нарахування на прибуток.

Слід зауважити, що до складу витрат не відносяться амортизаційні відрахування, як це передбачено Положеннями вищезазначеного Наказу № 732, яким встановлено порядок надання платних послуг. Це пов'язано з тим, що бібліотека, яка утримується за рахунок бюджетних коштів, як і інші бюджетні установи та організації, такі відрахування не здійснює (п. 86 Наказу № 64 Державного казначейства України від 17.07.2000 р.). Таким чином, сформовані розрахункові ціни конкретних послуг (Баланс бюджет – 2003 р. № 8-1(29), серпень)). Кожний структурний підрозділ книгозбірні має свій пакет регламентуючих документів, в т.ч. і прейскурант цін, який постійно поповнюється і поновлюється, що дає можливість відповідати на всі питання користувачів, щодо структури цінового маркетингу та його принципів.

Все ширше в практику роботи бібліотеки входить диференційований підхід до оплати послуг в залежності від статусу користувача та цілі запиту. Враховуючи низьку платоспроможність пенсіонерів та інвалідів, відмінено плату за оформлення реєстраційних документів для цієї категорії читачів. Крім того існує певна система знижки плати для тимчасових користувачів, які згодом можуть стати потенційними читачами. Бібліотека використовує і кредитну форму оплати за надання бібліотечно-інформаційних послуг, використовуючи її як позитивне знаряддя в маркетинговій політиці. Це в основному стосується оплати комплексу послуг, які книгозбірня виконує згідно угод на пріоритетне обслуговування.

Оцінюючи впровадження платних послуг, можна зробити деякі висновки. Керівництво бібліотеки стало оперувати економічними категоріями в управлінні установою. Складання бізнес-планів, фінансових звітів, розробка кошторисно-калькуляційної документації, складання прейскурантів цін стало звичним явищем в повсякденній практичній діяльності.

Введення платних послуг змінило мотивацію бібліотекаря: він став уважнішим і стараннішим. Читач для нього став поважним клієнтом, в деякій мірі джерелом надходження коштів. Використання коштів в свою чергу дає можливість розширити асортимент сервісних послуг, підвищувати їх якість, оновлювати матеріально-технічне забезпечення, збільшувати асортимент назв книжкових та журнальних видань, придбавати дорогі інформаційні продукти. Зрозуміло, що надання платних послуг не зменшує об'ємів та якості базових бібліотечних послуг, тобто видачі читачам видань, виконання традиційних довідок, користування довідково-бібліографічним апаратом тощо.

Все активніше використовує РДОБ зовнішні джерела фінансування. Це, як правило, благодійна допомога. Законодавча база благодійництва та його основи, закладені в Законі “Про благодійництво та благодійні організації” (1997 р.), який заклав підґрунтя для отримання допомоги. В ньому

чітко визначені основні напрямки благодійництва, організаційна структура благодійних організацій, форма допомоги.

Залучення Міжнародних благодійних фондів є найперспективнішим джерелом додаткового фінансування бібліотеки. Участь у конкурсах Міжнародного Фонду “Відродження” та Посольства США в Україні на отримання грантів дали можливість залучити вагомі додаткові кошти. Прикладом може слугувати реалізація проектів:

- ◆ “Пропагуємо спадщину”, мета якого - створення банку даних краєзнавчих документів на електронних носіях;

- ◆ Створення мережі бібліотек, об’єднаних електронною поштою;

- ◆ Створення Інтернет-місця читача публічної бібліотеки;

- ◆ Регіональний сервер: Інформаційний портрет Рівненщини;

- ◆ Інтернет в районній бібліотеці (LEAP), створення та підтримка 3-х Інтернет-центрів ЦРБ (міст Радивилів, Сарни, Березно);

- ◆ Інтернет для читачів публічних бібліотек (LEAP plus),(LEAP delta). В рамках цього проекту видається інформаційний бюлетень “Інва.net”, за допомогою якого розповсюджується інформація з мережі Інтернет для людей з обмеженими можливостями. Вийшли з друку 7 випусків бюлетеня. В цілому бібліотекою залучено близько 500 тис. грн.

Лише протягом 2003 року бібліотека отримала гранти на реалізацію проектів -Фонду “Відродження”:

- ◆ Створення Регіональних інформаційних порталів та інформаційних центрів на базі публічних бібліотек України на суму 42130 грн.

Від Посольства США в Україні:

- ◆ Створення Центру “Вікно в Америку” на суму 46610 грн.

- ◆ По проектам LEAP, LEAP plus, LEAP delta на суму 15995 грн.

Всього отримано 104736 грн.

Завдяки Міжнародним Фондам бібліотечні працівники мали змогу підвищувати кваліфікацію, відвідувати Міжнародні конференції, семінари. Група працівників бібліотеки щорічно відвідує Міжнародну конференцію в Криму, Травневу школу. В 2004 р. за підтримки МФ “Відродження” директор бібліотеки Ярощук В.П. брала участь у 70-тій щорічній генеральній конференції “IFLA – 2004”, яка відбулася в Аргентині.

Налагодженням зв’язків з місцевими благодійними фондами займається відділ маркетингу та наукової роботи. Впродовж 2001-2002 рр. здійснювався проект “Екологічний резонанс” за підтримки обласного фонду охорони навколишнього середовища та державного управління екології та природних ресурсів в Рівненській області. Вартість проекту - 10 тис. грн.

Інформаційний бюлетень “Інва.net” виходить за підтримки Посольства США в Україні (LEAP-plus), та Рівненського обласного фонду соціального захисту інвалідів. Видання підтримала ще низка донорів: Фонд клубу “Благодійна Корова”, “Дім здоров’я”, ТзОВ МП “Олісма”, ППФ “Україна-Сервіс”, ПП “Інтел-Про”, Рівненське відділення “Укрзалізниця”, Всеукраїнське об’єднання “Держава”, “ПрикарпатЗахідтранс”.

За допомогою грантів бібліотеці вдалося частково реалізувати програму комп’ютеризації та автоматизації технологічних процесів. За кошти, отримані від грантів, бібліотекою придбано комп’ютерну техніку (комп’ютери, принтери, сканери, ксерокс), меблі, телевізори, відеомагнітофони. Праців-

ники бібліотеки та ЦБС області оволоділи Інтернет-технологіями, організували роботу Інтернет-місць, активно використовують інформацію з Інтернету для поповнення бібліотечного ресурсу, створюють бази даних, підтримують Інтернет – центри, організують підтримку веб-сайтів.

Для РДОБ, як і для всіх бібліотек України, завжди залишається актуальним придбання літератури у зв'язку з недофінансуванням на комплектування фондів. Працівники бібліотек - у постійному пошуку нових джерел надходжень. Становище, що склалося, обумовило розвиток благодійництва у справі поповнення фондів бібліотеки. Серед найактивніших благодійних установ слід назвати Українсько-Американський благодійний Фонд "Сейбр-Світло", МФ "Відродження", Британський Фонд, МФ "Смолоскип", Міжнародну Правничу Фундацію, Товариство Українсько-польської дружби та інші.

Протягом лише 3-х років книгозбірня отримала від Фонду "Сейбр-Світло" понад тисячу книг. В 1999 році Фондом профінансовано передплату 30-и назв періодичних видань. Цінним надбанням для бібліотеки стали книги, видані за сприянням МФ "Відродження", яких впродовж 1988-1999 рр. надійшло біля 1100 прим. Бібліотека отримала 250 томів "Бібліотеки тисячоліття", яка фінансувалася Міжнародною англійською Асоціацією "Британська Рада", куди ввійшли твори найбільш відомих класиків літератури, репрезентованих англійською мовою.

Пріоритетним напрямком діяльності бібліотеки в комплектуванні бібліотечних фондів залишається формування фонду з краєзнавства. Проведення щорічних виставок, книжкових ярмарок, приурочених до дня видавництва, поліграфії та книгорозповсюдження допомагає книгозбірні безкоштовно залучати значну кількість краєзнавчих документів. З кожним роком збільшується кількість видань, отриманих бібліотекою як обов'язковий місцевий примірник. З 290 одиниць, отриманих в 1999 році, до 400 - в 2003 році. Крім того бібліотека отримує понад 50 назв періодичних видань обов'язкового примірника.

За безпосередньою підтримкою управління у справах преси та інформації обласної адміністрації налагоджені зв'язки з 10-ма видавництвами: "Азалія", "Ліста", "Вертекс", "Перспектива", "Волинські береги", ВАТ "Рівненська друкарня", "Овід", видавничі структури вищих навчальних закладів та ін.

За попередні роки книгозбірня отримала значний перелік видань з української діаспори, яка дуже зацікавлена в допомозі Україні і робить все, щоб подаровані колекції приносили якнайбільшу користь. Бібліотека отримала велику колекцію бібліотеки Сидора Кравця (США), яка нараховує біля 900 книг, 300 видань отримано від Мирослава Бігуса, який проживає в Торонто. Лише за 1999 рік бібліотека отримала 292 книги від громадських товариств і фізичних осіб США, Канади, Австралії, Німеччини, Бразилії. Українська діаспора з Австралії систематично надсилає часописи "Церква і життя", "Наша школа". Надійшло чимало книг із Фундації українознавчих студій.

Великого значення в повсякденній фандрейзинговій діяльності бібліотеки набули індивідуальні контакти з користувачами, авторами видань, письменниками, журналістами, які приносять в дар книги для бібліотеки. Цьому сприяють акції під девізом "Подаруй книгу бібліотеці", "Дарунок шляхетної душі". В кожній подарованій книзі проставлено штамп із вдячністю за презентоване видання, прізвище автора та його підпис. Пода-

ровані видання експонуються на спеціальних виставках в рамках загально-бібліотечних заходів. Впродовж 3-х років бібліотекою отримано від установ, організацій та приватних осіб в 2001 р. – 1140 прим. видань на суму 5200 грн., в 2002 р. – 2700 книг - на суму 12400 грн., в 2003 р. – 2100 книг на суму 8 тис. грн.

Цікаву акцію “Аптека – бібліотеці” щорічно організовує відділ абонементу. Надавши фармацевтичному управлінню певні рекламні та інформаційні послуги, книгозбірня отримує щоразу по 200 грн.

Підсумовуючи вищесказане, можна зробити висновок, що фандрейзинг слід розглядати не як певний ізольований від інших вид діяльності бібліотеки, а як інтегрований їх результат. Впровадження фандрейзингу вимагає від книгозбірні постійного поліпшення структури й удосконалення всіх складових діяльності: стратегічного планування, менеджменту, маркетингу, зв'язків з громадськістю та багато іншого.

Фандрейзингова діяльність бібліотеки як малої економічної одиниці і господарського суб'єкту є перспективним напрямком роботи книгозбірні, який передбачає безперервність відповідних заходів, послідовний і постійний їх розвиток, який спрямовуватиметься:

- ✚ на розширення асортименту платних сервісних послуг, покращання їх якості,

- ✚ на активний пошук партнерів для реалізації програм розвитку і доступу до інформаційних ресурсів,

- ✚ на підвищення рівня професійної майстерності персоналу;

- ✚ на розвиток співробітництва з місцевими органами державної влади.

ЗАСТОСУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ В УПРАВЛІННІ БІБЛІОТЕКОЮ

Ярошук В.П.

У статті запропоновано застосування концепції менеджменту якості (TQM), що покладена в основу міжнародних стандартів ISO 9000:2000, до управління бібліотекою.

Пропонується до розгляду модель впровадження системи менеджменту якості, побудована за принципами процесного підходу і орієнтована на підвищення якості бібліотечних послуг і інформаційних продуктів.

Постановка проблеми. Проблема якості бібліотечних послуг та створення якісних інформаційних продуктів для українських бібліотек є актуальною і центральною, якщо сучасна бібліотека прагне мати сталий контингент користувачів і підтримувати привабливий імідж серед партнерів. Проблема якості - це проблема конкурентоспроможності бібліотечних закладів на ринку інформаційних послуг. Концепція менеджменту якості, яка позначається латинською аббревіатурою TQM (Total Quality Management), покладена в основу міжнародних стандартів ISO серії 9000:2000. Стратегія якості TQM, передбачає участь керівника у рішенні питань якості. (1) Участь керівника бібліотечного закладу у процесі є важливим складовим елементом у стратегії TQM, яка вимагає:

- забезпечити реальну участь усіх працівників у процесі реалізації мети – задоволенні запитів користувачів;
- постійно покращувати якість послуг і продуктів;
- концентрувати увагу на процесах, які складають систему досягнення мети;
- виробляти рішення на підставі фактів, але не інтуїції.

Концепція TQM широко розповсюджена в діяльності організацій, які надають послуги і просувають власні ресурси до користувачів.

Міжнародний стандарт ISO 9000-2000 подає систему якості як “сукупність організаційної структури, процедур, процесів і ресурсів, необхідних для здійснення адміністративного управління якістю” (7).

Створення системи управління якістю у діяльності бібліотеки приведе до такого результату:

- бібліотека як система підтримає ресурси і буде ефективною;
- послуги та продукти дійсно відповідатимуть запитам користувачів;
- реально враховуватиметься потреба суспільства;
- основна увага адміністраторів бібліотеки перенесеться на попередження проблем, а не на їх вирішення.

TQM – це принципи, які спрямовані на поліпшення результатів роботи установи і на безперервне удосконалення.

Зв'язок проблеми із важливими науковими та практичними завданнями.

У вітчизняних і закордонних публікаціях здебільшого розглядаються питання ефективності і критеріїв якості, моніторингу якості бібліотечних і інформаційних послуг.

Для закордонних бібліотек стратегічний, тактичний і оперативний менеджменти і прозорість діяльності – головні компоненти організаційної культури. А проблеми якості не розглядаються за межами стратегії діяльності. Вітчизняний бібліотечний менеджмент якості у теорії і практиці розглядається як ознака інноваційної організації управління. (8, С. 33)

Міністерством культури і мистецтв України нагально ставиться важливе питання створення системи оцінювання діяльності бібліотек. І не „тільки за допомогою кількісних параметрів, а й якісних показників роботи” (10), пов'язане із застосуваннями бібліотеками світу міжнародного стандарту ISO 11620:1998, який визначає показники роботи бібліотек і продуктивність їхньої праці.

Переслідування мети отримання якісного результату може привести керівництво до суто функціонального управління, яке концентрує увагу на результатах, а не на причинах. У таких організаціях у центрі уваги керівництва знаходяться результати, а не процеси, що призводять до результату. Тому, на наш погляд, для поліпшення якості діяльності бібліотеки доцільно брати керівництву напрямок на удосконалення внутрішніх характеристик бібліотеки. Для цього постає необхідність застосування системи менеджменту якості.

Постановка завдання. Концепція менеджменту бібліотек повинна ґрунтуватися на взаємозв'язку менеджменту та менеджменту якості. Необхідно адаптувати загальне управління якістю до загального управління бібліотекою, а не навпаки, як це насаджувалось багато років (5). Важли-

вим процесом для бібліотеки стає стратегічне планування та формулювання загальних стратегічних цілей і стратегічних цілей у сфері якості.

В Україні, так само, як у всьому світі, підприємства впроваджують систему менеджменту якості (СМЯ) відповідно до сертифікату ISO 9001. Міжнародний стандарт ISO 9001 призначений для підприємств будь-якої галузі різного розміру і форми власності і містить гнучкі загальні вимоги.

Кожне підприємство інтерпретує вимоги відповідно до своєї специфіки, будуючи власну філософію. Вісім принципів міжнародних стандартів ISO серії 9000 відповідають українським ДСТУ ISO 900-2001 (Державний стандарт України. Системи управління якістю.) і охоплюють всі роботи на підприємстві.

Систему менеджменту якості можна впровадити у бібліотечній установі, застосувавши вищезгадані державні стандарти. Ми представимо процес розробки Системи менеджменту якості у бібліотеці, який можна реалізувати у практичній діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У бібліотекознавчій вітчизняній і зарубіжній літературі активно дискутують навколо оцінки бібліотечного обслуговування. Саме у аспекті оцінки діяльності розглядається й поняття якості надання послуг. Ю.М. Столяров під поняттям якості розуміє “непорушну сукупність внутрішніх і зовнішніх суттєвих і несуттєвих властивостей процесу бібліотечного обслуговування абонентів. Введення цього поняття дозволяє звести до одного і того ж відображеного кількісно, два складених різnorodних поняття, тому що ефективність і якість бібліотечного обслуговування починають розглядати як вимір результативності функціонування бібліотеки”. (12, с. 190)

М.Я. Дворкіна, вивчаючи поняття якості бібліотечної послуги, виявляла те, що вирізняє її від інших явищ і предметів. На її думку такою ознакою є здатність задовольнити і сприяти розвитку інформаційних потреб користувачів. Вона підкреслює багатоякісність бібліотечної послуги. (2, с. 186)

Визначення якості роботи бібліотечних і інформаційних служб з надання послуг не є новим і для далекого зарубіжжя. Підходи і методи різні: теоретичні і практичні; математичні і статистичні і, що цікаво, - в публікаціях останніх років все більше зосереджується увага на тому, як допомогти і бібліотекарю, і керівнику бібліотеки досягти високих показників якості. (4, 6)

Визнається, що є проблемою і те, що й бібліотечні керівники недостатньо “озброєні” знаннями для запровадження системи показників якості.

Дослідники бібліотечного менеджменту відзначають окремі ключові аспекти, які важливі для керівництва бібліотекою для досягнення якісного стану надання бібліотечних послуг. (9)

Основний матеріал. Ми пропонуємо модель впровадження системи менеджменту якості (СМЯ) у бібліотеці, коли система менеджменту якості, її розробка, впровадження і функціонування визначені як одне з найважливіших стратегічних завдань бібліотеки. На етапі розробки системи керівник бібліотеки, для якого СМЯ є інструментом управління бібліотекою, глибоко вивчивши теорію даного питання разом з усім колективом, залучає підбра-

ну групу працівників для розробки системи, а потім - створення організаційної структури за участю представника керівництва, яка буде розробляти, впроваджувати, підтримувати СМЯ. В ОУНБ до складу такої організаційної структури могли б входити головні спеціалісти з кожного структурного підрозділу та спеціалісти, які здійснюють маркетингові дослідження. Очолювати організаційну структуру, на наш погляд, міг би заступник директора бібліотеки з внутрішньої роботи (для ОУНБ). Цей спеціаліст має бути компетентним і авторитетним; добре, коли обов'язки даного працівника пов'язані з проблемами якості, відповідальності за кінцевий результат бібліотечного обслуговування. І у цього працівника повинно вистачати достатньо часу для даної діяльності. У методичній літературі з даної проблеми ми зустрічаємо рекомендацію, що необхідно виділити звільненого від інших робіт "менеджера якості", якщо у колективі сто працюючих, а, якщо працюючих 250, то створити групу з 3-х працівників. Група з розробки і впровадження СМЯ разом з працівниками усіх структурних підрозділів буде здійснювати аналіз, вести необхідну документацію, виявляти реальні невідповідності й причини, що їх породжують та методи до їх усунення. Усі працівники бібліотеки повинні пройти навчання для того, щоб бути обізнаними з системою, яка впроваджується, для підтримки і вдосконалення СМЯ, застосувавши системи для вирішення проблем на стиках процесів. Навчання може проводитися каскадним методом, коли член головної структури проходить спеціальне навчання, а потім навчає інших працівників для реалізації конкретних завдань СМЯ.

Про хід процесу розробки і впровадження СМЯ обов'язково повідомляється Раді при директорі бібліотеки для вдосконалення діяльності.

Ми передбачаємо певний психологічний бар'єр, який буде властивий працівникам бібліотек в період впровадження СМЯ, а також і несприйняття, оскільки у багатьох в пам'яті "системи контролю за якістю", які нічого крім додаткового обліку не давали бібліотекам.

Багато уваги у методиці впровадження СМЯ надається залученню консультанта іззовні. Але консультант не зможе впровадити систему самостійно і не зможе замінити організаційної структури, про яку говорилось вище. А участь працівників бібліотеки логічна і тому, що дану систему вони розробляють для себе, для підтримки якості власних послуг і продуктів.

Стандарт визначає, що бажаного результату можна досягти ефективніше, якщо управляти діяльністю бібліотеки, як системою взаємозалежних процесів. Наступним завданням розробки СМЯ є визначення схеми основних процесів у бібліотеці і параметрів, які характеризують ці процеси. Якщо процес - це дія, яка перетворює Входи на Виходи, то управління процесом – це підтримка його у такому стані, коли і виходи, і сам цей стан нас задовольняють. Спочатку необхідно визначити, чи задовольняє нас стан процесу. Для цього визначають параметри. Параметри необхідно навчитись вимірювати і вони би легко визначалися. Після визначення параметрів налагоджують їх постійне вимірювання і фіксацію результатів, а також їх періодичний аналіз. У кожному параметрі визначають "прийнятні" значення, які засвідчують, що процес задовольняє. Наприклад, "оберненість" книжкового фонду за рік для ОУНБ - 1 раз, для публічної бібліотеки-філіалу - 2.5 рази і т.п. У разі, коли параметри відповідають нормі, у діяльність процесу немає потре-

би втручатись, коли ж параметр показує відхилення, слід здійснювати коригування з метою повернути процес у необхідний стан.

Робоча група досліджує і будує структуру процесів бібліотеки, виконуючи взаємозв'язки, якими пов'язані усі процеси, оскільки Виходи одних процесів є Входами до інших. У структурі процесів визначають керівників процесами і параметри, які характеризують ці процеси. Підкреслюю, що саме параметри дають змогу визначити стан діяльності на усіх процесах у бібліотеці в цілому, оскільки це об'єктивна інформація і її можна використовувати для корегування як керівникові, так і виконавцю процесу. Ця ж інформація є показником для виконавця про оцінку його діяльності.

Ми погоджуємося з розробками процесуального підходу під час впровадження системи менеджменту якості, які групують процеси будь-якого підприємства на:

- процеси життєвого циклу - безпосереднім результатом яких є здійснення послуги або створення продукції;
- процеси забезпечення - результатом яких є створення необхідних умов для здійснення основних процесів;
- процеси менеджменту - результатом яких є підвищення результативності та ефективності перших двох процесів.

Для бібліотек різних типів перелік процесів буде різним. Основними процесами життєвого циклу у бібліотеці є обслуговування користувачів на абонементі, в читальному залі, у бібліографічному відділі, процес створення бібліографічного покажчика, процес створення списку літератури і інші процеси здійснення бібліотечно-інформаційного обслуговування.

До процесів забезпечення у бібліотечній діяльності ми відносимо усі процеси, пов'язані зі створенням ресурсного потенціалу бібліотеки: інформаційно-документального, автоматизованих технологій, матеріально-технічного, кадрового, інтелектуального і т.д.

До процесів менеджменту у бібліотеці ми відносимо процеси стратегічного планування, визначення мети діяльності, дерева цілей установи, маркетингові дослідження, процеси PR-технологій і т.п.

Структурована схема процесів дає можливість побудувати організаційну структуру бібліотеки, у якій визначити ієрархію підрозділів, а також визначити відповідальність конкретних відділів і осіб за дії у процесі.

На наш погляд не слід створювати велику кількість документації. Необхідно скласти інструкцію з якості – це загальний опис СМЯ і відповідно до схеми процесів підприємства - методик процесів.

Паралельно з розробкою схеми процесів слід реалізувати завдання, яке є надзвичайно важливим – це визначення рівня задоволеності користувачів. Це завдання маркетингових служб (якщо такі є у бібліотеці). Якщо такої служби немає, то її необхідно створити з початку вступу до СМЯ. Бібліотеці важливо виявити параметри роботи, які є важливими для користувача. З цих параметрів потрібно виділити ті, у яких бібліотека переважає інші бібліотеки (у місті, регіоні...) і ті параметри, де вона відстає. За визначеним станом бібліотека може реагувати за напрямками: перший - розгорнути рекламну компанію і привернути увагу потенційного замовника і користувача; другий – концентрувати ресурси (кадрові, матеріальні, технологічні) для розширення асортименту і об'єму необхідних за запитом послуг.

Впровадження моделі передбачає активну участь усіх працівників організації у реалізації моделі. Мета змін полягає в одночасному підвищенні продуктивності і якості праці. Зміни повинні здійснюватись працівниками організації. Особливість впровадження моделі полягає у тому, що почати потрібно з удосконалення процесів управління, а потім виділити окремі важливі виробничі процеси, але обов'язково повинна бути ціль, спрямована на впровадження моделі на всю бібліотеку з наміром залучення кожного працівника до процесу удосконалення. Це призведе кожного працівника до сприйняття себе як учасника процесу удосконалення надання послуг користувачами і покращення характеристик книгозбірні.

Висновки і перспективи досліджень. Впровадження системи менеджменту якості – це побудова не застиглого об'єкту, а системи, яка функціонує у процесі змін. Тому менеджерам і працівникам, які здійснюють усі процеси обслуговування, необхідно усвідомити безперервність діяльності, спрямовану на постійне удосконалення системи якості, осучаснення здатності задоволення зростаючих вимог споживачів.

Для удосконалення процесів управління якістю необхідно оновлення знання у сфері якості. Менеджерам необхідно регулярно слідкувати за оцінкою результатів минулого управлінського циклу та визначення цілей і завдань процесу вдосконалення.

Ми зосередили увагу тільки на створенні моделі впровадження системи менеджменту якості для готовності і подальшого спрямування бібліотеки в напрямку впровадження основних принципів системи якості ISO 9000:2000 і принципів TQM. Оскільки у сфері якості постійно виникають нові ідеї і підходи, ми вважаємо, що в подальшому необхідно дослідити глибше процесний підхід моделювання діяльності для удосконалення внутрішніх характеристик бібліотечної установи і створення управлінської команди для корегування дій менеджмент-процесів.

Література

1. Глудкин О.П., Горбунов М., Гуров А.И., Зорин Ю.В. Всеобщее управление качеством. – М.: Радио и связь, 1999. – 243 с.
2. Дворкина М.Я. Библиотечное обслуживание: теоретический аспект: Монография. – М.: Изд-во МГИК, 1993. – С. 186.
3. ДСТУ ISO 9000–2001. Державний стандарт України. Системи управління якістю. Основні положення і словник (ISO 9000:2000, IDT). – К.: Держстандарт України, 2001.
4. Еббот К. Визначення якості роботи у сфері бібліотечних та інформаційних послуг. – Лондон, 1994. – 72 с.
5. Карташов И. Качество управления обусловлено технологией // Библиотека. – 1998. - № 5. – С. 44 – 46.
6. Кроуфорд Д. Оцінка бібліотечних й інформаційних послуг. – Лондон, 1996. – 66 ст.
7. Огвоздин В.Ю. Управление качеством. Основы теории и практики. – М.: Дело и сервис, 1999. – 210 с.
8. Організація діяльності бібліотек: навчальний посібник для студентів факультетів „Бібліотекознавство та інформатика”/ В.О. Ільганаєва, М.С.Слободяник. – Харків: ХДАК, 1998. – С. 33.
9. Петрова Л. Управління бібліотекою як суб'єктом господарювання. – К., 2001. – 54 с.
10. Прокошева Т.М. Мета бібліотек – європейський рівень обслуговування // Бібліотечна планета. - № 2. – С. 4 – 5.
11. Свиткин М.З. Процессный подход при внедрении системы менеджмента качеством в организации // Стандарты и качество. – 2002. - № 3. – С. 74 – 77.
12. Столяров Ю.Н. Библиотека: структурно-функциональный подход. – М.: Книга, 1981. – С. 190.

ВІРТУАЛЬНА ДОВІДКА: НОВИЙ ВИД ІНФОРМАЦІЙНИХ ПОСЛУГ БІБЛІОТЕКИ

Швецова-Водка Г.М.

Висвітлюється досвід Рівненської державної обласної бібліотеки зі створення служби “Віртуальна довідка” на сайті бібліотеки. Розглянуто послідовно основні етапи виконання довідок і результати діяльності служби за листопад 2003 — червень 2004 р.

У зв'язку з впровадженням Інтернет-технологій в бібліотеках з'явився новий вид інформаційних послуг — так звана „віртуальна довідка”¹. Перспективи розвитку довідково-бібліографічного обслуговування (ДБО) в бібліотеках потребують особливої уваги до зазначеної його форми. Досвід її використання поки ще недостатньо висвітлений в спеціальній літературі. Зокрема, досвід роботи Рівненської державної обласної бібліотеки (РДОБ) ще не був предметом аналізу, що спонукає до проведення даного дослідження. Вивчення проблеми організації „віртуальної довідки” надасть можливість розширити наукові уявлення про ДБО в бібліотеках, а також визначити практичні рекомендації щодо вдосконалення цього виду інформаційних послуг в РДОБ.

Найбільш докладно проблеми, пов'язані із створенням та використанням „віртуальної довідки”, розглянуто на сайті московської ЦБС „Київська” (<http://www.cl.ru/help>). Проект „Віртуальна довідка: доручи пошук людині” охарактеризований тут, перш за все, для користувачів „Віртуальної довідково-інформаційної служби публічних бібліотек Росії”, створеної Міжрегіональною асоціацією ділових бібліотек у жовтні 2003 р. на базі довідково-інформаційної служби „Віртуальна довідка”, відкритої в жовтні 2000 р. московською ЦБС „Київська”. На даний час (липень 2004 р.) в проекті беруть участь, крім зазначеної асоціації та ЦБС, ще десять різних за статусом бібліотек з різних регіонів Росії. Даний проект є корпоративним, що значно відрізняє його від досвіду окремої бібліотеки, зокрема, РДОБ.

На вказаному сайті подано також „теорію питання”, де опубліковано тексти статей, присвячених досвіду ДБО за допомогою Інтернет², і офіційний документ ІФЛА „Керівні принципи ІФЛА щодо цифрових довідково-інформаційних служб”³. Ця збірка найбільш повно висвітлює теоретичні, методичні та організаційні питання віртуального ДБО, визначаючи як позитивний досвід, так і нерозв'язані проблеми.

¹ Степанов В.К. Информационно-библиографическая деятельность в цифровой среде: состояние и анализ тенденций // Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире: Новые технологии и новые формы сотрудничества: 10-я Юбил. Междунар. конф. «Крым 2003»: Тр. конф. — М.: ГПНТБ России, 2003. — Т.1. — С. 225—226; Сопова Т. Економічна інформація в бібліотеках для юнацтва // Бібл. планета. — 2004. — № 1 (23). — С. 31.

² Жабко Е.Д. Справочное обслуживание в сетевой среде: От локального обслуживания к национальным корпоративным службам: Электронный ресурс // www.cl.ru/help; Креш Д. Библиотеки знакомятся с Интернетом: Корпоративная справочная цифровая служба: Электронный ресурс // Там же; Пушкова С.В. Справочно-информационное обслуживание в электронный век: роль и возможности библиотек: По материалам библ. период. печати США: Электронный ресурс // Там же; Реш Г. Цифровая справочно-информационная служба в Германии: Крат. обзор деятельности и опыта работы по повышению квалификации персонала: Электронный ресурс // Там же.

³ Руководящие принципы ИФЛА по цифровым справочно-информационным службам (IFLA Digital Reference Guidelines): Электронный ресурс // Там же.

Власний досвід „Віртуальної довідково-інформаційної служби публічних бібліотек Росії охарактеризовано на тому ж сайті в публікації М.М. Самохіної⁴.

На XI Міжнародній конференції „Крим 2004” був проведений спеціальний семінар „Віртуальне довідково-бібліографічне обслуговування в бібліотеці”. Виступ О.Д. Жабко на цьому семінарі також поданий на вказаному сайті⁵.

Терміни „віртуальна довідка” або „віртуальна довідково-інформаційна служба” (англ.: virtual referense) використовують як синоніми до аналогічних термінів: „цифрова довідка”, „електронна довідка”, „жива довідка”, „довідка в реальному часі”, „інформаційна служба Інтернет” (англ.: Internet information service). Усі вони означають організацію ДБО користувачів бібліотеки через Інтернет, коли користувачі мають змогу звернутися в бібліотеку з інформаційним запитом за допомогою мережі і так само через неї отримати відповідь. Завдяки цьому досягається значна економія часу для користувачів, а бібліотеки підвищують свою популярність і роль у суспільстві як довідково-інформаційних центрів.

Існують три види бібліотечного ДБО користувачів через Інтернет: 1) за допомогою електронної пошти; 2) консультування в режимі чат (chat); 3) організація служби „Віртуальна довідка” за спеціальною програмою.

Послуги електронної пошти доступні для будь-якої бібліотеки, що має вихід в Інтернет, але вони не набули поширення як форма ДБО. Використання режиму чат нагадує безпосереднє спілкування бібліографа з читачем, але вимагає виділення окремої штатної одиниці бібліографа і його постійного чергування.

Найбільш доступною для бібліотек і популярною серед користувачів є служба „Віртуальна довідка”, куди може надіслати свій запит будь-який користувач Інтернету, що заходить на сайт бібліотеки. Бібліотека гарантує йому якнайшвидшу відповідь і кваліфіковану допомогу бібліографа. При цьому відповідь на запит готує будь-який бібліограф, що здійснює ДБО в даний момент.

Корпоративна організація служби „Віртуальна довідка” означає участь у виконанні довідок бібліографів („операторів віртуальної довідки”) з різних бібліотек, що, безумовно, дає можливість збільшити обсяг ДБО (кількість виконаних довідок), спеціалізуватися окремим операторам на певних галузях знання, підвищити якість віртуального ДБО в тих бібліотеках, які тільки починають цей вид бібліографічного обслуговування.

РДОБ виставила „Віртуальну довідку” на своєму сайті (<http://www.lib.rv.ua>) наприкінці жовтня 2003 р. Програмне забезпечення було розроблено співробітником Інформаційно-аналітичного центру бібліотеки Володимиром Миколайовичем Ярмаком на основі мови програмування PHP. Програма „Віртуальної довідки” РДОБ подібна до „форуму”.

Для того, щоб здійснити запит, користувач подає такі відомості про себе: ім'я, сайт, e-mail, ICQ (номер реєстрації в Міжнародній службі спілкування в

⁴ Самохіна М.М. Інтернет и новая аудитория современной библиотеки: Результаты одного социального эксперимента: Электронный ресурс // Там же.

⁵ Жабко Е.Д. Виртуальные справочные службы: направления развития в отечественных библиотеках: Электронный ресурс // Там же.

реальному часі) і текст повідомлення-запиту. Час подання запиту фіксується автоматично.

Кожний запит (разом із відповіддю) автоматично отримує свій номер. З 31 жовтня 2003 р. по 21 липня 2004 р. у „Віртуальній довідці” РДОБ зафіксовано 107 запитів-відповідей.

Кількість запитів по місяцях розподіляється таким чином:

жовтень 2003 р. - 1;	січень 2004 р. - 9;	квітень 2004 р. - 20;
листопад 2003 р. - 9;	лютий 2004 р. - 3;	травень 2004 р. - 16;
грудень 2003 р. -12;	березень 2004 р. - 22;	червень 2004 р. -9.

Як бачимо, пік затребуваності „віртуальної довідки” РДОБ припадає на березень — квітень 2004 р. Вочевидь, саме в цей час наявність „віртуальної довідки” стала найбільш відомою користувачам бібліотеки. До того ж, зміст запитань дозволяє припустити, що більшість з них пов’язана з виконанням навчальних завдань: рефератів, курсових та дипломних робіт тощо. А саме до цього часу належать терміни здачі відповідних робіт у навчальних закладах, що спонукає студентів та учнів пришвидшити їхнє виконання.

До речі, у формі реєстрації користувача, запропонованій бібліотекою, на наш погляд, слід було б передбачити ще декілька відомостей, що, як правило, уточнюються бібліографом при традиційному прийомі запиту: категорія користувача (студент, учень, викладач внз, вчитель, службовець, підприємець, пенсіонер, безробітний тощо); мета запиту (навчання, наукова робота, виробнича потреба, самоосвіта, хобі тощо); які види документів потрібні (друковані — неперіодичні видання, статті з журналів та газет; електронні ресурси), за які роки, на яких мовах, яких місць збереження (наявні в РДОБ чи незалежно від місця зберігання). Бажано, щоб читач уточнив також галузь знання, до якої належить запитання, і сформулював декілька ключових слів для тематичного пошуку.

Без таких відомостей про користувачів і без уточнення запитів важко зорієнтуватися в тому, який обсяг інформації може задовольнити того чи іншого споживача інформації, а також провести аналіз виконаної роботи. Зворотний зв’язок з оцінкою наданої інформації не передбачений програмою, що, загалом, відповідає типовій структурі ДБО (див. додаток 1). Але введення такого параметру в програму підвищило б можливості вдосконалення якості „віртуальної довідки”.

Види віртуальних інформаційних запитів споживачів інформації в РДОБ відповідають загальній класифікації інформаційних запитів (на фактографічний і бібліографічний, з поділом останнього на адресний, тематичний і уточнювальний). Доповненням до такої загальної класифікації інформаційних запитів користувачів у процесі ДБО є наявність запитів на повнотекстову інформацію, що пов’язане з особливостями користування Інтернетом (див. додаток 2).

Не кожний запит користувача можна кваліфікувати однозначно (уточнювальний чи адресний, чи тематичний і т.д.). Деякі запити одночасно є тематичними і фактографічними (напр.: „Матеріали судового процесу над В. Стусом. Хто був прокурором, суддею?”), або уточнювальними і адресними („Чи є у Вас документальна повість Миколи Горбатюка „Біла ворона?”), або уточнювальними, адресними і повнотекстовими („Я б хотіла сьогодні скачати твір одного з письменників: Руданський, Годованець, Бажан”; „Чи

можна на якомусь сайті скачати книгу Загребельного „Брухт“?). Відповіді на такі запити являють собою, як правило, не один вид довідки, а одночасно декілька, відповідно до характеру запиту.

Серед аналізованої кількості запитів на сайті РДОБ до окремих видів належать: тематичних —60; адресних — 28; уточнювальних —14; фактографічних — 11; повнотекстових —7.

Нагадуємо, що деякі запити належать одночасно до різних категорій.

Найвніше переважає кількість тематичних і адресних запитів. Можна припустити, що після виставлення електронного каталогу РДОБ на її сайті кількість таких запитів до „Віртуальної довідки” зменшиться, тому що користувачі Інтернету зможуть самостійно розшукати відповідь на свої запити. Але завжди знайдуться такі споживачі інформації, що із задоволенням довірять пошук кваліфікованим фахівцям. Цей висновок підтверджують запити, що стосуються пошуку інформації в Інтернеті. Вочевидь, читачі потребують як консультацій, так і безпосередньої допомоги у такому пошуку.

Найвність уточнювальних і фактографічних запитів якраз свідчить про те, що допомога бібліографа вкрай необхідна, адже читач не зміг самостійно відшукати потрібні відомості.

Запити на повнотекстову інформацію поки що є винятком. Безумовно, це пов'язане з тим, що в РДОБ немає фонду електронних документів, і це відомо читачам. Бібліографи РДОБ вважають що надання повнотекстової інформації не входить у завдання ДБО. Замість повнотекстової інформації пропонується бібліографічна: перелік адрес Інтернету, де можна знайти потрібну інформацію, або бібліографічні описи документів, наявних у фонді РДОБ. Послуга електронної доставки документів (ЕДД) була б корисним для читачів доповненням до „віртуальної довідки”, але вона пропонується бібліотекою окремо, за особливими правилами, що передбачають оплату послуги ЕДД. Види відповідей в процесі віртуального ДБО в цілому такі самі, як і в традиційному ДБО: довідки бібліографічні (адресні, тематичні, уточнювальні) та фактографічні, консультації бібліографічні та фактографічні. Можлива і відповідь у вигляді відмови (з обґрунтуванням неможливості надати потрібну інформацію). Особливий різновид відповідей — переадресування до служби ЕДД (див. додаток 3).

Вид відповіді, в основному, визначається видом запиту. Так, тематичний бібліографічний запит задовольняється тематичною бібліографічною довідкою (списком літератури по темі) або бібліографічною консультацією (переліком джерел пошуку інформації). На фактографічний запит дається фактографічна довідка або консультація; запит на уточнення бібліографічних даних вимагає уточнювальної довідки.

Вид відповіді, в основному, визначається видом запиту. Тематичний бібліографічний запит задовольняється тематичною бібліографічною довідкою (списком літератури по темі) або бібліографічною консультацією (переліком джерел пошуку інформації). На фактографічний запит дається фактографічна довідка або консультація; запит на уточнення бібліографічних даних вимагає уточнювальної довідки.

Але іноді на уточнювальний чи адресний, чи фактографічний запит дається тематична бібліографічна довідка (наприклад, у відповідь на запит “Чи є в бібліотеці книжка про застосування соди?” подано список літератури з п'яти назв). У такому випадку запит одного виду переводиться бібліографом в іншу категорію (наприклад, уточнювальний запит — в тематичний або адресний — в уточнювальний чи тематичний і т.п.). Отже, може бути, що на адресний бібліографічний запит дається тематична бібліографічна довідка (наприклад, на запит “Чи є у Вас твір на тему “Устим Кармелюк?”); на фактографічний запит (“В якій газеті працював Ч. Діккенс?”) - фактографічна і

тематична бібліографічна довідки і т.п. Враховуючи традиційний алгоритм ДБО і особливості “віртуальної довідки”, можна визначити алгоритм віртуального ДБО, що складається з шести етапів: прийом запиту, формування пошукового образу запиту (ПОЗ), визначення джерел пошуку, пошук інформації, оформлення відповіді, відправлення відповіді (див. додаток 4).

На відміну від традиційного ДБО, прийом запиту у віртуальному ДБО повинен забезпечуватися програмою, переліком питань при реєстрації користувача.

Серед джерел пошуку, що обираються бібліографами РДОБ, переважають електронні ресурси даної бібліотеки (електронні каталог і картотека статей, інші електронні бази даних). Вони дають можливість відповісти на питання про наявність тих чи інших документів у фонді бібліотеки (адресні запити), виконати тематичну довідку (підбір літератури з певної теми).

Традиційні джерела (карткові каталоги і картотеки, друковані бібліографічні посібники) майже не застосовуються, наскільки про це можна судити з відповідей (джерела пошуку бібліографи, як правило, не вказують). Виняток становлять довідкові видання, що використовуються для фактографічних довідок і вказуються як джерело довідки.

Доволі затребуваним користувачами джерелом пошуку інформації є Інтернет-ресурси. Результати такого пошуку подаються у відповідях у вигляді адрес сайтів з потрібною фактографічною або повнотекстовою інформацією. Порівнюючи з практикою російської служби віртуальної довідки, зазначимо, що в них відповіді інколи містять безпосередньо потрібну інформацію, “скачану” з різних сайтів.

Для бібліографів РДОБ пошук в Інтернеті при виконанні будь-якого запиту ще не став правилом. Звичайно, це обумовлено характером запитів (переважно, про документні ресурси РДОБ), їх метою (навчальною), терміном виконання довідки, обумовленим проектом (якнайшвидше, в день надходження запиту). Глибокий пошук із застосуванням різноманітних джерел, безумовно, потребує значно більшого часу. Можливо, слід передбачити платну послугу з виконання такого пошуку.

Обов'язковою складовою ДБО є оформлення довідки (відповіді). Зрозуміло, що в процесі віртуального ДБО всі відповіді є письмовими (у вигляді електронного запису), тому потребують особливої уваги до їх оформлення. У деяких бібліотеках розробляють спеціальні форми (шаблони) відповідей: від форми звернення до користувача до відомостей про виконавця.

На наш погляд, особливу увагу у відповіді слід приділяти правильності і необхідній повноті бібліографічного опису документів, що пропонуються читачу. Бібліографічні описи повинні супроводжуватися вказівкою на місцезнаходження документа (його бібліотечним шифром).

Знайдені бібліографічні описи бажано подавати у вигляді списку, складеного у певній послідовності (формальній чи логічній). Бажаним є перелік використаних джерел пошуку, хоча б у найкоротшій формі, і відомості про виконавця.

Нарешті, відповідь оформлюється у вигляді листа-повідомлення, заноситься у форму “Віртуальної довідки” і таким чином відправляється читачу.

Зміст відповідей, наданих бібліографами РДОБ, свідчить про те, що тут витримуються майже всі перелічені вимоги до відповідей. Бібліографічні

описи документів, як правило, точні і конкретні, супроводжуються шифром зберігання документів (але не завжди). Використані джерела пошуку не вказуються, за винятком фактографічних довідок. Можливо, відповідні дані треба передбачити у самій формі відповіді, так само, як і відомості про виконавця.

Варто зазначити, що всі запити і відповіді на них зберігаються у вигляді, доступному для перегляду будь-якому користувачеві. Той, хто має запит, подібний до вже задоволеного, має можливість скористатися цим своєрідним “архівом довідок”. У російському варіанті “віртуальної довідки” передбачений автоматизований пошук інформації в архіві довідок, доступний будь-якому зареєстрованому користувачу. Цей досвід бажано було б використати.

Охарактеризований алгоритм віртуального ДБО застосовується при виконанні будь-якого виду інформаційних запитів. Разом з тим, виконання окремих видів запитів має деякі особливості, відзначені нами в додатках 5, 6, 7, 8, 9.

Тематика виконаних через “Віртуальну довідку” РДОБ запитів розподіляється таким чином:

літературознавство — 29;

інформаційна діяльність та прикладна інформатика — 154

економіка, фінанси, менеджмент — 11;

інші галузі суспільствознавства — 12;

мовознавство — 6;

мистецтво — 4;

бібліотечна справа — 4;

географія — 3;

промисловість — 2;

бібліографія — 1; природничі науки — 1; медицина — 1; історія — 1.

У тому числі краєзнавчих запитів — 7.

Як бачимо, переважна більшість запитів — із літературознавства (у тому числі з української та зарубіжної літератури). Можна припустити, що багато з цих запитів пов'язані з вивченням літератури в школі або у вищому навчальному закладі (внз). Для того, щоб передбачити можливі запити і підготувати випереджаючу інформацію, бібліографічному відділу РДОБ можна порекомендувати зміцнити зв'язок з методистами відділів освіти і відповідними кафедрами ВНЗ, мати наготові програми відповідних навчальних дисциплін зі списками рекомендованої літератури. Аналогічний підхід потрібний до галузей “інформаційна діяльність та прикладна інформатика”, “економіка, фінанси, менеджмент”. Відомо, що ці спеціальності належать до найбільш популярних серед молоді; крім того, студенти цих спеціальностей більше обізнані з можливостями Інтернету і прагнуть до його використання. Отже, бібліографам варто підготуватися до спілкування з такими користувачами.

Інші запити стосуються різних галузей суспільствознавства, мовознавства, мистецтва, бібліотечної справи, географії тощо. У цілому переважає гуманітарна спрямованість запитів. Ряд запитів мають краєзнавчий характер.

Наявність текстів відповідей в архіві “Віртуальної довідки” надає можливість аналізу змісту відповідей, якості виконання довідок. Вважаємо, що такий аналіз повинен бути передбачений планом роботи Інформаційного центру РДОБ і проводитися з певною періодичністю. Це надасть можливість

виявити найкращі відповіді, що можуть слугувати методичним зразком для інших, а також відповіді неповні, де пошукові можливості використані недостатньо або оформлення не містить необхідних відомостей (наприклад, така відповідь на адресний запит: “Так, ця книга в бібліотеці є”, без вказівки її шифру).

Проведений аналіз діяльності служби “віртуальної довідки” в РДОБ дає підставу стверджувати, що цей вид інформаційних послуг бібліотеки належить до найбільш перспективних. Організація даної служби і якість ДБО відповідають наявним у світовій практиці зразкам, але, безумовно, потребують подальшого вдосконалення, що буде можливим лише при постійній увазі, аналізі досягнутих результатів і бажанні їх покращити.

Деякі зауваження, пропозиції та рекомендації висловлювались нами в процесі розгляду даної теми. Потребують розв’язання ще такі питання:

— Чи варто обмежувати час на виконання віртуальної довідки? Іноді, коли таку довідку виконує черговий бібліограф, він фізично не може приділити достатньо уваги виконанню такої довідки, що потребує складних розшуків за різними джерелами. Можливо, слід передбачити, що не всі довідки виконуватимуться в день надходження запиту; треба лише попередити читача, що його запит знаходиться в процесі опрацювання.

— Чи не варто визначити серед штату бібліографів “операторів віртуальної довідки”, які б спеціалізувалися на даному виді послуг?

— Можливо, слід заздалегідь визначити граничний обсяг тематичної довідки (кількість записів у списку), а також кількість та обсяг джерел пошуку, що використовуються.

— До переліку платних послуг бібліотеки можна включити і віртуальну довідку розширеного обсягу, що потребує використання різноманітних джерел пошуку.

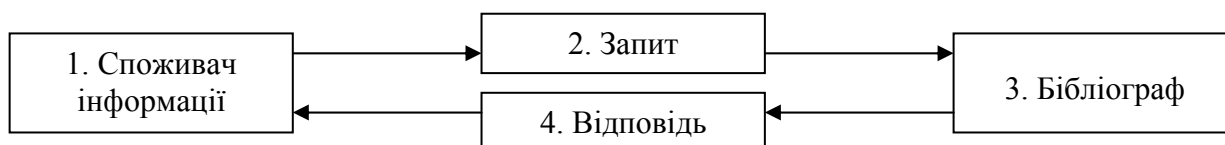
— Треба прискорити впровадження послуги ЕДД, яка поки що тільки оголошена на сайті бібліотеки, а практично не виконується. Ця послуга могла б бути логічним продовженням віртуального ДБО.

Проведене дослідження дало можливість визначити особливості віртуальної довідки як нового виду інформаційних послуг бібліотеки; конкретизувати технологію виконання віртуальної довідки взагалі та її окремих видів; проаналізувати досвід роботи РДОБ з даного напрямку, підбити його підсумки і визначити перспективи розвитку.

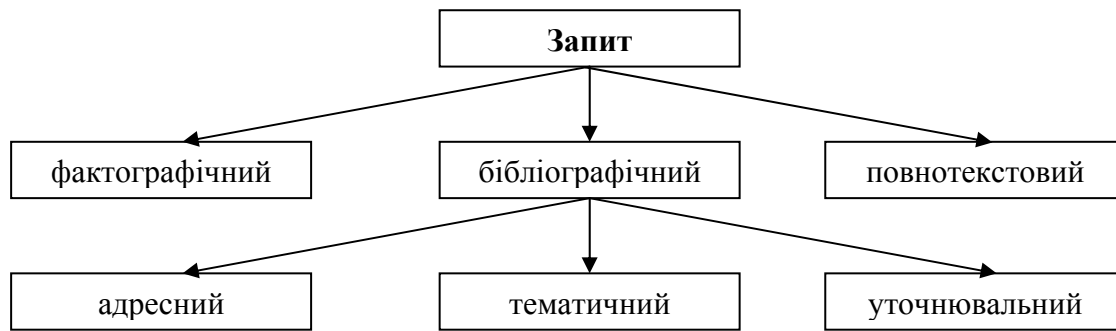
На завершення вважаємо необхідним висловити щире подяку за надані матеріали і консультації директорові РДОБ Валентині Петрівні Ярощук, заступникові директора Раїсі Миколаївні Щербан, бібліографам Людмилі Михайлівні Стадницькій і Ларисі Анатоліївні Костильовій, завдяки праці яких була створена і діє служба “віртуальної довідки” РДОБ.

Додаток № 1

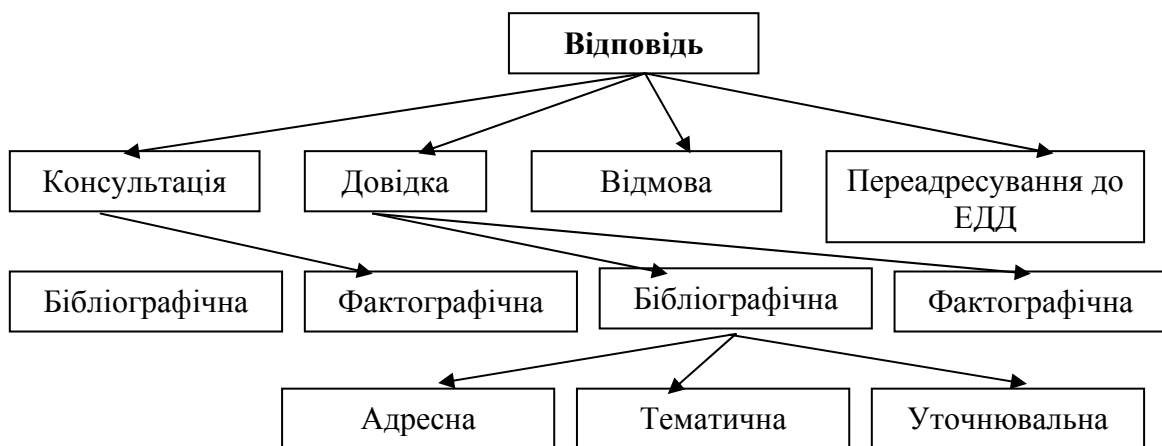
Загальна схема довідково-бібліографічного обслуговування

Види віртуальних запитів споживачів інформації

Види відповідей в процесі віртуального ДБО

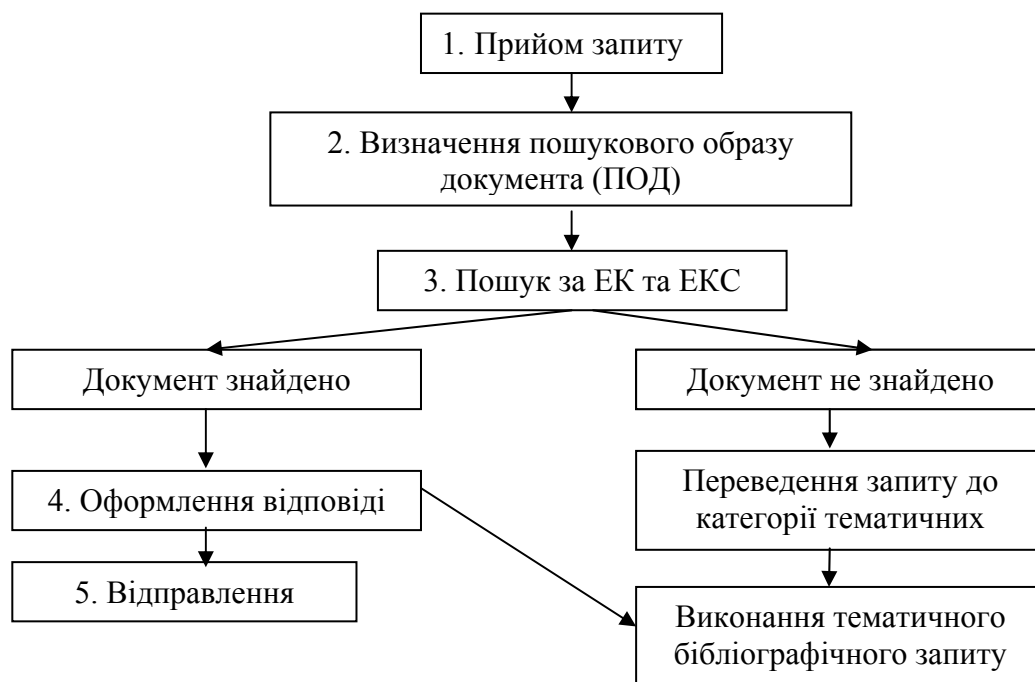
Алгоритм віртуального довідково-бібліографічного обслуговування

1. Прийом запити.
 - 1.1. Відомості про читача.
 - 1.2. Відомості про мету запити.
 - 1.3. Визначення теми.
 - 1.3.1. Визначення галузі знання.
 - 1.3.2. Формування ключових слів.
 - 1.4. Уточнення обсягу потрібної інформації.
 - 1.4.1. Потрібні види документів.
 - 1.4.2. Хронологічні межі відбору.
 - 1.4.3. Мова документів.
 - 1.4.4. Приблизна кількість записів.
2. Формування пошукового образу запити (ПОЗ).
 - 2.1. Визначення предметних рубрик.
 - 2.2. Кодування запити за схемою класифікації (індексування) .
3. Визначення джерел пошуку:
 - 3.1. Електронні каталог і картотека РДОБ.
 - 3.2. Інші електронні БД РДОБ.
 - 3.3. Карткові каталоги і СКС РДОБ.

- 3.4. Інші картотеки бібліотеки.
- 3.5. Довідкові видання.
- 3.6. Друковані БП.
- 3.7. Інтернет-ресурси.
- 4. Пошук інформації за визначеними джерелами відповідно до обсягу потрібної інформації і ПОЗ.
- 5. Оформлення відповіді:
 - 5.1. Описування документів.
 - 5.2. Зазначення шифру (місцезнаходження) кожного документа.
 - 5.3. Формування бібліографічного списку.
 - 5.4. Вказівка використаних джерел пошуку.
 - 5.5. Написання листа-відповіді.
- 6. Відправлення відповіді.

Додаток № 5

Алгоритм виконання віртуального адресного бібліографічного запиту

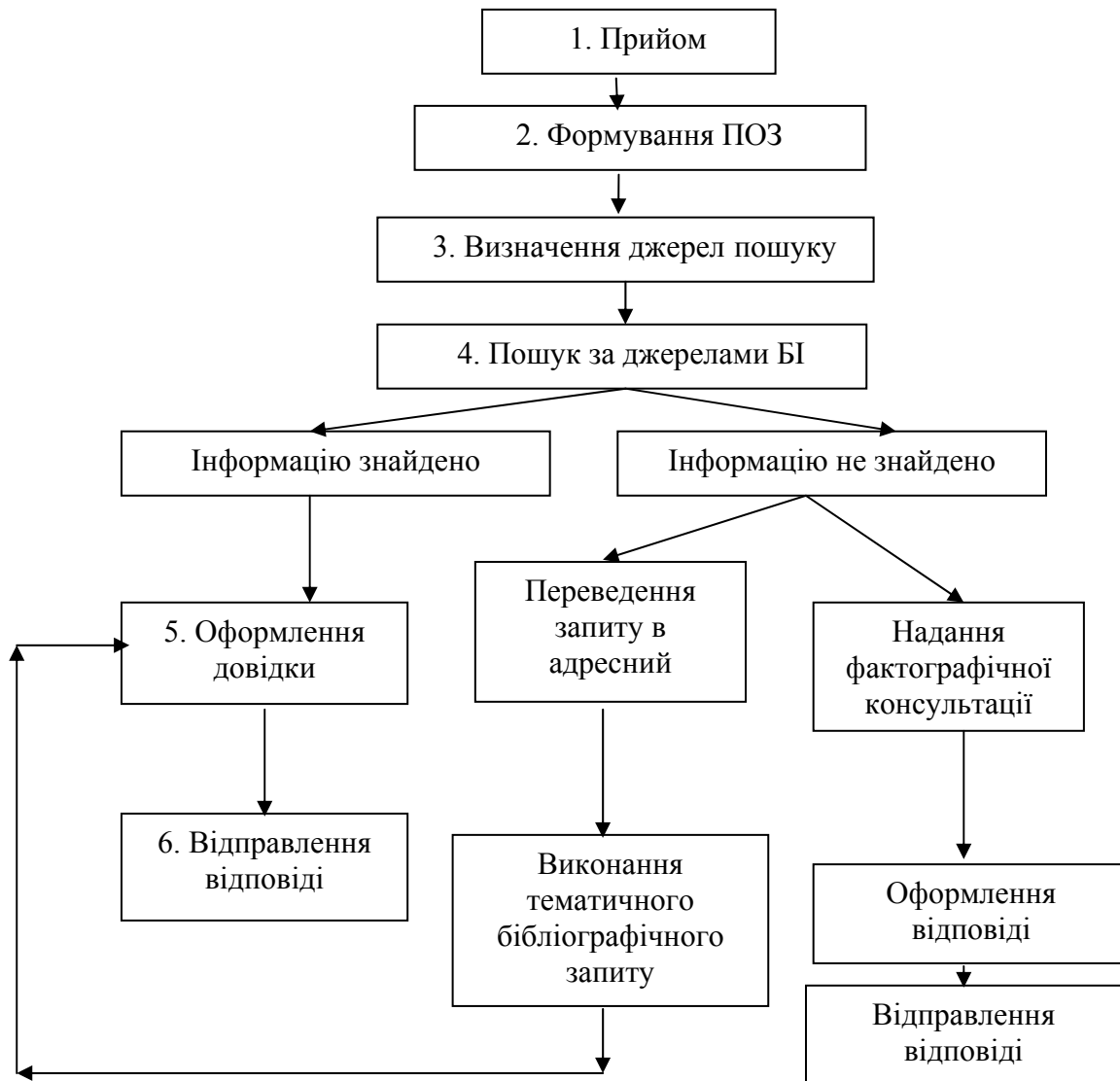
Алгоритм виконання віртуального тематичного бібліографічного запиту

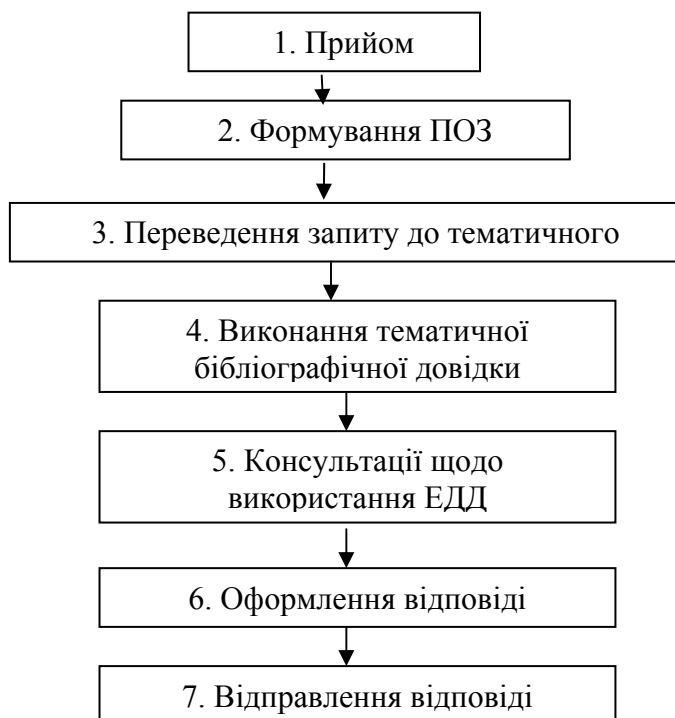
Алгоритм виконання віртуального уточнювального бібліографічного запиту

Алгоритм виконання віртуального фактографічного бібліографічного запиту

Алгоритм
виконання віртуального повнотекстового бібліографічного запиту

ЯКЩО ПРО БІБЛІОТЕКИ ДБАЄ ВЛАДА

**Щербан Р.М.,
Ступницька С.П.**

В період стрімкого розвитку ринкових відносин, інформатизації суспільства бібліотеки Рівненщини довгий період залишалися на узбіччі цивілізації. Холодні приміщення, робота на 0.25, 0.5 ставки посадового окладу, відсутність нових надходжень книг, періодичних видань викликали тривогу у фахівців, незадоволення у читачів. Необхідні були кардинальні рішення не лише щодо збереження галузі, але й поліпшення її розвитку.

Проблеми, з якими вступили бібліотеки області в нове тисячоліття, не залишилися поза увагою органів влади. Вихід з кризового стану було запропоновано обласною державною адміністрацією, а саме: в 2002 році прийнято розпорядження голови Рівненської облдержадміністрації М.П. Сороки "Про об'єднання публічних і шкільних бібліотек області" (2002-2005 рр.) на умовах експерименту.

Метою об'єднання було переведення бібліотечних працівників на повні ставки посадових окладів, покращання матеріально-технічної бази бібліо-

тек за рахунок переведення об'єднаної публічно-шкільної бібліотеки в краще приміщення, об'єднання ресурсів книгозбірень. Довкола експерименту точилися гарячі суперечки. При цьому мало хто думав про читача, задля якого, власне, проводився експеримент і якого не цікавить підпорядкування бібліотеки, а головне – це мати можливість попрацювати в теплому, затишному приміщенні, оперативно отримати книгу чи інформацію з мережі Інтернет. Саме такі бібліотеки за сприянням органів місцевої влади створюються в кожному населеному пункті. В усіх районах прийняті відповідні розпорядження, надається необхідна підтримка у вирішенні поставлених завдань.

Сьогодні, через два роки роботи в умовах експерименту, можна сказати: відбулося оновлення бібліотек, намітилися позитивні зрушення в їх діяльності. 72.3% бібліотекарів працюють на повні ставки посадового окладу. Поліпшилась матеріально-технічна база. Об'єднання ресурсів публічно-шкільних бібліотек сприяло розширенню сервісних послуг, оперативному задоволенню запитів користувачів, підвищенню якості обслуговування.

Зважаючи на те, що успішне функціонування бібліотеки залежить від якісного наповнення книжкового фонду, з бюджетів різних рівнів було виділено 497.8 тис. грн. тільки на придбання нової літератури, що на 274.6 тис. грн. більше в порівнянні з попереднім роком. Відповідно до передбачених регіональними програмами обсягів профінансовано бібліотеки Володимирецького, Костопільського, Млинівського, Сарненського районів. До кожної сільської книгозбірні тільки за один 2003 рік надійшло 150-200 книг, а це стільки - як за всі попередні 9 років. Збільшилось виділення коштів на передплату періодики, а отже урізноманітнися її репертуар. Читачі центральних районних та міських бібліотек отримують оперативну інформацію з 50-70 періодичних видань. 20 назв газет та журналів надходить до більшості публічно-шкільних бібліотек.

На підтримку розвитку регіонального інформаційного центру – обласної наукової бібліотеки - було спрямовано розпорядження голови облдержадміністрації “Про обов'язковий контрольний примірник творів друку”, згідно з яким поліграфічні підприємства зобов'язані надсилати до фонду бібліотеки обов'язковий примірник виготовленої ними продукції. Це розпорядження дозволило головній книгозбірні регіону зберегти статус обласного депозитарію краєзнавчої літератури. Більше того, тільки в нашій області відповідно до розпорядження голови ОДА від 4.11.2004 року. № 635 в рамках Програми “Поліпшення стану забезпечення населення українською книгою та розширення мережі книжкової торгівлі в Рівненській області на 2003-2005 рр.” передбачено видання книжкової продукції, 70 % якої надходить до бібліотек області. Тут доречно згадати про книги “бібліотечної серії”, видання яких фінансується з державного бюджету. Ця серія є “золотим” фондом вітчизняної і світової літератури, а вартість одного примірника складає 100 і більше грн. Однак до бібліотек області вони надходять безкоштовно.

Велику увагу органи влади приділяють питанням комп'ютеризації бібліотек, підключенню їх до мережі Інтернет, тобто входженню в інформаційний простір. За останній період видано розпорядження голови обласної державної адміністрації про придбання в кожен центральну районну і міську бібліотеку по 2 комп'ютери, про забезпечення створення та розвиток мережі пунктів колективного доступу до Інтернету на базі бібліотек, насамперед у

сільській місцевості. Ще на початку року до реалізації поставлених завдань приступили у Володимирецькому районі. За кошти з районного бюджету та за підтримки голови райдержадміністрації Мельника В.Д. придбано по 2 комп'ютери у центральну районну бібліотеку, публічно-шкільні бібліотеки сіл Антонівка, Каноничі, Городець. Вперше в області в одному з найвіддаленіших поліських районів читачі сільських бібліотек можуть ввійти у всевітню мережу Інтернет.

Володимирецька централізована система є базою навчання з питань автоматизації сільських книгозбірень для бібліотекарів області. Нещодавно тут навчалися директори ЦБС, начальники відділів культури районних адміністрацій.

Стали на шлях автоматизації сільські бібліотеки у Березнівському районі, де розвиток галузі культури є одним з важливих напрямів діяльності органів влади. (голова райдержадміністрації Каменчук Л.І.). До мережі Інтернет вже підключені бібліотеки в селах Кам'янка, Балашівка, Городище. Це сучасні установи, які обладнані комп'ютерами, телевізорами, музичними центрами.

Виявом особливої турботи органів влади про бібліотеки та їх користувачів є створення Інтернет-центрів на базі центральних бібліотек. Їх відкриття стало можливим завдяки фінансовій підтримці Посольства США в Україні та райдержадміністрацій. Впродовж трьох років Інтернет-центри діють на базі Березнівської, Радивилівської, Сарненської ЦРБ, Рівненської ЦМБ. Нещодавно прийняв перших відвідувачів Інтернет-центр в Здолбунові. В бібліотечних інтернет-залах користувачі не тільки мають доступ до ресурсів, а й можуть пройти курс навчання роботи в Інтернеті, поспілкуватися з однодумцями.

Відрадным є те, що в області, чи не єдиній в західному регіоні України, за кошти з місцевих бюджетів комп'ютеризовано 70 відсотків центральних районних бібліотек, і половина з них має доступ до мережі Інтернет, що значно розширило інформаційні можливості користувачів, створило сприятливі умови для оперативного і повного задоволення все зростаючих їх запитів.

Питання розвитку бібліотек, як і всієї галузі культури, постійно в центрі уваги органів влади. Вони обговорюються на виїзних колегіях обласної державної адміністрації в кожному районі, є невід'ємною складовою при вирішенні питань комп'ютеризації закладів, які задовольняють соціальні потреби населення в місті та на селі. Підтвердження цьому - останнє доручення обласної держадміністрації, в якому йдеться про вирішення питання в період комп'ютеризації шкіл, підключення до мережі Інтернет на безоплатній основі сільських публічно-шкільних книгозбірень.

За словами директора Регіонального інформаційного комп'ютерного центру Рівненської обласної держадміністрації Трифонюка Ю.С. в області завершується робота по створенню комп'ютерної мережі, а отже бібліотекам усіх населених пунктів регіону буде надано можливість підключення до мережі Інтернет. Читачі різних категорій без вікових обмежень отримають вільний доступ до інформаційних ресурсів Всесвітньої мережі, що сприятиме підвищенню їх освітнього рівня, професійному та інтелектуальному розвитку, оперативному задоволенню їх запитів.

За підтримкою органів влади набуває динамічного розвитку соціальна функція бібліотек. Основним завданням є інформаційне обслуговування керів-

ників владних структур, забезпечення прозорості прийнятих владою рішень, надання інформації з усіх питань життєдіяльності пересічному мешканцю. Безпосередньо в бібліотеці кожен житель села чи міста може ознайомитися з рішеннями виконкому сільської (міської) ради, розпорядженням голови, зрештою отримати будь-яку життєво необхідну інформацію. При цьому соціальна робота бібліотек не обмежується роботою центрів регіональної інформації. Пріоритетом своєї діяльності книгозбірня області обрала інформаційне обслуговування людей, малозабезпечених громадян з особливими потребами. Реалізації цього завдання сприяє випуск інформаційного бюлетеня Inva.net, підготовкою та виданням якого займається Рівненська державна обласна бібліотека, а поширенням та популяризацією у кожному населеному пункті області - сільські бібліотекарі. Кожен випуск бюлетеня готується за активним сприянням партнерів – структурних підрозділів облдержадміністрації, зокрема: головного управління соціального захисту населення, обласного відділення Фонду соціального захисту інвалідів, управління охорони здоров'я, управління у справах сім'ї та молоді.

Кожен крок, зроблений владою назустріч бібліотекам, в першу чергу є виявом турботи про пересічного користувача, реалізацію його конституційного права на всебічний розвиток особистості, підтримку ідеалів вільного, відкритого і демократичного суспільства.

**ПІДСУМКИ РОБОТИ ПО РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ
“СТВОРЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО
ІНФОРМАЦІЙНОГО ПОРТАЛУ
І ІНФОРМАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ”
ЗА ПЕРІОД З КВІТНЯ 2003 ПО СЕРПЕНЬ 2004 РР.**

***Ярошук В.П.,
Демчук П.І.***

Рівненська державна обласна бібліотека за організаційної та фінансової підтримки Міжнародного фонду „Відродження” та різних інституцій працює над реалізацією проекту „Створення регіонального інформаційного порталу і інформаційного центру”. Мета проекту – покращити можливості доступу до соціально важливої інформації для громадян України, Рівненщини через електронні мережі.

З метою сприяння реалізації проекту прийнято розпорядження голови обласної державної адміністрації „Про створення регіонального інформаційного порталу” від 26 грудня 2002 року, №752.

Щокварталу робоча група звітує перед державною адміністрацією про виконану роботу.

Протягом січня 2003 року були проведені організаційні заходи по реалізації проекту “Створення регіональних інформаційних порталів”. Створено структурний підрозділ „Регіональний інформаційний центр”, який включає сектор “Регіональний інформаційний портал”. Складено план роботи сектора, розроблено посадові інструкції.

В секторі працює робоча група у складі:

1. Щербан Раїси Миколаївни - заступника керівника, маркетингові дослідження;

2. Демчук Павліни Іванівни – керівника робочої групи, наукова редакція контенту порталу;

3. Ярощука Михайла Володимировича – менеджера по зв'язках з партнерами, реклама порталу;

4. Тимощук Наталії Петрівни – фахівця по наповненню контенту, редакція порталу;

5. Басіч Марії Миколаївни – наповнення контенту;

6. Ярмака Володимира Миколайовича – підтримка технічного забезпечення, дизайн порталу.

Для роботи виділено приміщення бібліотеки та оснащення: 6 комп'ютерів, принтер, сканер. Здійснено підключення до мережі Інтернет (за рахунок бібліотеки).

У листопаді 2003 року бібліотека одержала технічні засоби від Міжнародного Фонду "Відродження":

1. Жорсткий диск 36.4Gb SCSI1;

2. Два монітори IBM 17";

3. Сканер HP SJ 3500c;

4. Принтер HP LJ 1300;

5. Цифрову фотокамеру Olympus E20.

27.04.2004 р. у сектор реалізації проекту від Міжнародного фонду „Відродження” надійшло технічне обладнання та програмне забезпечення:

1. Сервер IBM xSer 205, пам'ять для сервера IBM xSer 205 (KTM0067/512).

2. PC IBM Cel 2.4GHz, 128MB, 40GB, 48xCD, ethernet, WXP-P - 2 шт.

3. Монітор IBM E74 17" – 1 шт.

4. Камера Genius VideoCam NB – 1 шт.

У травні 2004р. підключено сервер до мережі Інтернет, здійснено запуск порталу.

Для реалізації проекту здійснено аналіз наявної інформації про регіон на порталах і сайтах мережі Інтернет.

Основна кількість сайтів створена у 2002-2004 роках. На них представлена інформація про всі сторони життя області: бізнес, соціальну сферу, історію. Зокрема, на сайтах обласної державної адміністрації та Рівненської міської ради представлено розпорядження голови обласної державної адміністрації, рішення сесій Рівненської міської ради, соціально-економічна характеристика районів області та міста Рівне, історичні довідки, контактна інформація установ та закладів соціальної сфери.

Найбільшу кількість сайтів створено підприємствами та фірмами, які займаються виробництвом, продажем товарів та наданням послуг (165), фірмами і організаціями міста Рівне, діяльність яких пов'язана з комп'ютерними та інформаційними технологіями (64), банками (20), закладами освіти (23).

Серед них об'ємний банк інформації про підприємства, товари, послуги, ціни містить бізнес-портал "Ділове Рівне", інформаційно-пошукова система "Rivne.info", сайт „Рівненська торгово-промислова палата". Сайт "Український лісовий ринок" призначений для використання бізнесменами, задіяними у лісозаготівельній та деревообробній промисловості, і містить каталог веб-сайтів учасників порталу "Український лісовий ринок". "IT-Center" – Інтернет-проект, присвячений рівненському ринку комп'ютерної

техніки, програмного забезпечення та послуг. Створені веб-сайти і в районних центрах області, зокрема районними бібліотеками Березнівського, Радивилівського та Сарненського районів, офіційні сайти адміністрацій міст: Здолбунів, Сарни, Рокитне, Радивилів. Загальна інформація про міста Рівненщини представлена на сайті "Асоціація міст України".

Перелік основних проаналізованих сайтів:

<http://rivne.info> - Інформаційно-пошукова система „Rivne.info”

<http://obladmin.rv.ua> – Рівненська обласна державна адміністрація

<http://www.city-adm.rv.ua/> - Офіційна сторінка міста Рівне

<http://www.dilove.rivne.com/> - Бізнес-портал „Ділове Рівне”

<http://www.rcci.rivne.com/> - Рівненська торгово-промислова палата

<http://sec.jb.rovno.ua/> - Сайт Рівненської обласної служби зайнятості

<http://riv-dpa.ukrwest.net/> - Державна податкова адміністрація у

Рівненській області

<http://umvs.rv.ukrtel.net> - Управління внутрішніх справ України в

Рівненській області

<http://www.goldenpages.rivne.com> – "Золоті сторінки Рівне"

<http://www.rovno.bos.ru/> - Сайт Інтернет-сервіс провайдера "Рівненські глобальні мережі"

<http://rivne.org> – Віртуальне місто Рівне

<http://www.autobaza.nm.ru/> - Портал „Автобаза”

<http://woodex.com.ua> – Український лісовий ринок

<http://oblhospital.rv.ua/> - Рівненська обласна клінічна лікарня

<http://rstu.rv.ua/bogo.html> - Український державний університет водного господарства та природокористування

http://www.rivne.com/~rissksu/ua/index_u.html - Рівненський інститут слов'янознавства Київського інституту „Слов'янський університет”

<http://rokitne.rv.ua/> - Рокитне. Інформаційна Інтернет-сторінка міста

<http://www.zdol.rv.ua/> - Здолбунів. Міський портал

<http://www.radyvyliv-rada.gov.ua/> - Радивилів. Радивилівський район.

Web-сайт Радивилівської районної державної адміністрації.

Аналіз показав, що Інтернет-середовище регіону насичене веб-ресурсами тематичної спрямованості. Недостатньо представлена інформація в мережі Інтернет таких галузей регіону, як культура, охорона здоров'я, освіта, соціальне забезпечення, система пільг та субсидій, екологія, спорт, туризм, засоби масової інформації, громадські організації, право. Аналогічного ресурсу тому, який повинен з'явитися в результаті реалізації проекту, в регіоні не створено.

Для наповнення тематичних розділів та каталогу веб-ресурсів порталу група зосередилася на роботі по акумуляції інформації соціального спрямування.

Для формування ядра контенту порталу – каталога регіональних веб-ресурсів переглянуто основні пошукові системи мережі Інтернет, портали, сайти, довідники та інші джерела і віднайдено 728 веб-ресурсів. З них при проведенні наукового відбору та систематизації відібрано до каталога 560. Опис

відібраних сайтів здійснено за стандартом для опису цифрових ресурсів Інтернет – Дублінське ядро метаданих.

Розроблено структуру запитів для отримання даних про діяльність та послуги від 782 підприємств та організацій області, інформація про які відсутня в регіональному Інтернет-середовищі.

Протягом року сформовано 512 повнотекстових інформаційних сторінок (набір, форматування, сканування, редакція текстів, підбір і сканування, форматування фотографій, створення вебліографії, бібліографії, розклад руху транспорту), зокрема, до таких рубрик контенту порталу як: “Цільові програми” (46), “Пам’ятні місця” (19), “Освіта” (115), “Медицина” (38), “Соціальний захист” (20), “Культура” (42), “ЗМІ” (49), Сім’я (14), Комунальні послуги (26), Громадські та благодійні організації (28).

Продовжували формувати базу даних „Рішення Рівненської обласної ради” (410 документів).

До розділу „Фотогалерея” проведено сканування та форматування фотографій:

- Рівненська обласна спілка фотохудожників – 88 фотографій;
- Рівненська дитяча художня школа – 27 фотографій.

Завершено роботу над створенням „Календаря знаменних і пам’ятних дат Рівненщини”, який буде розміщений на порталі.

Працівники групи брали активну участь у роботі „Травневих шкіл” та Міжнародних конференцій, на яких розглядалися питання створення порталів. Розроблено презентацію для виступів керівника проекту Ярошук В.П. в м. Мукачево на “Травневій школі” 2003р. та в м. Судак на 10-ої конференції “Крим-2003”. Презентація розкрила етапи та методи роботи сектора над створенням порталу. В червні керівник порталу та заступник, а також керівник робочої групи взяли участь у роботі 10-ої Міжнародної конференції “Крим-2003”. Директор виступила з підготовленою презентацією на спеціальному семінарі, присвяченому створенню порталу. На конференції „Крим-2004” – виступ директора на фокусному семінарі з проблем утворення Рівненською державною обласною бібліотекою „Регіонального інформаційного центру”.

Систематично розміщуються оголошення в обласних газетах з метою виявлення адрес веб-ресурсів та оголошення про надання інформації для розміщення на порталі у гостьових книгах, форумах, дошках оголошень регіональних сайтів, порталів.

Постійно здійснюється технічна підтримка та модернізація сайту бібліотеки та локальних баз даних Регіонального інформаційного центру. Протягом жовтня-січня 2003 року повністю здійснено модифікацію сайту бібліотеки, розроблено новий дизайн, сервіс.

У квітні 2004р. група ознайомилася з „Посібником по використанню системи управління змістом Регіонального порталу в коробці”, визначила повну назву та адресу сайту, коротку назву та адресу сайту, ключові слова в заголовках веб-сторінок українською, російською та англійською мовами.

В даний час група розпочала наповнення каталога ресурсів та тематичних розділів порталу інформаційними матеріалами.

Для популяризації „Регіонального інформаційного порталу” видано буклет, розміщено інформацію в засобах масової інформації.

ПІДСУМКИ РОБОТИ ІНТЕРНЕТ-ЦЕНТРІВ

**Ярошук В.П.,
Щербан Р.М.**

Узагальнено діяльність Інтернет – центрів, які працюють за підтримки Посольства США в Україні в рамках проекту «Інтернет в районній бібліотеці» (LEAP, LEAP- plus, DELTA) за період 2002-2004р.

Березнівський ЦРБ lib@berezne.com
Сарненський ЦРБ library@sova.com.ua
Радивилівський ЦРБ library2002@ukr.net
Рівненській ОДБ library@libr.rv.ua

Проект виконувався відповідно до кошторису, зазначеного в угоді.

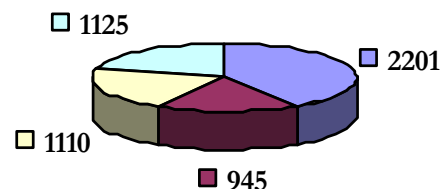
В Інтернет-центрах удосконалювалася робота з користувачами, урізноманітнювалися заходи серед різних груп користувачів, розширювалась база технічних засобів. За рахунок місцевих коштів придбано: в Березнівському Інтернет–центрі 3 (три) комп'ютери, в тому числі один - для дітей сиріт та дітей інвалідів подарував депутат Верховної Ради Шершун М., придбано 2 комп'ютери, ксерокс, сканер в Сарненський Інтернет–центр, комп'ютери, принтер в Радивилівський Інтернет-центр.

Всього (технічне оснащення): Березнівський Інтернет-центр - 4 комп'ютери, 2 принтери , сканер; Сарненський Інтернет–центр - 3 комп'ютери, принтер, ксерокс, сканер; Радивилівський Інтернет–центр - 3 комп'ютери, 2 принтери, сканер; РОУНБ - комп'ютер, принтер.

Проводились групові та індивідуальні навчання користувачів, в тому числі за участю консультантів РОУНБ. Всього навчання пройшли 1963 користувачі. Інтернет–центри стали базою навчання для бібліотечних працівників всіх систем та відомств. Активізувалась ця робота в 2004 р. у зв'язку з комп'ютеризацією бібліотек області, підключенням їх до мережі інтернет. На базі Рівненської ОУНБ навчалися бібліотекарі Здолбунівського, Рівненського районів, м. Рівне. В Радивилівському інтернет–центрі навчання пройшли працівники Корецької, Млинівської, Демидівської, Дубенської ЦБС, а в Сарнах навчалися бібліотекарі північних районів – Володимирецького, Дубровицького, Зарічненського, Рокитнівського.

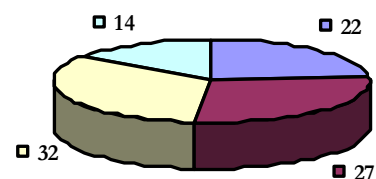
Навчанням охоплено:

Березнівський 2201 чол.
Сарненський 945чол.
Радивилівський 1110 чол.
м. Рівне 1125 чол.
Всього 1963 чол. 5381

Діти з обмеженими можливостями

Березнівський 22 чол.
Сарненський 27 чол.
Радивилівський 32 чол.
м. Рівне 14 чол.
Всього 95 чол.

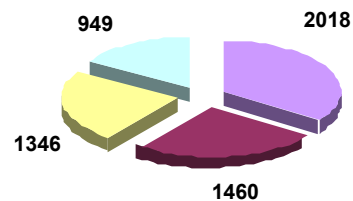

РОУНБ проведено моніторинг діяльності Інтернет–центрів: 2002 р. – у жовтні, 2003 р. – у серпні. За результатами моніторингу 2003 року виявлено, що більшість відвідувачів Інтернет–центри – діти: 56 % в Березнівському, 42 % в Радивилівському, 61,3 % в Сарненському районах, м. Рівне (РОУНБ) – 4 % . Менше відвідували Інтернет–центри районів дорослі (робітники, службовці, тощо) - відповідно 18%, 30%, 25%. В обласній бібліотеці цей показник склав – 26 %, студенти вузів - 70 %.

Спостерігалася динаміка росту відвідування користувачами Інтернет–центрів.

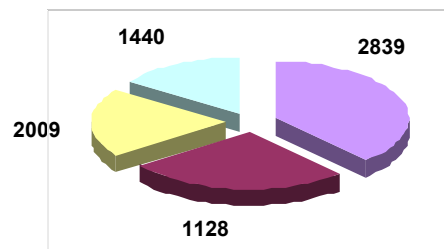
II півр. 2002 р.

Березнівський - 2018
 Сарненський - 949
 Радивилівський - 1460
 РОУНБ – 1346
 Всього – 5773

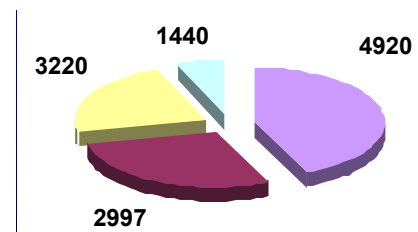
I півр. 2003 р.

Березнівський - 2839
 Сарненський - 1128
 Радивилівський - 2009
 РОУНБ - 1440
 Всього 7416

II півр. 2004 р.

Березнівський - 4920
 Сарненський - 2997
 Радивилівський - 3220
 РОУНБ - 1440
 Всього 12577

Протягом всього періоду найбільша кількість відвідувачів спостерігається у Березнівському Інтернет–центрі, де встановлено 4 комп'ютери.

Запити, з якими зверталися користувачі до мережі Інтернет найрізноманітніші. На першому місці з метою освіти та самоосвіти: 37,5% - Березнівський, 32,1% - Радивилівський, 35% - Сарненський Інтернет–центри, РОУНБ – 56 %; пізнавальною відповідно 22,2 %, 24,2 %; 20 %; 35 %. Як видно, найбільше звернень було з метою отримання інформації на допомогу навчальному процесу студентів, учнів шкіл, та підвищенню кваліфікації вчителів і викладачів учбових закладів.

Вчителі-новатори проводили в Інтернет–центрах віртуальні уроки з історії, біології, географії, зарубіжної літератури, проведенню яких передувала велика підготовча робота: пошук бібліотечними працівниками

необхідної інформації, відбір Web-ресурсів за участю вчителів. Учні самостійно робили оцінку сайтів, використовували інформацію для написання рефератів. Проведено віртуальні уроки в Березно – 20, Радивиліві – 11, Сарнах – 25.

Використання мережі Інтернет сприяло поліпшенню задоволення інформаційних запитів користувачів бібліотек, заповненню лакун на відсутню у книгозбірні літературу.

Інтернет-центри продовжували складати веббібліографічні списки: РОУНБ - 22, Березнівський р-н - 16, Сарненський р-н - 15, Радивилівський – 18; всього - 66.

Інтернет відкрив нові можливості для розвитку Сарненської ЦРБ. Завдяки мережі книгозбірня збагатилася своїми ресурсами на 270 книг, замовлених через мережу інтернет-видавництва ("Кондор", "Знання").

Інтернет-Центр сприяє налагодженню он-лайнного спілкування між юними користувачами, які стали активними учасниками районного фестивалю-конкурсу дитячої поезії "Провесінь". Школярі міста і району поповнили своїми творчими доробками електронний журнал „УМКА“ Львівської державної обласної бібліотеки для дітей.

П'ять відвідувачів Центру вже знайшли нову роботу, в т.ч. і за кордоном.

Для двох випускників ЗОШ стало реальністю здобуття освіти за кордоном. Ресурси світового інформаційного простору допомагають учням та студентам, працівникам освіти, культури, реалізувати власні професійні та освітні потреби.

Постійними користувачами мережі є медичні працівники. До їх послуг підбірка сайтів, присвячених новинам медицини, лікарським препаратам, медичному обладнанню, новим методикам лікування. Лікарі ведуть активну переписку з колегами та медичними фірмами, використовуючи електронну пошту.

Для пошуку правової інформації звертаються до Інтернету працівники охоронних органів. Необхідні закони чи постанови записуються на дискету або роздруковуються.

Працівниками Інтернет-центру налагоджено тісні зв'язки із соціальними службами, проводиться робота на допомогу інформаційного забезпеченню людей з вадами здоров'я. Завдяки роботі Інтернет-центру інваліди м. Сарни мають можливість спілкуватися з ровесниками з інших регіонів України.

Консультанти Інтернет-Центру не тільки використовують вже існуючі інформаційні ресурси всесвітньої мережі для задоволення потреб користувачів, а й створюють власні. За період функціонування Центру працівниками розроблено 25 веббібліографічних списків на найбільш запитувані теми.

Візиткою Центру є веб-сайт <http://lib.sowa.com.ua>, де висвітлюються новини та події краю, діяльність місцевих органів влади. Працюють сарненчани над створенням фотогалереї „Народні промисли поліського краю“. Цікавим є той факт, що на сайті вміщено домашню сторінку

www.narod.ru емігранта, українця за походженням, Дмитра Образа, з штату Мічиган. Колишній сарненчанин знайомить з історією штату, пропонує для перегляду цікаву фотогалерею.

Інтернет став важливим складником інформаційних ресурсів Березнівської ЦРБ. Читачі бібліотеки мають унікальну можливість широко використовувати інформаційні ресурси, накопичені як бібліотеками України, так і інших країн. Відвідувачами Інтернет-центру є різні категорії користувачів: учні шкіл м. Березне та Березнівського району, студенти, службовці, лікарі, вчителі, бібліотекарі та ін. Використання мережі Інтернет сприяло поліпшенню задоволення інформаційних запитів користувачів бібліотек на відсутню в бібліотеці літературу.

З 2002 р. в Березно проводиться віртуальний обласний фестиваль дитячої поезії "Провесінь", який з 2003 р. став міжобласним. На сайті бібліотеки – положення, історія фестивалю, учасники, твори переможців. У 2004 р. у ньому взяли участь юні поети міст Рівне та Кузнецовськ, Радивилівського, Гоцанського, Костопільського, Сарненського, Володимирецького, Дубровицького, Дубнівського районів. Школяри надсилали свої роботи через електронну пошту або відділення зв'язку. Роботи виставлялися для ознайомлення на сайті бібліотеки. 30 березня всі учасники зібралися в бібліотеці, де читали свої твори. Це були вірші про маму, Батьківщину, рідну природу і, звісно ж, про кохання. Головну нагороду фестивалю присуджено юній поетесі – дитині-інваліду Софійці Бухало з Сарненського району, яка пише ногами.

Інформація з мережі Інтернет допомагає вдосконалювати кваліфікацію лікарів районної лікарні: лікаря-анестезіолога О.В. Протасовича, рентгенолога Р.В. Швед. Щотижня відвідує Інтернет-центр дитячий лікар-офтальмолог Денищук П.В. з метою пошуку та відбору інформації на допомогу запровадженню нових методик лікування очних захворювань.

Систематична робота в Інтернет-центрі допомогла учениці 11 класу Березнівської гімназії Тетяні Лапатській підготувати тему "Інтернет та переклади українською мовою" та вибороти I місце на Всеукраїнському симпозіумі "Україністика на початку тисячоліття: проблеми історії та мовознавства".

Пріоритетним напрямком діяльності Інтернет-центру є робота з користувачами з обмеженими можливостями. На WEB-сторінці створений розділ Inva.net, присвячений проблемам інвалідів. Тут розміщено дані про кількість інвалідів в Березнівському районі, про організації, які опікуються людьми з особливими потребами, вміщено невелику галерею робіт дітей-інвалідів.

17 червня 2004 року Інтернет-центр Березнівської ЦРБ відвідали учасники виїзного засідання колегії Міністерства культури та мистецтв України на чолі з Міністром культури Ю.П. Богуцьким. Вони також побували в бібліотеках-філіях сіл Городище, Кам'янка, які мають доступ до світової мережі. Допомогу по створенню WEB-сторінок сільських бібліотек району надано обласною державною бібліотекою.

Інтернет-центр Радивилівської ЦРБ відвідують працівники райдержад-

міністрації, районної ради, працівники культури, освіти, медицини, учні, студенти. Великим попитом серед читачів ЦРБ користуються віртуальні журнали: "Зарневский летописец", "Почемучка", "Вопросы ученого кота". Став популярним серед учнівської молоді передплачений через Інтернет журнал "Англійський Інтернет-курс". Дитячий журнал "Сонечко" зайняв належне місце у рейтингу улюблених дитячих видань.

Для найменших підготовлено електронні версії рекомендаційних інформаційних листівок "Баю-бай! Засинай!" (список та тексти колискових пісень), пам'ятки – закладки "Тарас Шевченко" та "Леся Українка", листівка "Наш Інтернет-центр." Для дітей середнього шкільного віку працює клуб любителів комп'ютерних ігор.

Проводиться робота по накопиченню матеріалів у віртуальні папки "Історія", "Література", "Комп'ютери", "Сценарії", "Охорона безпеки життєдіяльності дітей", "Психологія", "Народознавство" та ін.

Для вчителів та учнів, загальноосвітніх закладів міста систематично проводяться огляди WEB - сайтів, бібліотечні уроки.

Про новації в медицині дізнаються через мережу Інтернет лікарі Радивилівської районної лікарні. Свою професійну кваліфікацію вдосконалює за допомогою інформаційного сайту www.doctor.ru педіатр Черешньовська Н.А

Значна увага в Інтернет–центрі приділяється обслуговуванню людей з обмеженими можливостями. З метою координації роботи укладені угоди між бібліотекою управління праці та соціального захисту населення, центром соціальної служби для молоді районної державної адміністрації. В 2004 р. за підтримки Посольства США в Україні придбано комп'ютер. В Інтернет-центрі оформлено стенд "Джерело милосердя", де зібрана різноманітна інформація: веббібліографія офіційних документів, які стосуються цієї категорії, навчальні заклади і центри соціальної реабілітації інвалідів, оголошення про набір та безкоштовні курси навчання основам комп'ютерної грамотності. Навчання пройшли вже 30 інвалідів, 7 - мають власні комп'ютери та безкоштовний доступ до мережі Інтернет, який надає їм підприємець Ворожбит М. Б. Консультанти Інтернет-центру проводять дистанційне навчання членів сім'ї Великан, ГУК, Процик, допомагають в пошуку інформації, складають списки літератури, доставлять повні тексти документів на ПК тощо.

Батькам дитини-інваліда (ДЦП) Драновського Юрія через сайт www.reha.lviv.ua надана допомога в пошуку інформації про методи лікування професора Володимира Козьявкіна, Міжнародна клініка відновного лікування, яка знаходиться в м. Трускавець.

Батьки дітей-інвалідів Дрегера Тараса, Лисюк Тетяни, Литвина Сергія працюють в системі запитання-відповідь, використовуючи при цьому сайти <http://www.neurology.ru/inet.htm> , <http://nevronet.psi.med.ru>.

За допомогою сайту www.dikul.ru для Євгена Белея, інваліда І-ї групи знайдено санаторій для лікування його хвороби. Для інваліда дитинства Кухарук Людмили на сайті <http://www.alsenik.chat.ru/Alla/index.htm> консультанти центру відбирають схеми вишиванок.

Всього залучено 32 користувачі з обмеженими фізичними можливостями, які відвідали Інтернет –центр 100 разів.

За допомогою сайтів по працевлаштуванню [www.avanport.com.](http://www.avanport.com), <http://banker.kiev.ua> , www.lvivbest.com Бондар О. та Романюк В. знайшли роботу в Києві. Завдяки Інтернету проведено підписку на отримання від інформаційного каналу Sybshribe.ru статей на тему "Ранній розвиток дітей, розвиваючи ігри".

На базі Інтернет-центру пройшли навчання комп'ютерній грамотності та роботі в мережі Інтернет бібліотекарі Дубенського, Корецького, Млинівського та Демидівського районів.

Відповідно до програми занять в інтернет-центрі щомісячно навчаються завідувачі бібліотеками-філіалами району.

Реалізація проекту LEAP розширила інформаційні можливості бібліотеки, сприяла підвищенню її іміджу. Завдячуючи проекту значно зріс інтерес працівників до впровадження в роботу нових інформаційних технологій. А це в свою чергу допомагає усвідомити необхідність постійного підвищення свого професійного рівня.

Великою популярністю жителів міста Рівне користується Інтернет-центр РОУНБ. Тематика запитів відвідувачів найрізноманітніша: сучасний стан економіки, політичне життя України, зайнятість населення, освіта тощо. Для користувачів систематично складаються вебліографічні списки. Найбільш запитуються теми з економіки, політики, історії України, права, з проблем екології, ін.

Надається допомога у підготовці вебліографії бібліотекам-філіалам області. Для них укладено списки з методики викладання географії, історії, біології, математики, з питань сучасної молодіжної музики.

З метою кращого задоволення запитів користувачів та надання нового виду сервісних послуг, пов'язаних з використанням електронних ресурсів, в мережі інтернет на сайті РОУНБ відкрито "віртуальну довідку". Через електронну пошту користувач має можливість отримати інформацію про наявні в книгозбірні документи.

Проводилась робота по удосконаленню та наповненню Web-сайтів: <http://lib.sowa.com.ua>; [http:// library.berezne.com](http://library.berezne.com) ; <http://rad.rv.ua>.

Діяльність інтернет-центрів широко висвітлювалася в ЗМІ, по радіо, телебаченню.

На сторінках

- Радивилівської газети "Прапор перемоги" опубліковано 30 заміток. Тираж газети – 3295 прим.;
- Березнівської "Надслучанський вісник" – 25 статей та заміток. Тираж - 5449;
- Сарненської "Сарненські новини" – 22 замітки. Тираж – 9538 прим.

ДЕЩО ІЗ ВЛАСНОГО ДОСВІДУ ТА АМЕРИКАНСЬКОГО НАДБАННЯ

Волкова С.О.

Розглядається досвід роботи американських бібліотек, набутий під час стажування, та можливості його запровадження в роботу Інформаційно-ресурсного Центру „Вікно в Америку” та Ресурсного Центру для викладачів англійської мови, що працюють на базі Рівненської державної обласної бібліотеки.

„Найкращі думки є загальним надбанням”

Сенека

„Використання запозичених думок завжди супроводжується деякою незручністю, адже ледь тільки ми усвідомлюємо, як їх треба застосувати, вони стають нашим надбанням”

Емерсон

Ще влітку 2002 року з метою матеріальної підтримки українських бібліотек інформаційно-методичними ресурсами та втілення в їх роботу найкращих традицій та досвіду сучасних американських бібліотек Відділ преси, освіти та культури Посольства США в Україні відкрив в шести обласних центрах (Луганськ, Рівне, Сімферополь, Одеса, Львів та Суми) Інформаційно-ресурсні центри „Вікно в Америку”. Центри організовані в основному на базі відділів обслуговування документами іноземними мовами обласних державних бібліотек і покликані сприяти задоволенню інформаційних, культурних та освітніх потреб користувачів про весь спектр життя, що стосується Сполучених Штатів Америки. Трохи згодом, у жовтні 2003 року, в бібліотеці відкрився і Ресурсний центр для викладачів англійської мови, який презентувала Аташе з питань викладання англійської мови Відділу преси, освіти та культури Посольства США в Україні Патрісія Салліван. Як директору Центру мені довелося пройти стажування в рамках програми Держдепартаменту США „Міжнародні відвідувачі» у найкращих американських бібліотеках, серед яких – Бібліотека Конгресу США, Публічні бібліотеки міст Чикаго та Нью-Йорка, бібліотека Університету Іллінойс (м. Урбана-Шампань), шкільні бібліотеки м.Альбукеркі (штат Нью-Мексіко) та публічні бібліотеки м.Берлінгтон (штат Вермонт).

Мені, бібліотекарєві з 25-річним стажем, було цікаво поділитися своїм досвідом та ознайомитися з поточними формами бібліотечної роботи, що ведеться в американських бібліотеках, насамперед з таким контингентом користувачів, як вчителі, викладачі, студенти, школярі, оскільки це основний читацький склад нашої бібліотеки. Цей напрямок роботи є одним із пріоритетних в роботі відділу і має давні традиції та напрацювання. Наприклад, наша співпраця вже на протязі 10 років з Інститутом післядипломної освіти полягає в тому, що під час перебування на курсах вчителів англійської мови районних та сільських шкіл, один день (традиційно це середа чи п'ятниця) вони проводять в нашому Центрі, де ми знайомимо їх з новинами методичної, учбової та довідкової літератури, що надійшла до бібліотеки, проводимо спільні конференції, семінари,

тренінги. Вчителям запам'ятався обласний семінар методистів, керівників методо'б'єднань та вчителів англійської мови „Телекомунікаційні технології в діяльності вчителя іноземної мови” за участі координатора по грантовій роботі і роботі з партнерами Богдана Микицея (ІАТР, м.Київ), зустріч з вчителями англійської мови – випускниками та на півфіналістами американських освітніх програм, в якій приймала участь заступник аташе з питань культури Посольства США в Україні Марта Перейма. Певна робота проводиться і з учнями. В Центр постійно надходить інформація про оголошення конкурсів американських освітніх програм. Ми розповідаємо про них учням та студентам, проводимо тренінги за участі співробітників American Councils з написання аплікаційних форм та підготовки до здачі тестів на рівень володіння англійською мовою (TOEFL, SAT, GRE).

Приємно було дізнатися, що в нашій роботі є багато спільного. Американські бібліотеки так само, як і наші, тісно співпрацюють з освітніми установами міст, де вони розташовані, що значно збагачує можливості їх кваліфікованого обслуговування. Сьогодні багато американських бібліотек працює над створенням мультимедійних комп'ютерних програм з різних предметів (ми ознайомилися з таким Центром в бібліотеці Конгресу США), що створюють для учня комфортне середовище, в якому є все для того, щоб самостійно засвоїти предмет чи підготуватися до вступу у вищий навчальний заклад. До цієї роботи залучають найкращих вчителів, що викладають в американських школах. Ці комп'ютерні програми апробуються на базі бібліотек.

Сучасне технічне оснащення наших Центрів дозволяє і в нашій бібліотеці втілити цей досвід. Бібліотека тісно співпрацює з НГО „Центр сучасних освітніх технологій”, який працює в приміщенні бібліотеки і розробляє цілу низку мультимедійних програм, курсів, електронних підручників, довідників, що можуть бути використані у вивченні іноземних мов. Вони мають досить великий навчальний потенціал для вчителів і школярів, допомагають більш цікаво й ефективно організувати своє навчання.

Наявність комп'ютерів та підключення до мережі Інтернет дозволило обслуговувати в Центрі вчителів та школярів за допомогою електронної бази даних. Дуже популярними є підручниками з граматики англійської мови Азара з компакт-дисками, тести в електронному варіанті, енциклопедичні видання (Americana, Britannica, Grolier, World Book). Вчителі-новатори спеціалізованих шкіл здійснюють пошук по Інтернету нових проектів для впровадження їх в учбовий процес, школярі активно використовують Інтернет для пошуку необхідної їм інформації. Пам'ятаю, як учні ЗОШ № 15 реалізовували проект з американською школою-партнером м.Бермінгем (штат Огайо), обмінюючись повідомленнями про свої малі „батьківщини” - міста, де вони проживають. Як наполегливо діти шукали інформацію не тільки із книжкових джерел, а також в Інтернеті. Цікавим став факт, коли ми знайшли найбільш інформації про нашу річку Устю, що протікає містом, на сайті університету Іллінойс (м.Урбана-Шампань), бібліотека якого має дуже великий фонд слов'янської літератури, а учневі американської школи ми допомогли знайти інформацію про своїх предків (рід князів Любомирських) у фондах стародруків нашої бібліотеки.

В багатьох великих американських публічних бібліотеках, таких як Нью-Йоркська та Чикагська, мені було дуже дивно побачити велику кількість маленьких дітей – учнів початкових та середніх класів. Довідалися, що після школи вони щодня йдуть до бібліотеки, де з великим задоволенням граються, роблять уроки, малюють чи просто вголос читають книжки. Цю роботу з малюками проводять волонтери, зазвичай домогосподарки чи студенти коледжів. Підгледівши таких цікавий досвід роботи, ми вирішили на базі нашого Центру створити і в себе щось подібне, запросивши до співпраці волонтерів Корпусу Миру – Ріджін Кеннеді та Маргарет Кожел, що працюють в Рівному і організували „English Club”, куди з задоволенням приходять спочатку діти різного віку, які просто передивлялися дитячі фільми чи робили домашні завдання з англійської, а сьогодні у клубі і вчителі, і студенти, які знаходять спільні інтереси. Під час цих зустрічей вони обговорюють різні теми, передивляються англійські кінострічки, розважають малечу різними іграми, обговорюють спільно прочитані книжки, читають свої вірші, інколи займаються граматику (проводилися заняття “How to Use Prepositions” та “Creative Reading and Writing”). Таке спілкування допомагає їм розвивати комунікативні навички спілкування, вдосконалювати свої знання англійської та просто цікаво проводити своє дозвілля. Такий досвід показує, що для підлітків бібліотека сьогодні є не тільки центром інформації, але й місцем, де можна відпочити, поспілкуватися, взяти участь в якомусь заході.

Не пройшов повз моєї уваги і той факт, як американська шкільна бібліотека допомагає школі займається громадянським вихованням своїх учнів, тобто вчить їх демократії. До речі, моє стажування проходило під гаслом „Визначна роль бібліотек в американській демократичній традиції”. Я бачила, як проходили рольові ігри в американській школі в Альбукеркі – слухання в Конгресі та вибори Президента США. Для американських дітей такі заняття давно стали нормою. Приємно, що поступово і в нашій країні впроваджуються механізми формування молодих громадян демократичного суспільства. Ми у Центрі також започаткували так звані „уроки демократії”. Випускники програми FLEX, що пройшли стажування в ОБСЄ з питання “Voters’ Education Advocacy” (Освіта виборців), стали протягом двох днів тренерами учнів ЗОШ міста для того, щоб поговорити про важливість голосування, про права, які належать молодим виборцям, про свій власний варіант громадянської політики. Намагатимуся зробити так, щоб ці тренінги в бібліотеці стали традиційними.

На жаль, початок третього тисячоліття відмічено серйозним негативним явищем в культурі, серед яких “глобальний” спад інтересу до читання, особливо в молодіжному середовищі. Зрозуміло, що криза читання пов’язана з розвитком комп’ютерних технологій, впливом Інтернет-культури. Пам’ятаю, коли ще я вчилася у школі, нас „годували” популярним на той час „міфом” про те, що американці – найменш читаюча нація. Звичайно це було великим перебільшенням, але сьогодні ця ситуація притаманна для багатьох розвинутих країн. Що придумали американці, щоб змінити цю ситуацію? Тривогу з приводу кризи дитячого та юнацького читання розділила перша леді США Лаура Буш, яка, до речі, за фахом – бібліотекар та вчитель початкових класів і яка дуже опікується пробле-

мами бібліотек. В багатьох штатах в шкільних бібліотеках був оголошений конкурс на найбільше прочитання художніх книжок. Девізом конкурсу став - „Прочитай найцікавіше та передай своєму товаришеві!”. Переможці конкурсу отримували цінні подарунки, а найбільш завзяті читачі були запрошені на заключний фестиваль конкурсу до Вашингтону. Цікавий досвід. З наступного учбового року ми започаткуємо такий конкурс і в нашій бібліотеці Хай для початку це будуть школярі молодших класів, яким ми запропонуємо конкурс на найбільшу кількість прочитаних казок англійською мовою, а девізом його стане перефразоване “Cogito - ergo sum” - „Читаю – означає існую”.

Таким чином, за короткий період існування Інформаційно-ресурсний Центр „Вікно в Америку” та Ресурсний центр для викладачів англійської мови встигли стати важливою складовою в роботі Рівненської обласної бібліотеки. Нами налагоджені тісні зв'язки з освітніми установами міста і нам вдалося створити групу користувачів, які не тільки активно використовують книжкові та електронні ресурси цих Центрів, а й залучають до співпраці і відвідування нових і нових читачів. По суті Центри стали не тільки „вікнами до Америки” чи до методичної літератури для вчителів англійської мови, а вікнами до інформаційного простору, який гостинно відкриває Рівненська державна обласна бібліотека.

РЕАБІЛІТАЦІЯ ЗА ДОПОМОГОЮ ІНФОРМАЦІЇ (Інформаційне обслуговування людей з обмеженими можливостями)

Щербан Р.М.

Розглядається проблема забезпечення інформацією людей з обмеженими можливостями. Обслуговування дітей-інвалідів в інтернет-центрах Березнівської, Сарненської, Радивилівської ЦБС (Реалізація проекту за підтримки Посольства США в Україні. LEAP-plus). Поширення інформації з мережі Інтернет у найвіддаленіші населені пункти області за допомогою інформаційного бюлетеня “Інва.net”.

Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека (РОУНБ) реалізує проект “Інтернет в районній бібліотеці” (LEAP), підтриманий Посольством США в Україні. Відповідно до проекту на базі трьох центральних районних бібліотек Рівненської області (Березнівської, Радивилівської, Сарненської) створено Інтернет-центри. Головними напрямками діяльності Інтернет-центрів є навчання консультантів, користувачів Інтернет-центрів, забезпечення безкоштовного доступу різних категорій користувачів без вікових обмежень до мережі Інтернет, використання всесвітньої мережі як важливого джерела для задоволення запитів читачів бібліотеки.

Пріоритетною в діяльності Інтернет-центрів є така категорія користувачів як інваліди. За допомогою консультантів вони набувають навиків роботи в мережі Інтернет, здійснюють пошук необхідної інформації. Інтернет розширює рамки спілкування для людей з особливими потребами, що має для них велике значення. Інтернет-центри відвідало 400 дітей-інвалідів. Необхідну інформацію з мережі Інтернет черпають не лише

діти, але і їх батьки (про нові методи лікування, учбові заклади, де діти можуть отримати освіту тощо).

Один раз у 2 місяці в Інтернет-центрах проходять Дні цікавих зустрічей, на які запрошуються діти з вадами здоров'я, їх родини. Віртуальні подорожі, екскурсії по країнах світу, знайомство з цікавими книгами, конкурси приносять їм хвилини радості, допомагають пізнати світ. Батьки мають можливість отримати консультацію від психологів, працівників соціальних служб, поспілкуватися між собою. На одній з таких зустрічей, приуроченій Міжнародному Дню інвалідів, депутат Верховної ради М.Шершун передав для дітей-сиріт та дітей-інвалідів Березнівського інтернет-центру комп'ютер. За підтримки Посольства США в Україні в рамках проекту LEAP-plus придбано комп'ютер у Радивилівську ЦРБ.

Інформація про життєдіяльність інвалідів, державні та громадські організації, які працюють з цією категорією людей, висвітлюється на Web-сторінках в розділі "Інва.net" lib.sowa.com.ua - Сарненська ЦРБ, rad.rv.ua-Радивилівська ЦРБ, library.berezne.com - Березнівська ЦРБ. В РДОБ - libr.rv.ua.

Проте більшість інвалідів області (39 тис, з них: 4,6 – інваліди чорнобильської катастрофи, 4.7 тис. - інваліди війни, 10,2 тис. – інваліди дитинства до 16 років, 5,7 – інші категорії), які проживають у віддалених населених пунктах області, не можуть скористатися послугами Інтернет-центрів з різних причин. Одна із них - бібліотеки не пристосовані для обслуговування користувачів із захворюваннями опорно-рухового апарату, незрячих через відсутність спеціальної техніки.

Дефіцит у бібліотеках нових книг, періодичних видань, в тому числі тематичних для людей з обмеженими можливостями, відсутність спеціальних радіопередач є причиною позбавлення права інвалідів на отримання інформації, їх ізоляції від соціально-культурного життя суспільства.

Вирішенню багатьох проблем, підвищенню поінформованості та освіченості людей з особливими потребами допоможе інформаційний бюлетень "Інва.net", який з 2003 року видає РОУНБ за підтримки Посольства США в Україні (LEAP-plus), та Рівненського обласного фонду соціального захисту інвалідів. Інформаційний бюлетень виходить 1 раз в 2 місяці накладом 500 прим.

Виступаючи навігатором в потоках інформації всесвітньої мережі Інтернет, РОУНБ акумулює необхідні матеріали для задоволення запитів користувачів. Бібліотекарі оглядають спеціальні сайти, українські електронні періодичні видання, оцінюють інформацію і відбирають її для інформаційного бюлетеня "Інва.net".

"Не розглядайте мою інвалідність як проблему. Допоможіть мені пізнати те, що я хочу", - так говориться в Декларації незалежності інваліда (Норман Кюнк), вміщеної в першому числі інформаційного бюлетеня. Тут панорама соціальних подій України, краю, правові документи, що стосуються дітей з обмеженими можливостями, рішення органів місцевої влади, коментар юриста, розповідь про людей, життєву наснагу яких не змогли подолати каліцтво чи хвороба.

Справжнім святом для інвалідів, працівників соціальних служб є презентація кожного випуску інформаційного бюлетеня "Інва.net" в бібліо-

теках області. Бібліотечні працівники, волонтери розповсюджують його у найвіддаленіших населених пунктах області.

Завдяки зворотному зв'язку, який здійснюється за допомогою анкет, вміщених в бюлетені, і які надходять протягом 2 місяців у РДОБ, при підготовці наступних випусків враховуються запити та рекомендації читачів.

Після першого випуску проанкетовано 352 читачі з різними вадами здоров'я.

Серед них за віком:

- Діти до 16 років – 77 чол
- Молодь до 28 років – 75 чол.
- Громадяни віком до 55 років – 155 чол.
- Пенсіонери – 45 чол.

Переважна більшість респондентів (86%) не працюють з причин інвалідності. Серед працюючих - 70%. фахівці гуманітарного профілю.

Найактуальнішими відмічено рубрики “Право, законодавчі документи”, “Повір у себе”, “Панорама подій”.

В наступних випусках бюлетеня респонденти хотіли б отримати інформацію з таких питань:

- нетрадиційні методи оздоровлення – 74%;
- медичні заклади, що займаються реабілітацією інвалідів – 38%;
- підприємницька діяльність людей з обмеженими можливостями – 19 %;
- здобуття освіти – 17%;
- досвід роботи організацій, що опікуються людьми з вадами здоров'я 14%;
- спортивні події – 13%;
- новини літератури – 11%.

Більше 85 конкретних питань адресовані юристу стосовно правового захисту, пільг, які можуть отримувати люди з інвалідністю різних нозологій. 15 питань надіслано для психолога: “Які потенційні можливості дитини-інваліда 17 р.”, “Як поводитись дитині-інваліду, щоб інші вважали його рівним з собою”, “Поради батькам, які виховують дітей, хворих на ДЦП”, “Адаптація дитини – інваліда по слуху” тощо.

Респонденти в наступних випусках інформаційного бюлетеня хотіли б бачити рубрики:

- Запитуємо – відповідаємо
- Мені потрібно
- Творчість
- Знайомства та ін.

Аналіз анкет показав, що для задоволення інформаційних запитів читачів окрім мережі Інтернет необхідна допомога державних та громадських організацій, які мають досвід роботи обслуговування людей з обмеженими можливостями. Бібліотека налагодила співпрацю з головним управлінням праці та соціального захисту населення, обласним центром соціальної служби для молоді, територіальним центром медико-соціального обслуговування інвалідів з порушеннями опорно-рухового апарату, Рівненською обласною громадською організацією “Комітет виборців Ук-

раїни”, обласним центром практичної психології і соціальної роботи, обласним психотерапевтичним товариством, які стали хорошими партнерами в підготовці інформаційного бюлетеня.

У другому числі інформаційного бюлетеня “Інва.net” акцент зроблено на таких питаннях: оздоровлення людей з обмеженими можливостями, правовий захист інвалідів, надання пільг. В рубриці “Творчість” вміщено твори обдарованих дітей-інвалідів. Відкрито рубрику для спілкування та знайомств. Чимало цікавої інформації черпаємо з електронного журналу “Любомира” (для осіб з обмеженими фізичними можливостями) www.lubomira.org, Web-сторінки громадської організації інвалідів “Центр реабілітації “АРИС” <http://aris.dax.ru>.

У 3–4 випуску інформаційного бюлетеня окрім традиційних рубрик вміщена інформація про спеціалізовані навчальні заклади, в яких люди з особливими потребами можуть здобути освіту, дізнатися про умови працевлаштування та організацію робочих місць.

Злоякісні новоутворення є однією з найважливіших медико-біологічних і соціальних проблем. Кожна сота людина в регіоні хворіє на рак. У 5-му випуску зібрано інформацію на допомогу онкологічним хворим, зокрема жінкам, які мають захворювання молочної залози.

У 6-7 числі бюлетеня просто й дохідливо подано інформацію для людей, які хворіють на цукровий діабет. Містяться поради батькам, які мають розумово відсталих дітей.

Електронна версія кожного випуску виставлена на WEB-сторінці РОУНБ <http://libr.rv.ua>. Інформація про нього надсилається партнерам (бібліотекам, громадським організаціям) через розсилку новин бібліотекам України та Росії.

Чимало зусиль необхідно докласти для налагодження зв'язку з інвалідами, які проживають у віддалених населених пунктах області. Але листи, анкети (а їх за 2 роки надійшло до бібліотеки більше тисячі) свідчать про те, що люди з інвалідністю хочуть отримувати інформацію, знайомитися, спілкуватися з однодумцями. Найбільш цікавими визнано рубрики „Творчість”, „Повір у себе”, в яких розміщено поетичні твори, проза, роботи фотографів, художників, розповіді про долі людей, які побороти недугу. В окремих листах – критичні зауваження, рекомендації читачів, які сприяють покращанню кожного наступного числа бюлетеня. А ще питання: Як жити? Як, опинившись у неймовірно складних соціально-економічних умовах, маючи фізичну недугу, знайти дорогу, яка виведе із лабіринту? Хто може допомогти на цьому тернистому шляху? Як побороти недугу? Як жити із страшним вироком, який винесли лікарі? Де знайти сили, щоб боротися, протистояти злій долі? Як звільнитися від тягаря, навчитися радіти, сміятися, бути такими як всі? Як?

Кожне число підготовленого посібника – це робота багатьох людей, які збирають інформацію, консультують, радять, передаючи частку свого тепла читачам. Це, перш за все, бібліотечні ентузіасти Світлана Ступницька, Марія Басіч, Наталя Волян.

За результатами опитування бюлетень прочитали понад 5 тис. чол.

Ми розуміємо, що вирішити всі складні соціальні проблеми людей з обмеженими можливостями, які проживають в області, кількома випус-

ками інформаційного бюлетеня неможливо. Попри офіційні дані, про які звітуємо щорічно в День захисту інвалідів, маємо усвідомити, що залишаємося в неоплатному боргу перед тими, хто потребує нашої допомоги, й не лише фінансової. Нагальними є питання психологічної підтримки людей, які залишилися наодинці з бідом, створення спеціальних радіо- та телепередач, забезпечення бібліотек необхідною літературою.

Хотілося б, щоб розпочата працівниками бібліотеки справа мала продовження за підтримки державних та громадських організацій, щоб інформаційний бюлетень переріс у спеціальний часопис, став для людей з особливими потребами розрадою, трибуною, де можна говорити про все, і де завжди почують.

Література

- Бойчишин Л. *Обновити свій шлях* // Любомира. - № 2. - 2002. - С. 2-6.
- Диянская Г.П. *Библиотечное обслуживание инвалидов – на новый уровень* // Библиотечное ведение. - 1995. - № 4-5. - С. 20-23.
- Диянская Г.П. *Свободный и комфортный – таким должен быть для всех инвалидов доступ к информации* // Библиотека. - 1993. - № 3. - С. 24-27.
- Елфимова Т. *Правовое просвещение инвалидов – средство их социальной защиты* // Библиотека. - 2002. - № 1. - С. 30-31.
- Интернет – помощь в общении?: [Помощь Интернету инвалидам и другим незащищенным слоям населения]* // Библиотека. - 2001. - № 8. - С. 28-29.
- Козлова Г. *Бібліотека Деміївська – інвалідам* // Літ. Україна. - 1996. - 12 груд.
- Пономарьова С. *Повір у себе: [Робота Приазовської ЦРБ з читачами-інвалідами]* // Бібл. планета. - 1999. - № 4. - С. 12.
- Філатова Н. *Від серця до серця (робота Черкаської обл. б-ки для юнацтва з молодими інвалідами)* // Бібл. планета. - 1999. - № 4. - С. 4-13.
- Чехова С., Бойко В. *И нам сочувствие дается: Обслуживание детей-инвалидов* // Библиотека. - 1996. - № 3. - С. 43-44.
- Чурсина Л.Б. *Целители душ: [О работе библиотек по реабилитации инвалидов]* // Библиотека. - 2004. - № 3. - С. 27-28.

ІНТЕРНЕТ В СІЛЬСЬКІЙ БІБЛІОТЕЦІ – РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

Інтернет-технології в бібліотеках

Щербан Р.М.

Ще донедавна у віддалених від обласного центру бібліотеках Інтернет був міфом навіть для обізнаних бібліотечних працівників. Сьогодні це реалія життя. 9 із 17 центральних районних та 7 сільських бібліотек-філіалів Рівненської області мають доступ до Всесвітньої мережі Інтернет. Це стало можливим завдяки особливій увазі до питань автоматизації бібліотек з боку обласної державної адміністрації. У 2002 році прийнято Розпорядження голови обласної державної адміністрації М. Сороки про придбання в кожну ЦРБ по 2 комп'ютери, у 2004 р. – доручення облдержадміністрації про забезпечення створення та розвиток мережі пунктів колективного доступу до мережі Інтернет на базі поштових відділень, бібліотек, комп'ютерних класів шкіл, клубів, насамперед у сільській місцевості. Протягом 2003-2004 років питання комп'ютеризації та автоматизації бібліотек розглядалося в кожному районі на виїзних колегіях обласної державної адміністрації. Першими реалізацію поставлених завдань

розпочали у Володимирецькому районі. За підтримки райдержадміністрації (голова - Мельник Володимир Денисович) придбано по 2 комп'ютери в публічно-шкільні бібліотеки сіл Каноничі, Антонівка, Городець та в центральну районну бібліотеку.

Підключення до мережі Інтернет здійснено через модем, забезпечено швидкість 31,2 кб/с. Провайдером по наданню Інтернет послуг виступив Регіональний інформаційний комп'ютерний центр Рівненської обласної державної адміністрації в особі директора Трифонюка Ю.С. Інтернет послуги надаються відповідно до угоди, укладеної між провайдером та центральною районною бібліотекою.

В бібліотеках-філіалах сіл Антонівка, Городець, розташованих в приміщеннях шкіл, комп'ютери з'єднані в локальну мережу, що забезпечує створення єдиного інформаційно-освітнього середовища для учнів та вчителів, де б вони не працювали - в комп'ютерному класі чи в бібліотеці.

Вирішення питань технічного оснащення бібліотек поставило перед працівниками не менш складні завдання: перехід від традиційних форм задоволення запитів користувачів до використання Інтернет-ресурсів, їх пошуку, розширення сервісних послуг, створення власних Web-ресурсів тощо. Цій роботі передувала серйозна комп'ютерна підготовка бібліотекарів, подолання ними психологічних бар'єрів.

Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека, як головний методичний центр розробила програму навчання, яка включала такі етапи:

- Набуття навичок роботи на комп'ютері;
- Навігація в Інтернет. Пошук інформації. Організація списку "Вибране";
- Електронна пошта. Відправлення та отримання кореспонденції;
- Вебліографія;
- Створення інформаційних продуктів, розширення сервісних послуг;
- Виховання інформаційної культури користувачів.

Відповідно до програми базові знання, а саме, робота на ПК, пошук інформації в мережі Інтернет, бібліотекарі отримали в Інтернет - центрі Сарненської ЦРБ, який протягом 2-х років працює за підтримки Посольства США в Україні в рамках проекту „Інтернет в районній бібліотеці”.

Продовжили навчання завідувачі бібліотеками-філіями у Володимирецькій ЦРБ, де відкрито відділ автоматизації та створення баз даних. Це водночас і творча лабораторія апробації ефективності технологій, методик та підходів до вирішення актуальних проблем подальшої автоматизації публічно-шкільних бібліотек районну. Штат відділу 3 чоловіки: інженер та 2 бібліотечні працівники. Форми занять – лекції, консультації, практичні, тренінги, які проводять як працівники ЦРБ так і головні спеціалісти РОУНБ. Під час занять завідувачі бібліотеками дізналися про таємниці підключення до мережі Інтернет, як працюють популярні сервери, регіональні пошукові системи, як задовольнити запити читачів використовуючи Всесвітню мережу, ознайомились з Веб-сайтами бібліотек України та інших країн світу тощо. Чимало часу відводиться самостійній роботі бібліотекарів, яка виконується на місцях. У разі потреби надається консультативна допомога вчителів інформатики місцевих шкіл, про що було погоджено з районним відділом освіти. Домашні завдання, як от:

відбір Веб-ресурсів для вчителів-предметників, проведення віртуальних подорожей, екскурсій з найменшими користувачами, захищаються завідуючими публічно-шкільними бібліотеками на базі Володимирецької ЦРБ.

Оволодіння бібліотекарями навичками роботи з електронною поштою дало можливість налагодити дистанційне навчання, надання консультативної допомоги з боку Рівненської державної обласної бібліотеки, Володимирецької ЦРБ, організацій-партнерів.

Волонтерську допомогу по створенню Web-сторінок сільських бібліотек району надано Комп'ютерною академією "ШАГ" в особі директора М.Є. Харіва. РДОБ розмістила на власному сервері Web-ресурси книгозбірень Володимиреччини. <http://libr.rv.ua/volodymirec/>

Адаптувавшись до інформаційного середовища, завідуючи сільськими бібліотеками поглиблюють свої знання та навички, виступаючи в ролі золотошукачів, відбирають у всесвітній мережі Інтернет інформацію, необхідну для задоволення запитів різних категорій користувачів. З цією метою складаються вебліографічні списки на різноманітні теми: "Пізнай світ разом з нами", "Птахи - наші друзі" (с. Антонівка), "Віртуальний світ тварин", "Музеї світу" (с. Городець), "Абітурієнт 2004", „Спортивні клуби" (с. Каноничі). Список тем вебресурсів в кожній бібліотеці складає 20-25 назв. Використовується вебліографія для задоволення запитів користувачів, презентацій Web-ресурсів, віртуальних подорожей по музеях, містах та країнах світу, що організуються для дітей різних вікових категорій. Свою роботу бібліотеки-філіали будують у тісній співпраці зі школами, використовуючи Інтернет-ресурси на допомогу навчально-виховному процесу як інструмент для проведення віртуальних уроків, загальноосвітнього розвитку школярів, професійного розвитку педагогів, спілкування та інтелектуального обміну інформацією, як захоплююче навчання (ігровий елемент). Всі заходи плануються з вчителями-предметниками, класними керівниками щоквартально та погоджуються з директорами шкіл.

Особливого значення набула робота бібліотек-філіалів на допомогу формуванню інформаційної культури користувачів, що розглядається як складова учбово-виховної роботи загальноосвітніх закладів.

Відповідно до нової програми занять "Основи інформаційної культури" поряд з традиційними заходами на допомогу формуванню бібліотечно-бібліографічної грамотності зав. бібліотеками навчають школярів старших класів вмінню формувати свою потребу в інформації, здійснювати пошук її в мережі Інтернет, відбирати, оцінювати та створювати якісно нову інформацію.

Попереду завідуючих бібліотеками-філіалами чекає серйозна, кропітка робота - оволодіння новими знаннями та практичними навичками по використанню ресурсів Інтернет, створенню спільно з школами цілісної інформаційної медіасистеми. Та вже зараз можна сказати, що в сільській місцевості краю формується нова модель бібліотеки XXI століття, новий тип бібліотечного працівника. За ними сьогодні, за ними майбутнє.

ІНТЕРНЕТ В РАЙОННІЙ БІБЛІОТЕЦІ

Інтернет-технології в бібліотеках

Щербан Р.М.

Без вільного доступу до інформаційних ресурсів мережі Інтернет сьогодні неможливо уявити сучасну людину і це добре розуміють працівники Березнівської ЦРБ. Тому колектив бібліотеки взяв участь в конкурсі „Інтернет для читачів публічних бібліотек (LEAP)”, оголошений відділом преси, освіти та культури Посольства США в Україні. Проект „Інтернет в районній бібліотеці” (Березнівська, Сарненська Радивилівська ЦРБ) отримав грант і в лютому 2002 року в Березно було відкрито Інтернет-центр, який протягом двох років забезпечує безкоштовний доступ до всесвітньої мережі Інтернет всіх категорій користувачів без вікових обмежень. В світлому, просторому приміщенні до послуг користувачів 3 сучасні комп'ютери: (2 з них придбані за кошти райдержадміністрації), 2 принтери, сканер. Завдяки широкій рекламі в ЗМІ, проведенню екскурсій, а ними протягом 3-х місяців (лютий- квітень) було охоплено більше 1,5 тис. чол., про Інтернет-центр дізналося населення найвіддаленіших сіл району. Бажаючих пізнати віртуальний світ було дуже багато, особливо серед дітей та молоді. Для консультантів Інтернет-центру розпочалася цікава і відповідальна робота – навчання користувачів роботі на комп'ютері, пошуку необхідної інформації у всесвітній мережі. Формувалися окремі групи: культпрацівників, школярів, вчителів і навіть працівників райдержадміністрації. Відповідно до рівня їх підготовки розроблялися програми та визначався термін проведення навчання. За 2,5 роки діяльності центру підготовлено 2.201 чол. користувачів. У визначений час систематично підвищують свою кваліфікацію бібліотечні працівники. Дні спеціаліста, семінари–практикуми для них проводяться тепер в Інтернет – центрі, яким керує директор ЦСПШБ Дзюбак Валентина Сергіївна.

Людно в юнацькому відділенні ЦРБ, де розміщений Інтернет-центр. Щоденно з самого ранку аж до вечора поспішають сюди користувачі. Режим роботи з 9 до 21 години, без вихідних, зручний для кожного – від дітей молодшого віку до тих, хто зайнятий на роботі. Наче мить спливає година подорожей по країнах, музеях, знайомства з флорою і фауною світу, і знову, як обумовлено правилами, записуються користувачі на чергу, щоб в інший день зайти до віртуальної бібліотеки. Інтернет допомагає задовольнити найрізноманітніші запити читачів на інформацію, в тому числі на ту, що відсутня в бібліотеці. А питання, з якими звертаються користувачі багатоаспектні: від типових, простих до найскладніших, як от: пошук текстів улюблених пісень, перегляд новин, пошук рефератів, курсових, контрольних робіт або даних про дохристиянські вірування древньої Вірменії, автомобілебудування або застосування новітніх технологій у медицині тощо. Комфортні умови роботи, висока кваліфікація бібліотекарів, вміння надати допомогу кожному відвідувачу сприяють швидкій адаптації до нових інформаційних технологій навіть наймолодших користувачів. Тому й відвідало Інтернет – центр вже більше 12,7тис. чол.

Використовуючи метамережу, підвищують свою кваліфікацію педагоги міста. Прагнучи зробити свої уроки цікавими, неординарними, вчителі-новатори проводять їх в Інтернет-центрі. Надовго запам'ятався учням 7-В класу ЗОШ № 2 урок „Історія розвитку життя на землі,” на якому учні переглядали заздалегідь відібрані вчителем біології Осовською О.С. та консультантом Гуріною В.П. сайти на пошукових системах Rambler, Яндекс, Мета. Розповідь вчителя супроводжувалась переглядом зображень тварин, які населяли нашу землю. На завершення уроку кожному учню було дано завдання із великої кількості інформації відібрати найцікавішу для написання реферату.

Багато цікавого дізналися учні 7 класу цієї ж школи на віртуальному уроці про життя і творчість Едгара По. Вчитель зарубіжної літератури Мельник Ж.В. побудувала свій урок, використовуючи матеріали електронної бібліотеки М. Мошкова lib.ru, де розміщена не лише біографія Едгара По, його листи, але і повні тексти документів, в т.ч. і програмовий твір „Золотий жук”. У зв'язку з відсутністю в бібліотеці необхідної інформації про В. Хлєбнікова, Г. Аполлінера та ін учні неодноразово зверталися до електронної бібліотеки Мошкова.

Про новації в медицині дізнаються через мережу Інтернет і лікарі районної лікарні. Постійними користувачами Інтернет-центру є лікар-анестезіолог О.В. Протасевич, рентгенолог О.В.Швед, дитячий офтальмолог П.О. Денищук, педіатр О.М. Кулик та багато інших представників медичної галузі.

Родзинкою своєї діяльності вважають працівники Інтернет-центру Web-сайт, який створили першими серед центральних районних бібліотек Рівненщини і який нині є візитною карткою Березнівщини в світовому просторі. Під керівництвом адміністратора серверу Павла Поліщука Web-сайт постійно оновлюється, вдосконалюється. На ньому розміщено інформацію про новини соціально-економічного розвитку, здобутки культури району, відомості про книгозбірні ЦБС. Нещодавно тут оголошено VII відкритий районний фестиваль-конкурс дитячої поезії „Провесінь”, в якому можуть брати участь діти 5-8, 9-11 класів шкіл області. Інформацію про фестиваль, а також правила участі в ньому, бажаючи можуть прочитати в рубриці „Провесінь”. На конкурс щорічно надходять вірші від учнів шкіл області та з Інтернет-центрів Сарненського, Радивилівського районів, м. Рівне.

Багато цікавих планів у березнівчан – створення відеофільму, фотогалереї картин місцевих художників, сторінки кращих робіт дітей-інвалідів, оприлюднення рішень органів місцевої влади. Всього не перерахувати. А головне: бажання допомогти користувачам адаптуватися до потреб нового інформаційного суспільства, знайти найкоротший шлях до інформації.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ: ШЛЯХИ ОНОВЛЕННЯ БІБЛІОТЕК

З досвіду роботи Володимирецької централізованої системи публічно-шкільних бібліотек

Шевчук О.В.

Інформаційно документальний ресурс є основою діяльності кожної бібліотеки.

В умовах обмеженого фінансування доводиться прикладати багато зусиль для поповнення фондів різними видами документів. Вирішенню цієї проблеми сприяло об'єднання інформаційно-документальних ресурсів публічних і шкільних бібліотек в ході реорганізації мережі книгозбірень області.

Оцінюючи реальні можливості розвитку бібліотек в умовах реорганізації, Володимирецька ЦСПШБ взяла активну участь в її реалізації.

Сьогодні єдиний бібліотечний фонд системи, створений шляхом злиття фондів публічних і шкільних книгозбірень, і налічує 860.74 тис. прим., з них 20.90 тис. - підручники. Об'єднанню ресурсів передувала переінвентаризація фондів шкільних бібліотек, які увійшли в ЦСПШБ, а також переоблік в тих публічних книгозбірнях, де змінювалися працівники. Відповідно до наказу директора у визначений термін проведено переоблік фонду, кожен книжку обліковано, класифіковано і розставлено на стелажах, відображено у каталогах. Завідуючі публічно-шкільними бібліотеками прийняли фонди за відповідними актами.

Відділ освіти райдержадміністрації замовляє, фінансує, розподіляє підручники, згідно планів для шкіл району, веде контроль за їх надходженнями на місця. Облік та обробка підручників, навчальної літератури проводиться ЦРБ та бібліотеками-філіями ЦСПШБ, відповідно до "Інструкції про порядок доставки, комплектування та облік навчальної літератури".

Об'єднання бібліотек дало можливість зкоординувати передплату та збільшити кількість надходжень до книгозбірень.

Збагаченню та оновленню бібліотечних ресурсів сприяє регіональна Програма поповнення фондів бібліотек на період до 2005 року, якою передбачено фінансування в розмірі 51.0 тис. грн. В рамках реалізації Програми в минулому році бібліотекам виділено 26.0 тис. грн., з них 20.0 тис. грн. на придбання книг. Закуплено майже 7000 прим. видань підвищеного попиту з питань: економіки, психології, юриспруденції, довідкові видання, художньо-популярна, а також дитяча література. Кожна сільська бібліотека тільки за минулий рік отримала понад 100 прим. цінних видань, коли попередні роки поповнювала свої фонди лише 3-5 примірниками книг місцевих авторів.

Враховуючи запити пріоритетних груп читачів дітей і учнівської молоді, бібліотеки приділяють значну увагу формуванню фондів на допомогу навчально-виховному процесу, організації змістовного дозвілля. Крайшому освоєнню шкільних предметів сприяють навчальні посібники: "Сто одна розмовна тема з англійської мови", "Німецька мова. Розмовні теми для студентів", "Великий довідник. Біологія", "Курс практичної психології" та інші. Інтелектуальному розвитку здібностей сприяють книги серій: "Я пізнаю світ", "Хрестоматія позакласного читання", "Велика енциклопедія школяра", які допомагають юному читачеві замислитися над світом, розширити свій кру-

гозир. Особливий інтерес у найменших користувачів бібліотеки викликають яскраво ілюстровані книги пізнавального змісту: “Динозаври та інші доісторичні тварини”, “Изобретения XX века. Компьютеры», “Казки, вірші, оповідання”, “Книга знань” тощо.

Постійно змінюється і оновлюється, у відповідності до інформаційних потреб користувачів та появи нових часописів, фонд періодичних видань бібліотек.

Центральна районна бібліотека, враховуючи зростаючі запити користувачів в оперативній інформації, передплачує понад 50 назв газет і журналів. За останній рік збільшився до 10 назв репертуар періодики в сільських бібліотеках.

Для оновлення документально-інформаційних ресурсів книгозбірні

Володимирецької ЦСПШБ ведуть пошук альтернативних шляхів і джерел комплектування: налагоджують зв'язки з видавництвами, книготорговельними фірмами, залучають кошти спонсорів та меценатів, проводять благодійні акції та використовують надходження від платних послуг. Так за рахунок платної діяльності в минулому році було придбано книги підвищеного попиту на суму 1300 грн.

Традиційним стало проведення благодійної акції “Подаруй бібліотеці книгу”, завдяки якій бібліотеки системи збагатили фонд майже на 350 прим. видань, що користуються постійним попитом у читачів.

Сьогодні бібліотека поряд з традиційними носіями інформації поповнює свої фонди документами на електронних носіях. За останній період книгозбірнею придбано CD на допомогу навчальному процесу.

Заповнити прогалини у формуванні бібліотечного фонду допомагає інформація з мережі Інтернет, доступ до якої мають бібліотеки сіл: Каноничі, Антонівка, Городець.

Впровадження комп'ютерних технологій дало можливість приступити до створення електронних каталогів. Опанувавши систему ІРБІС, ЦРБ стала активним членом корпоративного об'єднання бібліотек з питань аналітичної обробки документів. Сьогодні кожна сільська бібліотека отримує друковані картки для поповнення каталогів, що сприяє оперативному доведенню інформації до користувача.

Завдяки оновленим інформаційно-документальним ресурсам відроджується бібліотека на селі, відновлюються її інформаційна, культурно-освітня функції. Відкриваються нові можливості для інтелектуального розвитку і духовного збагачення особистості.

БІБЛІОТЕКА І ШКОЛА: ШЛЯХИ ВЗАЄМОДІЇ

(З досвіду роботи Зорянської публічно-шкільної бібліотеки Рівненської ЦСПШБ)

Третяк М.А.

Публічно-шкільна бібліотека с. Зоря Рівненської ЦСПШБ - один з важливих осередків інформаційної підтримки школи та сприяння виховним функціям навчального закладу. Саме тому пріоритетним напрямком діяльності книгозбірні є інформаційне забезпечення навчального процесу.

Зорянська публічно-шкільна бібліотека розташована у двох приміщеннях: у Будинку культури та в гімназії. Працює три досвідчені бібліотекарі, які обслуговують 1605 користувачів. Бібліотеку очолює кваліфікований спеціаліст з великим досвідом роботи - Кашернюк Ніна Леонтіївна.

Фонд бібліотеки нараховує 24293 примірники, з них понад 16000 на допомогу навчальному процесу. Бібліотека отримує понад 60 назв періодичних видань. Серед них: серія газет "Шкільний світ", "Все для вчителя", "Позакласний час", "Освіта України" тощо. Ці видання є цінним джерелом інформації для педагогів та учнів школи. Вони знаходять в них додаткову інформацію, якої немає в підручниках з будь-якої навчальної дисципліни.

Значну спонсорську допомогу в поповненні бібліотечного фонду надає народний депутат України, голова правління ЗАТ Агропромислової корпорація "Зоря" Володимир Антонович Плютинський, який подарував бібліотеці більше 1000 примірників книг. Це українська та зарубіжна література, довідкові видання, енциклопедії. Дарують бібліотеці свої видання місцеві письменники Р.Солоневський та М.Степанюк.

В бібліотеці створена "інформаційна зона", де розміщено інформаційний стенд: "Реформа школи: проблеми, пошуки, досвід". Для кращого задоволення запитів користувачів сформовані папки-досьє для педагогів: "Нові педагогічні технології", "Методика викладання фізики, хімії, біології", "Педагогічні новації"; для школярів: "Використай для написання твору", "Науково-пошукова діяльність Малої Академії", "Фінансова підтримка талановитих школярів".

Бібліотека систематично випускає бібліодайджести. Найбільш популярні серед них „Англія, якої ми не знаємо", "Країна контрастів - Ірак", "Країни Балтії на шляху до процвітання"; літературознавчі - "Ліна Костенко", "Василь Стус"; тематичні - "Хімія і екологія", Бібліотека і шкільна освіта". В них зібрані ксерокопії довідкових матеріалів, найновіші матеріали з періодики, а також рекомендаційні списки літератури.

Особлива увага Зорянської ПШБ спрямована на оптимізацію навчально-виховного процесу через тісний контакт з вчителями-предметниками. Бібліотека організовує комплексні заходи, що сприяють засвоєнню шкільної програми, стимулюють потяг школярів до знань, вчать самостійно мислити і аналізувати. У гімназії стало традиційним проведення предметних тижнів. До кожного предметного тижня бібліотекарі готують виставки літератури для додаткового читання, підбирають літературу до проведення заходів, оформляють виставки альтернативних підручників, проводять бібліографічні огляди. Цікаво і змістовно в гімназії було проведено тиждень хімії "Цікава наука хімія", тиждень безпеки життєдіяльності "Захист населення в надзвичайних ситуаціях", тиждень всесвітньої літератури "Шедеври світової літератури". Широкий резонанс мав тиждень української мови "Рідну землю, де живем, Україною зовем", який включив літературний вечір "Я жива! Я вічно буду жити!", конкурс ерудитів "Поринемо у світ книги", урок-гру "Вивчаємо ділову українську мову" та книжкову виставку "Слово рідної мови".

Важливу роль в організації роботи на допомогу навчальному процесу відіграє виставкова робота бібліотеки, а саме: тематичні виставки, вис-

тавки до знаменних і пам'ятних дат, виставки-персоналії тощо. Тематика їх різноманітна: "Керівнику загальноосвітнього навчального закладу", "Обрії пізнання", "Світе тихий, краю милий, моя Україно", "Край Поліський, вічно молодий", "Про що не розповів підручник". Біля виставок бібліотекарі регулярно проводять експрес-інформації "Сьогодні ми читаємо", "Рекомендуємо до уроку", "Це цікаво знати".

Традиційною стала участь бібліотеки у Всеукраїнському тижні дитячої та юнацької книги. В рамках тижня проведено "Бенефіс читача", презентацію виставки ілюстрацій до творів українських письменників "Літературні герої очима школярів", конкурс ерудитів "Її величність книга" тощо.

Щороку бібліотека проводить місячник абітурієнта. Поновлюється стенд "Навчальні заклади Рівненщини", де розмішені законодавчі акти, офіційна інформація про порядок зарахування в вузи, пільги окремим категоріям вступників, про державні кредити на навчання та порядок отримання освітніх грантів. Протягом місяця діяла виставка літератури "Абітурієнт 2004", створено тематичні папки-досьє з практичними порадами: "Як психологічно підготуватись до екзамену", "Як провести психологічне розвантаження". В рамках місячника проведено різноманітні інформаційно-насичені заходи: година доброї поради "Роздуми на порозі школи", бібліографічний огляд "Освіта запорука успіху", зустрічі з представниками РДГУ, інших вузів.

Ефективною формою діяльності Зорянської ПШБ є проведення 1 вересня Дня знань. Учні ознайомились з тематичною виставкою літератури "Знання - це скарб, а вміння вчитись - ключ до нього", проведено бібліографічний огляд літератури з даної тематики.

У зв'язку з тим, що в навчальні програми введена тема "Література рідного краю", бібліотека готує і проводить цикл масових заходів. Це вечір-зустріч "Земля мого дитинства", вікторина "Кожен край має свій звичай", турнір ерудитів "Подорож по Рівненщині", літературна подорож "Сторінки історії" тощо. З учнями 8-11 класу гімназії проведено змістовний вечір-зустріч з місцевим автором Ростиславом Солоневським під назвою "Солоне слово Солоневського".

Бібліотека вчить учнів вміти сформулювати свою потребу в інформації, знайти джерела інформації, вміти користуватися ними. Для формування інформаційної культури школярів бібліотека використовує різноманітні форми: бібліотечні уроки "Мистецтво бути читачем", "Твої помічники в навчанні", бібліографічні огляди, КВК, вікторини "Про що не розповів шкільний підручник", "Наш друг книга". Книгозбірня оперативно знайомить вчителів та учнів з новими надходженнями під час відкритих переглядів літератури "Учитель - учителю: поділимося досвідом", "Освітні реформи в Україні", днів інформації "В країну знань" тощо.

З метою покращання роботи щодо збереження книги бібліотека бере активну участь у щорічній Всеукраїнській акції "Живи, книго!". В рамках акції проводяться рейди-перевірки стану підручників, цикли бесід "Правила спілкування з книгою", "Твій друг підручник", "Звідки прийшла книга", оформляється стенд "Живи, книго!", підводяться підсумки акції, нагороджуються класи-переможці. Публічно-шкільна бібліотека с. Зоря –

важливий інформаційний ресурс школи в умовах реорганізації бібліотечної мережі на Рівненщині. Робота цих закладів нерозривно пов'язана між собою, вони є партнерами спільної діяльності заради підростаючого покоління.

БІБЛІОТЕКА І ДОЗВІЛЛЯ ДІТЕЙ (з досвіду роботи Березнівської ЦСПШБ)

Онофрійчук Н.А.

Бібліотека для дитини – це книга, інформація, допомога у навчанні. Однак, сучасна бібліотека створює також творчий простір для проведення дозвілля дітей. Нашим дітям не вистачає спілкування, і його вони можуть отримати в клубах і гуртках за інтересами, яких багато діє при бібліотеках.

У Березнівській районній дитячій бібліотеці вже двадцять років діє клуб “Книга і лялька”. Він має за мету допомогти дітям виявити свої здібності, навчити творчо мислити і реалізовувати свою фантазію, збагатити новими знаннями, прилучити до культурних і літературних цінностей.

Щорічно кожний великий масовий захід в бібліотеці відбувається за участю юних артистів дитячого лялькового театру. Вони підготували і показали своїм одноліткам лялькові вистави “Свято новорічної ялинки”, “Як берегти книгу”, “Незнайко в бібліотеці”, “Ввічлива Мальвіна” та багато інших.

З 1 грудня 2003 року дитячий ляльковий театр отримав нове спрямування. Березнівська районна дитяча бібліотека приступила до виконання програми “Дітям по-дитячому про здоровий спосіб життя” в рамках українсько-канадського проекту “Молодь за здоров'я – 2”. Отже, відтоді клуб “Книга і лялька” став центром спілкування дітей віком від 7 до 14 років з орієнтуванням на формування здорового способу життя. Відповідно до мети і цілей проекту був відкорегований репертуар колективу театру, закуплені нові персонажні ляльки, зроблена нова переносна сцена і декорації для показу дитячих лялькових вистав.

Для більш якісної постановки лялькових вистав була запрошена режисер-педагог з Рівненського обласного театру ляльок Р.Кутерьова. З її допомогою члени клубу “Книга і лялька” (учні 2-4 класів) та їхній керівник бібліотекар Н.Коваль підготували вистави “Малютко-здоров'ятко”, “А у нас в квартирі газ” та “Про легковажного Петрика, розумну Наталку і злу відьму Цигарку”. Високий рівень спектаклів допоміг юним акторам 30 березня 2004 р. здобути перемогу на районному конкурсі лялькових театрів у Березному.

Засідання клубу “Книга і лялька” відбуваються у формі літературних ігор, вікторин, конкурсів і, звичайно, завершуються ляльковими виставами, які дохідливо і ненав'язливо пояснюють дітям про шкідливість куріння, вживання алкоголю, наркотиків. Клуб надзвичайно популярний серед дітей і під час його засідань бібліотека ледь вміщує всіх бажаючих.

У грудні 2003 року та в січні 2004 року великого успіху у молодших глядачів набула лялькова вистава “Колобок”, а вистава “Колобок спішить

жити” (в рамках програми “Дітям по-дитячому про здоровий спосіб життя”) зацікавила навіть дітей середнього і старшого шкільного віку. Ця вистава неодноразово озвучувалась по місцевому радіомовленню на радіосторінці “Бібліотечний вісник інформує”, тому її мали змогу почути діти і молодь всього Березнівського району.

У рамках реалізації проекту бібліотека оголосила на сторінках районної газети “Надслучанський вісник” дитячий конкурс на кращу казочку про здоровий спосіб життя. А під час Всеукраїнського тижня дитячої та юнацької книги, який щорічно проходить на березневих канікулах, в РДБ було оформлено виставку дитячих малюнків “Я кажу: “Ні – шкідливим звичкам” та виставку дитячих робіт “Вінок рукотворної краси” (роботи із соломки, пластиліну, сірників, вишивки).

Матеріали проекту, план роботи клубу “Книга і лялька”, сценарії лялькових вистав, кращі казки, малюнки та інші дитячі роботи про здоровий спосіб життя ввійшли до збірки під загальною назвою “Здоров’я – криниця сили”, яку видала Березнівська РДБ.

Організації змістовного дозвілля дітей, розвитку їхніх творчих здібностей сприяє також щорічний фестиваль власної дитячої поезії “Провесінь”, що був започаткований Березнівською районною дитячою бібліотекою та відділом у справах сім’ї та молоді у 1997 році. На ньому збираються діти, що пробують писати вірші. З роками до декламаційного туру додався заочний тур, а згодом – номінація співаної поезії. У 2003 році цей районний фестиваль стає обласним.

На VIII обласний фестиваль “Провесінь” до Березного надійшли заявки від 118 учасників на участь в заочному і декламаційному турах. Особливістю цього фестивалю було те, що в його рамках пройшов тематичний конкурс віршів на тему “Молодь за здоровий спосіб життя” (за проектом “Молодь за здоров’я – 2”). На розгляд журі були представлені 247 творів, з них 47 віршів на тему здорового способу життя. Всі ці твори розміщено на WEB-сторінці (www.rlib.berezne.com) Березнівської центральної районної бібліотеки. У фестивалі взяли участь діти з 11 районів області. Кращі твори увійшли до збірки “Провесінь 2004”.

Клуби за інтересами, як форма дозвілля, досить популярні і серед сільської малечі. Клуб “Знай, люби, бережи” діє при Малинській публічно-шкільній бібліотеці-філії. З 1990 року він збирає дітей, які люблять свій край, свою землю, дбайливо ставляться до навколишньої природи. Девіз клубу – “Любіть тваринку і травинку, і сонце завтрашнього дня”.

Кожне засідання клубу – це свято для його членів. Надзвичайно цікаво і красиво відбулось нинішньої весни засідання під назвою “Природа – наш дім”. Діти прослухали літературний нарис “Як весна пробуджує природу”. Бібліотекар Н.Філімонова провела бесіду “За сторінками “Червоної книги України”. Завершився захід балом весняних квітів, на якому разом із красунями Весною і Флорою діти представляли кожен свою весняну квіточку.

Попереду в юних природолюбів цікаві плани: вивчати рослинний і тваринний світ рідного краю, народні свята і звичаї, пов’язані з природою, надзвичайні погодні явища, поширювати екологічну культуру серед однолітків.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

АБІС – Автоматизована бібліотечна інформаційна система

АРМ – Автоматизоване робоче місце

БД – База даних

БО – Бібліографічний опис

ДБО – Довідково-бібліографічне обслуговування

ЕБД – Електронна база даних

ЕДД – Електронна доставка документів

ЕК – Електронний каталог

ЗЕКК – Зведений електронний краєзнавчий каталог

ПР - Паблік рілейшнз

ПШБ – Публічно-шкільна бібліотека

РДОБ – Рівненська державна обласна бібліотека (відповідно до назви у „Статуті”)

РКБІС – Регіональна корпоративна бібліотечно-інформаційна система

РОУНБ – Рівненська обласна універсальна наукова бібліотека (Назва

РДОБ за типом бібліотек)

РІЦ -Регіональний інформаційний центр

СМЯ – Система менеджменту якості

СУБД - Система управління базами даних

ТЕКШБ – Типовий електронний каталог шкільної бібліотеки

СПИСОК АВТОРІВ

Волкова Світлана Олександрівна - зав. відділом обслуговування документами іноземними мовами РДОБ, директор Інформаційно-ресурсного Центру "Вікно в Америку" та Ресурсного Центру для викладачів англійської мови

Демчук Павліна Іванівна – зав. відділом „Регіональний інформаційний центр” РДОБ

Онофрійчук Наталія Андріївна – зав. методичним відділом обласної бібліотеки для дітей

Слесаренко Лілія Сергіївна – заступник директора РДОБ з внутрішній роботи

Ступницька Світлана Петрівна – зав.відділом маркетингу та наукової роботи РДОБ

Третяк Марія Антонівна – зав. методичним відділом Рівненської обласної бібліотеки для юнацтва

Швецова-Водка Галина Миколаївна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри бібліотекознавства і бібліографії Рівненського державного гуманітарного ун-ту,

Шевчук Олена Володимирівна - провідний методист відділу маркетингу та наукової роботи РДОБ

Щербан Раїса Миколаївна – заступник директора РДОБ з наукової роботи

Ярощук Валентина Петрівна – кандидат історичних наук, директор Рівненської державної обласної бібліотеки.

ЗМІСТ

Передмова.....	3
Ярощук В.П. Рівненська державна обласна бібліотека - головна бібліотека регіону.....	3
Ступницька С.П. Реорганізація бібліотечної мережі області: досвід, перспективи.....	12
Щербан Р.М. Регіональна корпоративна бібліотечна інформаційна система (з досвіду роботи бібліотек Рівненської області).....	16
Ярощук В.П. Інноваційний менеджмент у формуванні позитивного іміджу ОУНБ (з досвіду Рівненської державної обласної бібліотеки).....	26
Слесаренко Л.С. Розгортання інноваційних методів господарювання у період впровадження інформаційних технологій у Рівненській ОУНБ.....	35
Ярощук В.П. Застосування концепції менеджменту якості в управлінні бібліотекою.....	42
Швецова-Водка Г.М. Віртуальна довідка: новий вид інформаційних послуг бібліотеки.....	48
Щербан Р.М. Якщо про бібліотеки дбає влада.....	59
Ярощук В.П., Демчук П.І. Підсумки роботи по реалізації проекту “Створення регіонального інформаційного порталу і інформаційного центру” за період з квітня 2003 по серпень 2004 рр.....	62
Ярощук В.П., Щербан Р.М. Підсумки роботи інтернет –центрів.....	66
Волкова С.О. Дещо із власного досвіду та американського надбання.....	72
Щербан Р.М. Реабілітація за допомогою інформації (Інформаційне обслуговування людей з обмеженими можливостями).....	75
Щербан Р.М. Інтернет у сільській бібліотеці – реалії сьогодення.....	79
Щербан Р.М. Інтернет у районній бібліотеці.....	82
Шевчук О.В. Інформаційні ресурси: шляхи оновлення бібліотек (з досвіду роботи Володимирецької централізованої системи публічно-шкільних бібліотек).....	84
Третяк М.А. Бібліотека і школа: шляхи взаємодії (з досвіду роботи Зорянської публічно-шкільної бібліотеки Рівненської ЦСПШБ).....	85
Онофрійчук Н.А. Бібліотека і дозвілля дітей: (з досвіду роботи Березнівської ЦСПШБ).....	88
Список скорочень.....	90
Список авторів.....	90

Наукове видання
Бібліотеки Рівненщини: інновації, досвід роботи
Збірник статей

Технічний редактор
Комп'ютерний набір

Зень О.М.
Давидчук І.В.,
Сахнюк Л. Г.
Тирак З.М.

Здано до набору 1.10.2004. підписано до друку 29.10.2004. формат 84x108 1/32.
Папір офсетний. Друк офсетний. Гарнітура Arial. Умовн. друк. арк. 3,6.
Обл.-вид. арк. 3,1. тираж 1000 прим. Зам. 240.

Видавничі роботи: «Перспектива»
Свідоцтво: серія РВ №26 від 6 квітня 2004 р.
33022, м. Рівне, пр. Кн. Романа 9/24;
тел.: (0362) 23-17-09

